

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Σχολή : Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα : Νομικής
Εξάμηνο : Όγδοο
Μάθημα : Σύνθεση Δημοσίου Δικαίου

ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΘΕΜΑ: «Το δικαίωμα εργασίας των αλλοδαπών»

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
κ. Δημητρόπουλος

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ
Ντούμα Αθανασία
Α.Μ: 1340200000772

ΑΘΗΝΑ 2004

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Εισαγωγή

- 1.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....σελ.3
- 1.2 Η έννοια του αλλοδαπού- Ο όρος μετανάστευση και οι διαστάσεις του προβλήματος.....σελ.3
- 1.3 Η Ελλάδα αποστολέας και αποδέκτης μεταναστών- Στατιστικά στοιχεία.....σελ.6
- 1.4 Παράγοντες που ενισχύουν τη βούληση των ατόμων για μετανάστευση.....σελ.9

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Προβληματισμός σχετικά με το ζήτημα των αλλοδαπών που εργάζονται παράνομα στη χώρα μας-άκυρη σύμβαση εργασίας- συνέπειες.

- 2.1 Διερεύνηση της επικρατούσας κατάστασης στην Ελλάδα.....σελ.10
- 2.2 Από το προϊσχύσαν στο ισχύον νομικό καθεστώς.....σελ.11
- 2.3 Η αντιμετώπιση της λαθρομετανάστευσης.....σελ.12
- 2.4 Είσοδος αλλοδαπού εργαζομένου και έκδοση άδειας εργασίας σύμφωνα με το νόμο 1975/1991.....σελ.16
- 2.5 Απαλλαγή από τη διαδικασία προέγκρισης εισόδου και απαλλαγή από τη διαδικασία για την παροχή άδειας εργασίας.....σελ.18
- 2.6 Ποινικές και διοικητικές κυρώσεις για εργασία αλλοδαπού χωρίς άδεια.....σελ.19
- 2.7 Συνέπειες έλλειψης άδειας εργασίας αλλοδαπού.....σελ.20
- 2.8 Τα δικαιώματα του αλλοδαπού εργαζομένου ακόμη και σε περίπτωση άκυρης συμβάσεως εργασίας.....σελ.21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Το δικαίωμα εργασίας των αλλοδαπών.

- 3.1 Συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος εργασίας.....σελ.23
- 3.2 Γενικές αρχές που πλαισιώνουν το δικαίωμα στην εργασία των αλλοδαπών.....σελ.24
- A) Η αρχή της ισότητας και της ίσης μεταχείρισης των εργαζομένων.....σελ.24
- B) Εφαρμογή των αρχών της ισότητας και ίσης μεταχείρισης στους αλλοδαπούς.....σελ.25
- 3.3 Υπήκοοι κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....σελ.27

<u>ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....σελ.28</u>
<u>ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ.....σελ.29</u>
<u>ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ-SUMMARY OF SUBJECT.....σελ.34</u>
<u>ΛΗΜΜΑΤΑ.....σελ.35</u>
<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....σελ.36</u>
<u>ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ.....σελ.38</u>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Γίνεται κοινά αποδεκτό ότι η εισόδος και παραμονή μεγάλων μεταναστευτικών πληθυσμών σε μια χώρα έχει τόσο οικονομικές όσο και κοινωνικές διαστάσεις, στο πλαίσιο των οποίων αναδεικνύονται πτυχές που αφορούν δυνατότητες αρμονικής συνύπαρξης κοινωνικών κατηγοριών που διαφοροποιούνται μεταξύ τους ως προς τα οικονομικά και κοινωνικά τους χαρακτηριστικά.

Επιπλέον, οι σημαντικές μετακινήσεις των πληθυσμών, επηρεάζοντας τη δημογραφική ισορροπία, είναι αδύνατον να μη λαμβάνονται υπόψη στη μελέτη των προοπτικών ανάπτυξης των ενδιαφερόμενων χωρών.

Η δυνατότητα αποφυγής κοινωνικών κραδασμών εξαιτίας της εισόδου και παραμονής σε μια χώρα οικονομικών μεταναστών, εξαρτάται, αφενός από την οικονομική δυναμική του κοινωνικού σχηματισμού και συνεπώς την ικανότητα απορρόφησης τους από την αγορά εργασίας, αφετέρου από την αρμονική συνύπαρξη ή όχι, διαφορετικών φυλετικών – πολιτισμικών τρόπων ζωής και συμπεριφορών.

Επομένως, η όποια πολιτική νομιμοποίησης των μεταναστών είναι αναγκαίο να συνοδεύεται από κατάλληλες κοινωνικές πολιτικές, οι οποίες θα λαμβάνουν υπόψη τη διαφορετικότητα του κοινωνικού προφίλ και θα εξασφαλίζουν την κοινωνική και οικονομική ένταξη των αλλοδαπών.

1.2 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥ - Ο ΟΡΟΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ.

Το πρόσωπο του “μετανάστη” (του “αλλοδαπού”), η παρουσία του οποίου ήταν κάποτε οικονομικά αναγκαία για τις βιομηχανικές χώρες¹, τείνει να θεωρηθεί σήμερα αιτία συμφορών και «απειλή» για την οικονομία, την κοινωνία ή το έθνος. Ο μέσος ευρωπαίος πολίτης αντιμετωπίζει σήμερα τους αλλοδαπούς με φόβο, δυσπιστία και απέχθεια, ενώ φαίνεται να ανέχεται ορισμένες φορές ακόμη και την ακραία συμπεριφορά ατόμων η οποία χαρακτηρίζεται από έντονα ρατσιστικά στοιχεία. Είς

¹Η μετανάστευση αποτελεί θετικό παράγοντα όσον αφορά την αναπτυξιακή διαδικασία της χώρας, συμβάλλοντας παράλληλα στην αύξηση της παραγωγής και της απασχόλησης, ενώ ταυτόχρονα προσφέρει την ευκαιρία να αυξηθεί η σύνθεση του πληθυσμού ή/ και του εργατικού δυναμικού μιας χώρας. Σε πολλούς δε τομείς της οικονομίας οι μετανάστες καλύπτουν πραγματικές ανάγκες της παραγωγής, επειδή ακριβώς οι Έλληνες εργαζόμενοι αποφεύγουν να εργασθούν σε εργασίες που θεωρούνται ανθυγιεινές, επικίνδυνες ή κακοπληρωμένες (μεταλλεία, καθαριστές, κατώτερο προσωπικό νοσοκομείων, πτηνοτροφεία, βουστάσια-χοιροστάσια, αλιεία, γεωργία, οικιακοί βοηθοί κτλ.). Πρόκειται, δηλαδή, σε πολλές περιπτώσεις για προκαπιταλιστικές μορφές εκμετάλλευσης και απασχόλησης, που αφορούν κατά κύριο λόγο τις δραστηριότητες των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Είναι γενικώς αναγνωρισμένο ότι οι διεθνείς μεταναστεύσεις συνεισέφεραν αποφασιστικά στην οικονομική ανάπτυξη τους δύο τελευταίους αιώνες. (βλ. Livi-Bacci M, “Nous et eux”, Politique étrangère, 3/1994, σελ. 661 επ.)

βάρος τους μάλιστα βιαιοπραγίες γίνονται αντιληπτές σε διάφορες ευρωπαϊκές πόλεις².

Σύμφωνα με τον ορισμό που δίνει το άρθρο 1α του ν.2910/2001, «αλλοδαπός είναι κάθε φυσικό πρόσωπο που δεν έχει την ελληνική ιθαγένεια ή που δεν έχει ιθαγένεια». Στο ίδιο άρθρο εδ.β δίνεται και ο ορισμός του «πρόσφυγα» κάνοντας έτσι αισθητή τη διάκριση μεταξύ των δύο εννοιών. «Πρόσφυγες –λοιπόν- είναι οι αλλοδαποί που πληρούν τις προϋποθέσεις της Συνθήκης της Γενεύης του 1951 περί του νομικού καθεστώτος των προσφύγων και του συναφούς Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης του 1967, στους οποίους έχει αναγνωρισθεί η ιδιότητα του πρόσφυγα από τις αρμόδιες αρχές».

Στις γενικές συζητήσεις που γίνονται, αλλά και στην πρόσφατη νομοθετική ρύθμιση για την παραμονή και την εργασία των μεταναστών στην Ελλάδα, δεν λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες των μεταναστευτικών ομάδων από το 1991 έως και το 1998, με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζονται οι αλλοδαποί ως μια ενιαία και ομοιογενή κοινωνική κατηγορία.

Όμως, η αντιμετώπιση των αλλοδαπών ως μια και ενιαία κοινωνική ομάδα, δίνει μια λανθασμένη εικόνα της μετανάστευσης. Είναι σημαντικό, λοιπόν να διευκρινίσουμε ποιες είναι οι βασικές κατηγορίες μεταναστών.

Έτσι, σε γενικές γραμμές, μπορούμε να χωρίσουμε την μετανάστευση σε τρεις βασικές κατηγορίες:

1. Τη *νόμιμη μετανάστευση*, δηλαδή όσους έχουν άδεια παραμονής και εργασίας. Σ' αυτή την κατηγορία συμπεριλαμβάνονται ομογενείς, πολίτες χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εποχιακά νόμιμα εργαζόμενοι κλπ.
2. Την *παράνομη μετανάστευση*, η οποία περιλαμβάνει τους μόνιμα παράνομους μετανάστες, τους πολιτικούς πρόσφυγες που η αίτησή τους για πολιτικό άσυλο απορρίφθηκε, τους αλλοδαπούς φοιτητές που εργάζονται παράνομα και τους εποχιακούς μετανάστες.
3. Τους *πρόσφυγες*, οι οποίοι συνήθως θεωρούν την Ελλάδα ως προσωρινό σταθμό στην αναζήτηση χώρας εγκατάστασης και απασχόλησης, που κατά κύριο λόγο είναι οι ΗΠΑ και ο Καναδάς.

Ο όρος “μετανάστευση”, είναι συνδεδεμένος ιστορικά με το φαινόμενο της “ξένης εργασίας”³, και το γεγονός αυτό δημιουργεί έντονο προβληματισμό καθώς οι χώρες βρίσκονται σε μια δύσκολη εποχή κοινωνικοοικονομικής κρίσης και επιπρόσθετα με την αποδοχή ξένων εργατών αυξάνουν και τους δείχτες ανεργίας, φαινόμενο που βρίσκεται σε μεγάλη έξαρση τελευταία. Αξίζει να σημειωθεί ότι η κρίση αυτή τα τελευταία χρόνια συνδυάστηκε και εξακολουθεί να συνδυάζεται με μια οξύτατη πολιτικοοικονομική αναστάτωση στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης, έτσι ώστε οι μεταναστευτικές κινήσεις από αυτές σε πολλές χώρες της δυτικής Ευρώπης να έχουν εξαιρετικά ενταθεί.

² Εμπρησμός σπιτιών αλλοδαπών στο Molln της Γερμανίας το Δεκέμβρη 1992 και στο Solingen το 1993 καθώς και διάφορες άλλες βίαιες ρατσιστικές εκδηλώσεις σε άλλες Γερμανικές πόλεις.

³ Είναι αναμφισβήτητο ότι, στον αιώνα μας τουλάχιστον, οι μεταναστευτικές ροές έχουν ως σημαντικότερο λόγο την αναζήτηση εργασίας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα υπερπόντιων μεταναστευτικών ρευμάτων προς Η.Π.Α., Καναδά, Αυστραλία.

Το πρόβλημα της μετανάστευσης στις χώρες υποδοχής αλλοδαπών εργαζομένων και ιδίως στις δυτικοευρωπαϊκές χώρες, τίθεται ως εξής : Τι γίνεται αφενός με τους ήδη υπάρχοντες μετανάστες εργαζομένους, νόμιμα ή παράνομα εγκατεστημένους και πώς, αφετέρου, πρέπει να αντιμετωπισθεί η συνεχιζόμενη ροή νέων μεταναστών.

Η πρώτη διάσταση του προβλήματος οδηγεί σε ένα άλλο δίλημμα: ανάγκη ενσωμάτωσης των ξένων εργαζομένων με τους ημεδαπούς (εφαρμογή της αρχής της μη διάκρισης, στο επίπεδο των οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων και παροχών)⁴, με ταυτόχρονη διατήρηση της πολιτιστικής ταυτότητας τους και προσπάθεια για αποπεριθωριοποίησή τους; Η συνέχιση μιας αδιαφορίας του κράτους που ενισχύει τις κοινωνικές εντάσεις και την εχθρότητα των τοπικών κοινωνιών απέναντι στους μετανάστες εργαζόμενους, τους αποξενώνει και νομιμοποιεί αυθαίρετες αστυνομικές αντιδράσεις που εντείνουν το ρατσισμό⁵; Είναι προφανές ότι η πρώτη επιλογή πρέπει να αποτελέσει για τα ευρωπαϊκά κράτη και φυσικά για τη χώρα μας, μονόδρομη κατεύθυνση.

Ως προς τη δεύτερη διάσταση του προβλήματος της μετανάστευσης, την αντιμετώπιση δηλαδή συνεχιζόμενων μεταναστευτικών πιέσεων, το ζήτημα μπορεί σε ένα βαθμό να αναφέρεται στον αποτελεσματικό συνοριακό έλεγχο⁶, αλλά κυρίως στην ανάπτυξη μιας υπεύθυνης πολιτικής των κρατών για τη διαχείριση της μετανάστευσης. Πρέπει συνεπώς οι χώρες να στραφούν στην οργανωμένη αντιμετώπιση της μετανάστευσης καταλήγοντας σε διμερείς ή πολυμερείς διακρατικές συμφωνίες, ανάπτυξη επίσημων μεταναστευτικών προγραμμάτων για ειδικές εργασίες και για νέες ηλικίες μεταναστών, πολιτικές ενσωμάτωσης με την ένταξη των αλλοδαπών σε προγράμματα εργατικής κατοικίας, προσφορά δυνατοτήτων επαγγελματικής κατάρτισης, ώστε να μπορέσουν οι αλλοδαποί στη συνέχεια να αναζητήσουν ευκολότερα απασχόληση στη χώρα υποδοχής, σε τρίτη χώρα ή στη χώρα προέλευσής τους, παρακινώντας τους να επιστρέψουν στη χώρα προέλευσής τους με παροχή οικονομικής βοήθειας και άλλες σχετικές δράσεις.

Κάτω από το βάρος μιας τέτοιας φύσης εθνικών- οικονομικών- κοινωνικών- ψυχολογικών παραγόντων, η ενασχόληση με το ζήτημα του καθεστώτος των αλλοδαπών εργαζομένων δε μπορεί παρά να παρουσιάζεται ιδιαίτερα δυσχερές εγχείρημα και να εμφανίζει δισεπίλυτα προβλήματα.

⁴ Βλ. Ληξουριώτη Ιωάννη ,Απασχόληση αλλοδαπού στην Ελλάδα:Η **ενσωμάτωση** των μεταναστών διαφοροποιείται από την **αφομοίωση** ,αφού στην πρώτη περίπτωση ο μετανάστης διατηρεί την πολιτιστική του ταυτότητα και τους δεσμούς του με τη χώρα προέλευσης, ώστε να μπορεί εύκολα να επανενταχθεί σε αυτήν όταν αποφασίζει να επιστρέψει, ενώ στη δεύτερη περίπτωση αποκόβεται από τη χώρα προέλευσής του και εντάσσεται οριστικά στη χώρα υποδοχής.

⁵ Βλ. και Αντωνίου Θ., Ένδικα βοηθήματα δημοσίου δικαίου κατά των ρατσιστικών επιθέσεων και διακρίσεων.

⁶ Διαπιστώνεται ότι παρά την αυξανόμενη συνεργασία μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης η παράνομη μετανάστευση δε μπορεί να ελεγχθεί. Υπάρχει η πεποίθηση ότι ο έλεγχος της μετανάστευσης με αστυνομικό τρόπο δε μπορεί να είναι η ενδεδειγμένη πολιτική.

1.3 Η ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟΣΤΟΛΕΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΔΕΚΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ.

Ιστορικά η Ελλάδα ήταν χώρα αποστολής μεταναστών, εξήγαγε δηλαδή εργατικό δυναμικό, “όμως πρόσφατα” άρχισε σταδιακά να μεταβάλλεται σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Διάφορα ρεύματα αλλοδαπών, αλλογενών και ομογενών, άρχισαν να εμφανίζονται προκαλώντας ποικίλα επακόλουθα. Στην αρχή το μεταναστευτικό ρεύμα προερχόταν από τις χώρες της Αφρικής και της Ασίας, μετά όμως νέα μεταναστευτικά ρεύματα δημιουργήθηκαν προς τη χώρα μας από τις σοσιαλιστικές χώρες, όπως η Πολωνία και η Αλβανία.

Σήμερα, η Ελλάδα ανήκει στην κατηγορία των χωρών που είναι τόσο αποστολείς όσο και αποδέκτες μεταναστών. Ωστόσο, ο ρυθμός της προς τα έξω ροής είναι τόσο ασθενής ώστε να μην αποτελεί πλέον πρόβλημα όπως την περίοδο των δεκαετιών του 50΄ και 60΄.

Σύμφωνα με έρευνα του Εθνικού Παρατηρητηρίου Απασχόλησης (ΕΠΑ, 1999), η οποία βασίστηκε στα δεδομένα των αιτήσεων που υποβλήθηκαν από τους αλλοδαπούς για να τους χορηγηθεί άδεια παραμονής στην Ελλάδα, φαίνεται ότι η πλειοψηφία των μεταναστών που ζουν και εργάζονται στη χώρα μας είναι ανειδίκευτοι, απασχολούνται κυρίως στον αγροτικό τομέα, έχουν μέσο επίπεδο εκπαίδευσης και η χώρα προέλευσης είναι κατά κύριο λόγο η Αλβανία. Οι περισσότεροι (σε απόλυτους αριθμούς) είναι συγκεντρωμένοι στο Λεκανοπέδιο της Αθήνας, ενώ συγκριτικά με τους ντόπιους πληθυσμούς, μεγαλύτερο ποσοστό συναντάται στις αγροτικές περιοχές.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ⁸

Με βάση την ανάλυση των στοιχείων του ΕΠΑ προκύπτει ότι από τις 352.632 αιτήσεις που υποβλήθηκαν για την χορήγηση άδειας παραμονής το 64,91% των αιτήσεων είναι αλβανικής προέλευσης, ενώ ακολουθούν με μεγάλη απόσταση η Βουλγαρία με 6,53%, η Ρουμανία με 4,52%, το Πακιστάν με 3,17%, η Ουκρανία με 2,64%, η Πολωνία με 2,25%, η Γεωργία με 2,01%, η Ινδία με 1,77%, η Αίγυπτος με 1,67%, οι Φιλιππίνες με 1,50%, η Μολδαβία με 1,16% και η Συρία με 0,92%. Ένα ποσοστό 6,94% κατανέμεται μεταξύ άλλων υπηκοοτήτων.

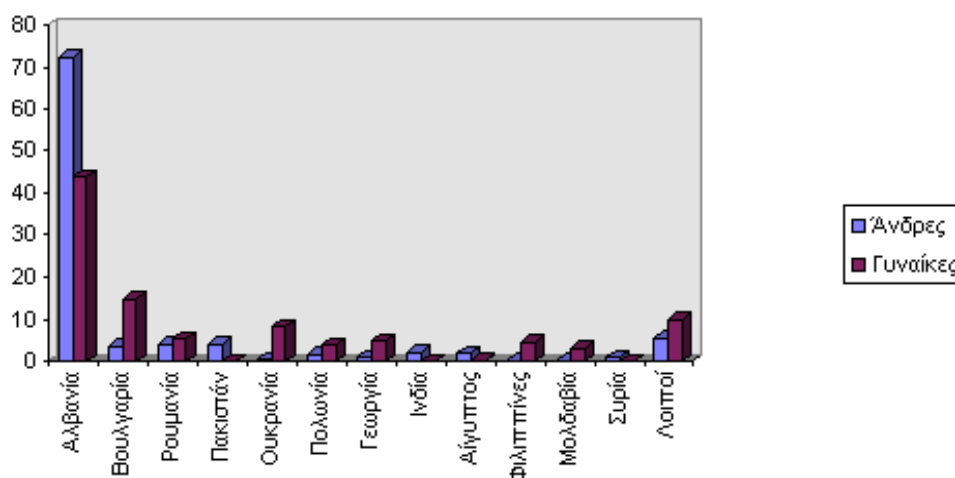
Με βάση το φύλλο τα στοιχεία δείχνουν ότι η μεγάλη πλειοψηφία των αλλοδαπών εργαζομένων είναι άνδρες. Η επικρατέστερη χώρα προέλευσης είναι και πάλι η Αλβανία με το ποσοστό των ανδρών να προσεγγίζει το 72,43%, ενώ ακολουθούν η Ρουμανία με 4,19% το Πακιστάν με 4,18% η Βουλγαρία με 3,70% η Ινδία με 2,31%, και η Αίγυπτος με 2,11%. Αντίστοιχα για τις γυναίκες το 43,64%, προέρχεται από την Αλβανία, το 14,74% από τη Βουλγαρία, ακολουθεί η Ουκρανία με 8,27%, η Γεωργία με 5%, οι Φιλιππίνες με 4,82%, η Πολωνία με 3,88% και η Μολδαβία με 3,36% (Διάγραμμα 1)

⁷ Κατά τη δεκαετία του 70΄ άρχισε να μειώνεται η μετακίνηση των Ελλήνων προς το εξωτερικό ενώ παράλληλα η Ελλάδα υποδεχόταν στους κόλπους της αλλοεθνείς.

⁸ Τα στοιχεία αναφέρθηκαν στο άρθρο του Γιώργου Κολλιού και του Δημήτρη Κατσιρίδα στο διαδικτυο:Εργαζόμενοι αλλοδαποί-Ένταξη ή Καταστολή;

Διάγραμμα 1.

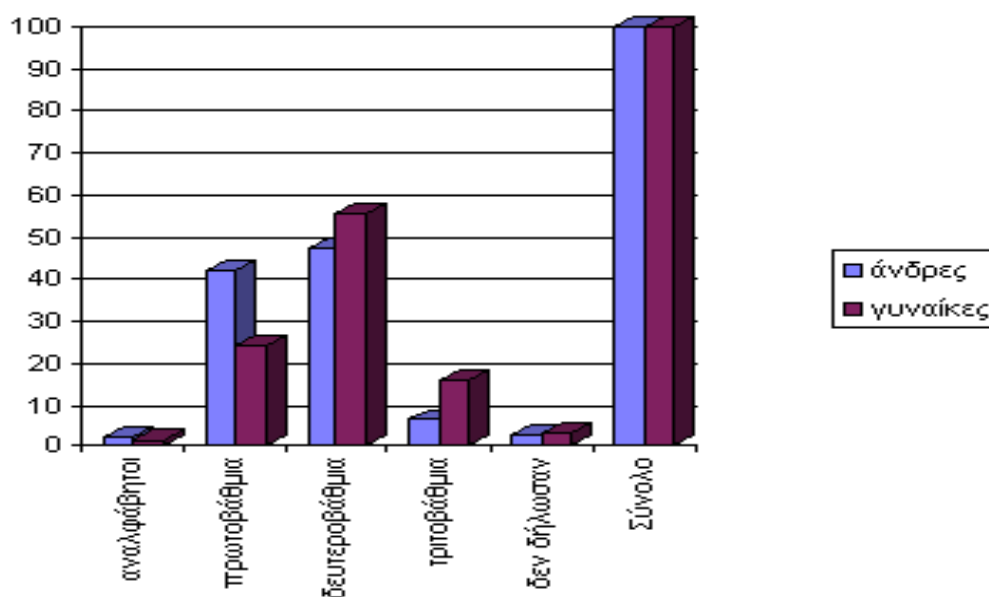
Χώρα προέλευσης ανδρών - γυναικών (%)

Σε ότι αφορά το εκπαιδευτικό επίπεδο των αλλοδαπών το 49,16% είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, το 37,05% πρωτοβάθμιας, ενώ το 8,89% είναι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι γυναίκες, με βάση τα στοιχεία, είναι οι πιο μορφωμένες, παρουσιάζοντας υψηλότερα ποσοστά τόσο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (55,47% σε σύγκριση με 47,31% των ανδρών) όσο και στην τριτοβάθμια (16,14% σε σύγκριση με 6,41% των ανδρών). Το ποσοστό των ανδρών με πρωτοβάθμιο επίπεδο εκπαίδευσης ανέρχεται στο 41,90% ενώ το αντίστοιχο για τις γυναίκες προσεγγίζει το 24,18% (Διάγραμμα 2)

Διάγραμμα 2.

Επίπεδο εκπαίδευσης, ανδρών - γυναικών (%)

Όσον αφορά την ηλικιακή τους σύνθεση, η συντριπτική τους πλειοψηφία ανήκουν στις παραγωγικές ηλικίες με επικρατέστερη την ηλικιακή ομάδα 30-34 ετών, στην οποία κατατάσσεται το 38,39% του συνόλου. Το ποσοστό των γυναικών που εντάσσεται στην ηλικιακή αυτή ομάδα προσεγγίζει το 43,47%.

Σε ότι αφορά την οικογενειακή κατάσταση το 51,18% του συνόλου είναι έγγαμοι και μάλιστα δύο στους τρεις έχουν από ένα έως πέντε παιδιά, ενώ το 43,27% άγαμοι. Στους άνδρες τα ποσοστά έγγαμων-άγαμων είναι περίπου τα ίδια (48,49% έναντι 49,04%), ενώ στις γυναίκες η πλειοψηφία 59,89% είναι έγγαμες και το 27,68% άγαμες.

Η γεωγραφική κατανομή των αλλοδαπών σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία δείχνει ότι τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας (Αθήνα – Θεσσαλονίκη) συγκεντρώνουν τη μεγάλη πλειοψηφία με συνολικό ποσοστό που ξεπερνά το 51%. Από τη συγκριτική ανάλυση του αριθμού των αλλοδαπών με το σύνολο του πληθυσμού προκύπτει ότι ενώ το 38,37% είναι συγκεντρωμένο στη πρωτεύουσα, αποτελούν μόνο το 4,36% του συνολικού πληθυσμού, ενώ για το υπόλοιπο Αττικής το αντίστοιχο ποσοστό είναι 5,2%. Για το νομό Θεσσαλονίκης, το ποσοστό που αντιστοιχεί στο συνολικό πληθυσμό προσεγγίζει μόλις το 2,57%.

Ωστόσο, αν γίνει αντιπαραβολή των προαναφερθέντων ποσοστών με τα δεδομένα της Απογραφής Πληθυσμού της 17/3/1991, προκύπτουν ορισμένα ενδιαφέροντα στοιχεία: στην Αθήνα, ενώ είναι συγκεντρωμένο το 38,37% του συνόλου των αλλοδαπών εργαζομένων, ο αριθμός τους αποτελεί μόνο το 4,36% του πληθυσμού. Στο νομό Θεσσαλονίκης το ποσοστό επί του συνολικού πληθυσμού είναι 2,57%, ενώ στο υπόλοιπο Αττικής φθάνει το 5,2%. Το μεγαλύτερο ποσοστό επί του συνολικού πληθυσμού εντοπίζεται στη Βοιωτία (6,27%) με τους 6 στους 100 κατοίκους της περιοχής να είναι αλλοδαποί⁹.

Σύμφωνα με άλλες έρευνες, από το 1991 και μετά, οι αλλαγές που έλαβαν χώρα στην ανατολική Ευρώπη επιτάχυναν τη ροή μεταναστών, οι οποίοι στη μεγάλη τους πλειοψηφία κατευθύνονται κυρίως προς την Αθήνα και δευτερευόντως στη Θεσσαλονίκη και στην επαρχία. Συγκεκριμένα, παρατηρήθηκαν δύο μεγάλα κύματα εισόδου στην Ελλάδα, όπου οι **μετανάστες του πρώτου κύματος** διαφοροποιούνται από τους πιο πρόσφατα εγκατεστημένους, κυρίως, ως προς το βαθμό ένταξής τους στην ελληνική πραγματικότητα από την άποψη των συνθηκών διαβίωσης και απασχόλησης. Οι **μετανάστες του δεύτερου κύματος** είναι μεγαλύτερης ηλικίας και έρχονται στην Ελλάδα με προοπτική μόνιμης εγκατάστασης. Οι πρώτοι στοιβάζονταν, ελλείψει χώρων υποδοχής, στο κέντρο της Αθήνας.

Σήμερα, έχουν περισσότερες δυνατότητες να ενοικιάσουν σπίτι και να έχουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Ο χώρος γύρω από το κέντρο της Αθήνας εξακολουθεί να αποτελεί το πυρήνα οργάνωσης της ζωής των μεταναστών. Αυτό που έχει αλλάξει είναι οι χώροι που αποτελούσαν “στέκια” για αυτούς. Ενώ από το 1991 ως το 1997 είχαν αρχίσει να δημιουργούνται “γειτονιές” μεταναστών στους Αμπελόκηπους, στην Ομόνοια, στη πλατεία Βάθης, στο Μεταξουργείο, στην Κυψέλη και στην Καλλιθέα, η αστυνομία έκλεισε πολλά από αυτά τα “στέκια” με το αιτιολογικό αντιμετώπισης της εγκληματικότητας. Η πολιτική αυτή οδήγησε στο να

⁹ Μ.Γαλανοπούλου, 1999.

δημιουργούνται κρυφά “στέκια” από τους μετανάστες στο περιθώριο της ελληνικής κοινωνίας, αντί να υπάρχουν κατάλληλοι χώροι στήριξης και υποδοχής τους.

Η εν λόγω εξέλιξη έχει επηρεάσει αρνητικά και τις μεταξύ τους σχέσεις εφόσον οι παλαιότεροι, που έχουν καλύτερες συνθήκες στέγασης και απασχόλησης, αντιμετωπίζουν με αίσθημα υπεροχής τους νεοφερμένους, εντείνοντας τα φαινόμενα εκμετάλλευσης κυρίως των γυναικών και των παιδιών. Στο κέντρο της Αθήνας διαπιστώνεται μεγάλη μετακίνηση πληθυσμών με αποτέλεσμα η σύνθεση του πληθυσμού να έχει αλλάξει ακόμα και εις βάρος των μειονοτήτων που ζουν εκεί επί σειρά ετών, όπως είναι οι τσιγγάνοι και οι μουσουλμάνοι¹⁰.

Οι τομείς της οικονομικής δραστηριότητας που συγκεντρώνουν τη πλειονότητα των αλλοδαπών είναι εκείνοι της οικοδομής, της μεταποίησης και ιδιαίτερα της υφαντουργίας και των ετοιμών ενδυμάτων, των ξενοδοχείων και εστιατορίων, των οικιακών υπηρεσιών και της γεωργίας. Το γεγονός ότι στους τομείς αυτούς ασκείται σε σημαντικό βαθμό παραοικονομική δραστηριότητα, δυσχεραίνει τις διαδικασίες νομιμοποίησης, εφόσον η προσκόμιση επίσημων αποδεικτικών στοιχείων με βάση, πάλι, την τελευταία απασχόλησή τους είναι αρκετά δύσκολη.

Κατά συνέπεια, η προσπάθεια εξεύρεσης φθηνής και ανασφάλιστης εργασίας, αποτελεί μια γενικευμένη συμπεριφορά στην ελληνική κοινωνία, που αποβλέπει όχι μόνο στην εκμετάλλευση των αλλοδαπών εργαζομένων, αλλά και των Ελλήνων.

Έτσι, το ζήτημα της εξασφάλισης των δικαιωμάτων των αλλοδαπών, συνδέεται άμεσα και με το ζήτημα των δικαιωμάτων των Ελλήνων εργαζομένων, τους οποίους στην μαύρη αγορά εργασίας, τους εκμεταλλεύονται εξίσου.

1.4 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΝΙΣΧΥΟΥΝ ΤΗ ΒΟΥΛΗΣΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΓΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ.

Παράγοντες των προσφυγικών ρευμάτων που αναπτύχθηκαν στη χώρα μας μπορούν σίγουρα να θεωρηθούν : η κατάρρευση των πολιτικοοικονομικών συστημάτων της ανατολικής Ευρώπης, οι πολεμικές συρράξεις που εμφανίστηκαν σε διάφορες χώρες της ανατολής και του βορρά καθώς και η κατάληψη γεωγραφικών περιοχών από εχθρικές δυνάμεις .

Επιπλέον, παράγοντες που καλλιεργούν το φαινόμενο αποτελούν οι θρησκευτικές και οι εθνικιστικές διενέξεις, οι καταπιέσεις μειονοτήτων που διαβιούν στο έδαφος διαφόρων κρατών, αλλά και απλώς οι άθλιες συνθήκες διαβίωσης μεγάλων πληθυσμιακών τμημάτων σε πολλές υπό ανάπτυξη χώρες.

Τέλος, ένα από τα φαινόμενα που συνιστά θεμελιώδη παράγοντα για την δημιουργία μεταναστευτικού κύματος αποτελεί η *ζήτηση* εργατικών χεριών και γενικότερα η ανάγκη συνεχούς τροφοδότησης εργατικού δυναμικού, σε μακροχρόνια βάση, για την οικονομική ανάπτυξη. Διότι, η συμμετοχή των αλλοδαπών στην παραγωγή δημιουργεί το εισόδημά τους (μισθός) του οποίου ένα μέρος θα πάει

¹⁰ Τα στοιχεία αναφέρονται στο άρθρο της Δήμητρας Κρουστάλλη, 1998.

υπό μορφή εμβασμάτων στη χώρα από όπου προέρχεται ο αλλοδαπός και το οποίο μπορεί να αποτελέσει μέρος της ζήτησης προϊόντων της χώρας υποδοχής από τη χώρα προέλευσης των αλλοδαπών, ενώ το υπόλοιπο, που είναι και το περισσότερο, θα καταναλωθεί εντός της χώρας υποδοχής για την αγορά καταναλωτικών αγαθών. Την ίδια στιγμή, τα εισοδήματα αυτά ενισχύουν, με αυτό τον τρόπο, τη συνολική ζήτηση και άρα την παραγωγή, ενώ η αύξηση της παραγωγής επιφέρει και αύξηση της απασχόλησης ¹¹(των Ελλήνων).

Έτσι, το ζήτημα της εργασίας των αλλοδαπών στη χώρα μας ,εμφανίζει ιδιαίτερη οξύτητα, αφού η έντονη παρουσία αλλοδαπών μεταναστών που στη συντριπτική τους πλειοψηφία εργάζονται παράνομα, όχι μόνο επηρεάζει αποφασιστικά την ελληνική αγορά εργασίας, αλλά δημιουργεί πλήθος παρενεργειών στο επίπεδο προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η άφιξη μάλιστα λαθραίων μεταναστών αποτελεί εμφανέστατο τρόπο παραβίασης θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων αφού γίνεται με τρόπους επικίνδυνους για τη ζωή των μεταφερομένων, αλλά και με συνθήκες που προσβάλλουν την αξιοπρέπεια τους¹².

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΠΟΥ ΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ ΠΑΡΑΝΟΜΑ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ-ΑΚΥΡΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ- ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

2.1 ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

Στη σύγχρονη εποχή καθίσταται πασίδηλο το γεγονός της απασχόλησης του εισρέοντος εργατικού δυναμικού, στην **παραοικονομία**. Η πλειοψηφία των εργαζόμενων αλλοδαπών στη χώρα μας απασχολείται στη “**μαύρη εργασία**”, που, με δεδομένη την μη καταβολή κοινωνικοασφαλιστικών εισφορών και τις μειωμένες αποδοχές ,παρέχεται με κόστος αισθητά μικρότερο από το αντίστοιχο κόστος των Ελλήνων εργαζομένων¹³.

Σίγουρα οι “ **μαύροι εργοδότες**” είναι αυτοί που ευνοούνται από τη συγκεκριμένη κατάσταση, ενώ οι λοιποί εργοδότες δεν είναι βέβαιο ότι ωφελούνται από την άνθηση της παράνομης απασχόλησης .Τα προβλήματα που δημιουργεί η παράνομη απασχόληση στην εργοδοσία, συγκλίνουν κυρίως στα εξής: μπορεί η ύπαρξη φθηνού εργατικού δυναμικού να συγκρατεί το κόστος παραγωγής αγαθών ή υπηρεσιών ,η αναζήτηση όμως της φθηνής εργασίας που προσφέρουν οι αλλοδαποί εμποδίζει και καθυστερεί την αναδιάρθρωση των επιχειρήσεων, την εισαγωγή νέων τεχνολογιών και οργανωτικών μεθόδων καθώς και την αξιοποίηση κατάλληλα εκπαιδευμένου εργατικού δυναμικού.

¹¹ Μ. Χλέτσος, 1994 και Η. Ιωακείμογλου, 1999

¹² Φυσικά υπάρχουν και αλλοδαποί που φθάνουν στη χώρα μας με νόμιμες διαδικασίες εισόδου.

¹³ Περίπου 60% σε σχέση με τις αντίστοιχες αμοιβές των Ελλήνων εργαζομένων.

Συνεπώς, η παράνομη απασχόληση δεν αποτελεί παράγοντα που δρα εις βάρος μόνο των εργαζομένων αλλοδαπών, για τους οποίους το σημαντικότερο είναι ότι απασχολούνται χωρίς καμία προστασία και έλεγχο ως προς τους όρους και τις συνθήκες εργασίας τους, αλλά και εις βάρος της νόμιμης εργοδοσίας που υφίσταται των αθέμιτο ανταγωνισμό των μαύρων εργοδοτών της παραοικονομίας, ενώ δεν τίθεται καμία αμφιβολία ότι ζημιώνει σημαντικά το δημόσιο ταμείο και τους κοινωνικοασφαλιστικούς οργανισμούς από την απώλεια των φόρων και των ασφαλιστικών εισφορών.

Ακόμη ένα στοιχείο που καθίσταται αξιοσημείωτο συγκλίνει στο ότι το απασχολούμενο στη χώρα μας παρανόμως αλλοδαπό εργατικό δυναμικό δεν έχει ενιαία χαρακτηριστικά. Μερικοί αλλοδαποί είναι με τρόπο μόνιμο ενσωματωμένοι στη δευτερεύουσα αγορά εργασίας και στην παραοικονομία και άλλοι προσανατολίζονται στην εποχιακή απασχόληση και πηγαionoέρχονται στη χώρα προέλευσής τους. Άλλοι πάλι, με χαρακτηριστικά πολιτικών προσφύγων αποτελούν το λεγόμενο –περαστικό εργατικό δυναμικό–αντιμετωπίζοντας την Ελλάδα ως χώρα διέλευσης και επιδιώκουν μια προσωρινή απασχόληση μικρής διάρκειας, ανάλογα με το χρόνο που θα χρειαστεί να εφοδιαστούν με visa ή επίσης παράνομα να καταφύγουν σε άλλες χώρες¹⁴.

Τέλος, αναφορά πρέπει να γίνει και στους “ομογενείς”¹⁵. Οι ομογενείς μπορεί να είναι είτε οριστικά παλιννοστούντες ή επαναπατριζόμενοι, είτε προσωρινά και για πρόσκαιρη απασχόληση, οι οποίοι όμως διατηρούν τη μόνιμη κατοικία τους στη χώρα προέλευσής τους. Δεν αποκλείεται ένα μέρος των παλιννοστούντων ομογενών να μην έχουν την ιδιότητα του αλλοδαπού, γιατί εκτός από την ιθαγένεια του τρίτου κράτους διατήρησαν ή απέκτησαν σύμφωνα με τις διεθνείς συνθήκες και την ελληνική ιθαγένεια.

2.2 ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΪΣΧΥΣΑΝ ΣΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ.

Οι μετακινήσεις εργαζομένων από χώρα σε χώρα είναι από νομική σκοπιά ένα σύνθετο φαινόμενο, γιατί εμπλέκονται θέματα εφαρμοστέου δικαίου, διαδοχής στην κοινωνική ασφάλιση στις διάφορες χώρες και θέματα διασφάλισης ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Οι μετακινήσεις αυτές δεν αποτελούν μόνο μέσο για ανεύρεση εργασίας, αλλά και μέσο αναγκαίο για τη βιομηχανία και τον παραγωγικό μηχανισμό πολλών χωρών. Η πολιτική για την απασχόληση αλλοδαπών ποικίλει ανάλογα με το ποιο από τα δύο αυτά στοιχεία είναι αυτό που έχει βαρύνουσα σημασία.

Το ζήτημα της εγκατάστασης και κίνησης των αλλοδαπών στην Ελλάδα, ρυθμίστηκε πρώτη φορά κατά τη δεκαετία του 20'. Με το νόμο 3275 της 29 Ιανουαρίου 1925 ρυθμίστηκε “η εγκατάσταση και η κίνηση των αλλοδαπών εν Ελλάδι”. Ο νόμος αυτός τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με το Ν.Δ. της 27 Σεπτεμβρίου 1925. Οι ρυθμίσεις αυτές καταργήθηκαν με το Ν.Δ. της 10 Μαρτίου

¹⁴ Ληξουριώτης Ιωάννης, Απασχολούμενοι αλλοδαποί, σελ.236.

¹⁵ Βγετόπουλος Κ.. “Μετανάστες και πρόσφυγες στη σύγχρονη Ελλάδα”, Εκλογή, 1995, σελ.435επ.

1926 “περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων”. Αργότερα η νομοθεσία αυτή αντικαταστάθηκε από το νόμο 4310 της 6/16 Αυγούστου 1929 “ περί εγκαταστάσεως.....εκτοπίσεων”. Κάποιοι από τις διατάξεις του νόμου 4310/1929 ρύθμιζαν και το ζήτημα της απασχόλησης των αλλοδαπών. Οι διατάξεις αυτές και συγκεκριμένα τα άρθρα 4 και 13, απαγόρευαν την είσοδο στην Ελλάδα στον αλλοδαπό εάν δεν ήταν εφοδιασμένος με άδεια εργασίας. Η άδεια αυτή εχορηγείτο στον αλλοδαπό υπό τον όρο της αμοιβαιότητας, ενώ σε περίπτωση που ο αλλοδαπός δε διέθετε τη συγκεκριμένη άδεια, ο εργοδότης μπορούσε να υποστεί τη συνέπεια της φυλάκισης μέχρι και 3 μήνες ή χρηματική ποινή¹⁶. Ωστόσο, προβληματισμός δημιουργήθηκε γύρω από το θέμα της συνταγματικότητας του νόμου και συγκεκριμένα γύρω από τους περιορισμούς που αυτός έθετε. Την άποψη του διατύπωσε ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου, Λ. Γιδόπουλος, σχετικά με το ζήτημα, υποστηρίζοντας πως το άρθρο 10 του Συντάγματος του 1927 αλλά και το άρθρο 4 του Συντάγματος του 1911, έχουν επιτρέψει τον περιορισμό της προσωπικής ελευθερίας με νόμο.

Ο νόμος 4310/1929 ίσχυσε μέχρι το τέλος του 1991, οπότε και αντικαταστάθηκε από τον ν.1975/1991. Ρητώς καταργήθηκε ο νόμος του 1929 με τη διάταξη του άρθρου 36 του ν.1975. Ο νέος αυτός νόμος ρυθμίζει πλέον συνολικά το καθεστώς της εισόδου, παραμονής και εργασίας των αλλοδαπών στη χώρα μας¹⁷.

Δυστυχώς, όμως ο νόμος 1975/1991 καταρτίστηκε, ψηφίστηκε χωρίς προηγουμένως να γίνει κάποια σημαντική έρευνα ή μελέτη σχετικά με τους αλλοδαπούς στη χώρα μας. Η έρευνα θα έπρεπε να στραφεί στο πόσο αυτοί επηρεάζουν την οικονομία, στο πώς δρουν μέσα στην επαγγελματική του ζωή άλλα και γενικότερα ποια είναι η θέση τους στο συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο.

2.3 Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.

Η νομοθετική δραστηριότητα σχετικά με το θέμα της λαθρομετανάστευσης έχει προσανατολιστεί κυρίως σε δύο κατευθύνσεις.

Αρχικά η πρώτη κατεύθυνση αφορά τη νομιμοποίηση των παράνομα ήδη ευρισκομένων στην Ελλάδα αλλοδαπών. Το άρθρο 16 του Ν.2434/1996 όριζε ‘ειδική επιτροπή καθορισμού των προϋποθέσεων για τη νόμιμη διαμονή και εργασία αλλοδαπών που δεν είναι υπήκοοι κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης’. Η ειδική αυτή επιτροπή είχε ως αντικείμενο εργασίας τη σύνταξη σχεδίων για την έκδοση δύο προεδρικών διαταγμάτων.

Το πρώτο διάταγμα, με αριθμό 358/1997, έπρεπε να ρυθμίζει τα εξής ζητήματα : α) τη μέθοδο και τα μέσα καταγραφής των αλλοδαπών που διαμένουν στην Ελλάδα, β)

¹⁶ Βούλγαρης Ι., Η συνταγματική προστασία του αλλοδαπού, Νομική σχολή, 1981, σελ.125επ.

¹⁷ Σε ισχύ παρέμειναν όμως : ο Α.Ν 448/1968-περί χορηγήσεως άδειας εργασίας σε αλλοδαπούς που βρίσκονταν σε επείγουσα ανάγκη, ο Α.Ν 89/1967, 378/1968, Ν.Δ 2687/1953-σχετικά με την απαλλαγή από τη διαδικασία προέγκρισης εισόδου για ορισμένες κατηγορίες προσώπων.

τις διαδικασίες για την έκδοση της ‘ **κάρτας προσωρινής άδειας παραμονής αλλοδαπών** ’, γ) τις συνέπειες της άρνησης αλλοδαπών να εφοδιαστούν με την παραπάνω κάρτα και τη διάρκεια της κάρτας, δ) τους όρους ανανέωσης , επανέκδοσης της κάρτας καθώς και το φορέα που θα αναλάβει αυτό το έργο.

Με το δεύτερο διάταγμα- 359/1997- έπρεπε να ρυθμιστούν: α) οι προϋποθέσεις που πρέπει να τηρούνται ώστε ο αλλοδαπός που κατέχει την κάρτα προσωρινής άδειας παραμονής να γίνει κάτοχος της ‘ **κάρτας παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας** ’, β) η χρονική διάρκεια της κάρτας, γ) θέματα που αφορούν στη νόμιμη εργασία των αλλοδαπών στον ιδιωτικό τομέα , στις ασφαλιστικές υποχρεώσεις και δικαιώματα των αλλοδαπών που είναι κάτοχοι της ανωτέρω κάρτας, και δ) η διαδικασία για την έκδοση της κάρτας.

Όσον αφορά στο νομικό πλαίσιο που καλύπτει την είσοδο και παραμονή των αλλοδαπών στην Ελλάδα θα μπορούσαμε να το διαιρέσουμε σε δύο μεγάλες κατηγορίες .

– Των αλλοδαπών που είναι υπήκοοι χωρών μελών της Ε.Ε.

– Των αλλοδαπών υπηκόων χωρών εκτός της Ε.Ε.

Τα δύο παραπάνω προεδρικά διατάγματα δεν δημιουργούν πρόβλημα στο επίπεδο της εφαρμογής της **αρχής της κοινοτικής προτίμησης των υπηκόων των κρατών μελών της κοινότητας** έναντι των υπηκόων μη κοινοτικών κρατών, όταν πρόκειται για κατάληψη διαθέσιμων θέσεων εργασίας¹⁸ .

Αξίζει να σημειωθεί ότι η αρχή της κοινοτικής προτίμησης δεν οδηγεί στον αποκλεισμό της απασχόλησης των αλλοδαπών τρίτων χωρών, αλλά επιβάλλει στο κράτος μέλος να παρέχει στους υπηκόους των κρατών μελών της ευρωπαϊκής ένωσης τις ίδιες δυνατότητες πρόσβασης στις θέσεις εργασίας που παρέχει στους δικούς της υπηκόους. Ωστόσο ένα κράτος έχει τη δυνατότητα να παράσχει την ίδια προτεραιότητα στις θέσεις εργασίας και στους πολίτες ενός τρίτου κράτους.

- Π.Δ 358/1997

Κύριο θέμα του συγκεκριμένου προεδρικού διατάγματος αποτελεί η χορήγηση της **Κάρτας Προσωρινής Άδειας Παραμονής Αλλοδαπού** ή αλλιώς της “**λευκής κάρτας**”. Η κάρτα αυτή εφόσον χορηγείται στον αλλοδαπό επέχει και θέση **προσωρινής άδειας εργασίας** και ο αλλοδαπός οφείλει να τη φέρει συνεχώς μαζί του.

Επιπλέον, το διάταγμα αναφέρει ως βασική υποχρέωση των εργοδοτών που απασχολούν παράνομα αλλοδαπούς, τη δήλωση της εν λόγω απασχόλησης στις αρμόδιες υπηρεσίες του Ο.Α.Ε.Δ. Μάλιστα ορίζεται και δεκαπενθήμερη προθεσμία αναγγελίας της πρόσληψης αλλοδαπού¹⁹.

¹⁸ Η αρχή της κοινοτικής προτίμησης καθιερώνεται με τη διάταξη του άρθρου 1 παρ.2 του κανονισμού 1612/68 του Συμβουλίου της 15.10.1968 περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας.

¹⁹ Για τον ημεδαπό προβλεπόταν οκταήμερη προθεσμία αναγγελίας της πρόσληψης στον Ο.Α.Ε.Δ.(ν.2656/1953)

Η υποχρέωση αυτή του εργοδότη είναι αυτοτελή και ανεξάρτητη από την αντίστοιχη υποχρέωση του αλλοδαπού να δηλώσει την παραμονή και απασχόλησή του²⁰. Η εκπλήρωση της υποχρέωσης του εργοδότη έχει ως συνέπεια σύμφωνα με το διάταγμα την παραγραφή κάθε γεγεννημένης κατά του εργοδότη αξίωσης των ασφαλιστικών ταμείων μέχρι την προηγούμενη ημέρα της δήλωσής του. Επίσης, οι αλλοδαποί για τους οποίους δεν καταβλήθηκαν εισφορές εξαιρούνται από την ασφάλιση των οικείων ασφαλιστικών φορέων για το προηγούμενο της ημέρας της δήλωσης του εργοδότη διάστημα.

Σύμφωνα με το άρθρο 4 του διατάγματος ο αλλοδαπός που εφοδιάζεται με την κάρτα προσωρινής άδειας παραμονής, απολαμβάνει τα ίδια εργασιακά δικαιώματα και έχει τις ίδιες υποχρεώσεις με τον Έλληνα εργαζόμενο²¹.

Προβληματισμός γεννάται γύρω από το ζήτημα της μη χρονικής σύμπτωσης των δηλώσεων του αλλοδαπού και του εργοδότη. Εάν προηγηθεί η δήλωση του αλλοδαπού η εργασιακή του σχέση νομιμοποιείται από το χρόνο της χορήγησης σε αυτόν της κάρτας προσωρινής άδειας παραμονής, ανεξάρτητα από το χρόνο υποβολής της δήλωσης του εργοδότη. Σε περίπτωση που προηγηθεί η δήλωση του εργοδότη, στο μέτρο που ο αλλοδαπός δεν έχει κάνει τη δική του δήλωση, η εργασιακή σχέση παραμένει ομοίως στο περιθώριο του νόμου, αφού η απασχόληση παρέχεται χωρίς κάρτα προσωρινής άδειας παραμονής και συνεπώς, χωρίς άδεια εργασίας. Αυτό σημαίνει ότι η παρεχόμενη εργασία είναι άκυρη και οι τυχόν μισθολογικές αξιώσεις του αλλοδαπού κατά του εργοδότη δεν θα μπορούν να βασιστούν παρά στις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού.

Τέλος, σύμφωνα με το αναφερθέν διάταγμα, οι υπηρεσίες της δημόσιας διοίκησης και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου του ευρύτερου δημοσίου δικαίου, υποχρεούνται να δέχονται για εξέταση αίτημα αλλοδαπού που βρίσκεται σε ελληνικό έδαφος και είναι κάτοχος της "κάρτας προσωρινής άδειας παραμονής".

- Π.Δ 359/1997

Το δεύτερο προεδρικό διάταγμα αφορά τους αλλοδαπούς που βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια και οι οποίοι έχουν νομιμοποιηθεί με την παροχή σ'αυτούς της "κάρτας προσωρινής άδειας παραμονής αλλοδαπών" (**πράσινη κάρτα**) ή έχουν απλώς υποβάλλει την αίτηση-δήλωση για την παροχή της.

Και το διάταγμα αυτό εξαιρεί από το προσωπικό πεδίο εφαρμογής του τους αλλοδαπούς που είναι υπήκοοι κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή υπήκοοι των χωρών μελών της ΕΖΕΣ (που είναι συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου, καθώς και τα μέλη της οικογενείας των προσώπων αυτών. Επίσης εξαιρεί τους αλλοδαπούς ναυτικούς που απασχολούνται υπό την ελληνική σημαία.

Το διάταγμα 359/1997 αναφέρει και όλες τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για την κατοχή της κάρτας αυτής. Ωστόσο, κι αν ακόμη δε συντρέχουν στο πρόσωπο

²⁰ Σύμφωνα με το π.δ 358/1997 ο αλλοδαπός αποκτά κάρτα προσωρινής άδειας παραμονής όχι με βάση τη δήλωση του εργοδότη αλλά με βάση τη δική του αυτοτελή δήλωση (αρ.2 παρ.1)

²¹ Αμοιβές, εισφορές, κοινωνικοασφαλιστικά δικαιώματα και οικονομικές υποχρεώσεις.

του αλλοδαπού όλες οι νόμιμες προϋποθέσεις για τη χορήγηση της **Κάρτας Παραμονής Περιορισμένης Χρονικής Διάρκειας**, είναι δυνατόν να χορηγηθεί με απόφαση της Ειδικής Επιτροπής(αρ.5 του διατάγματος).

Σε αντίθεση με την κάρτα προσωρινής άδειας παραμονής αλλοδαπών που προβλέπει το Π.Δ 358/1997, η οποία χορηγείται και ως απλός τίτλος νόμιμης παραμονής αλλοδαπού στην Ελλάδα, χωρίς να απαιτείται κατά τη διάρκεια της ισχύος αυτής να απασχολείται ο αλλοδαπός, η χορήγηση της “κάρτας παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας” του π.δ 359/1997 συνδέεται αναγκαίως με παροχή εργασίας εκ μέρους του κατόχου της αλλοδαπού είτε για λογαριασμό συγκεκριμένου εργοδότη, είτε ως αυτοαπασχόληση του αλλοδαπού.

Ασφαλιστικές εισφορές που τυχόν καταβλήθηκαν πριν από την έναρξη ισχύος του π.δ 359/1997 αναγνωρίζονται από τους οικείους ασφαλιστικούς οργανισμούς. Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που αναφέρονται στο διάταγμα κατά το μεγαλύτερο ποσοστό είναι επανάληψη όσων αναφέρονται στο διάταγμα 358/1997.

Μια αναφορά πρέπει να γίνει και στις συμφωνίες εποχιακής απασχόλησης οι οποίες είναι δύο για την Ελλάδα. Η πρώτη υπεγράφη στις 15 Δεκεμβρίου 1995 με την Βουλγαρία και η δεύτερη στις 17 Μαΐου 1996 με την Αλβανία. Και οι δυο κυρώθηκαν με τους νόμους 2407/1996 και 2482/1997, αντίστοιχα.

Ως εποχιακή θεωρείται η απασχόληση που δεν ξεπερνά τους έξη συνεχείς μήνες και δεν μπορεί να είναι για τη μεν ελληνοβουλγαρική συμφωνία μικρότερη από τρεις μήνες, για τη δε ελληνοαλβανική μικρότερη από δύο.

Η διαδικασία μπορεί να βασιστεί στην πρωτοβουλία των ίδιων των εργοδοτών που επιθυμούν να απασχολήσουν εποχιακό δυναμικό από τη Βουλγαρία ή την Αλβανία, ή ακόμα και στην πρωτοβουλία του ελληνικού κράτους.

Και στις δύο περιπτώσεις οι Βούλγαροι ή Αλβανοί πολίτες που εγκρίνονται με ορισμένοι διαδικασία προς εποχιακή απασχόληση, πρέπει να παρουσιάζονται αυτοπροσώπως στην αρμόδια ελληνική προξενική αρχή προκειμένου υπογράψουν και να παραλαμβάνουν το ιδιωτικό συμφωνητικό επ'ονόματι τους και εφοδιάζονται με τη νόμιμη θεώρηση εισόδου για εργασία στην Ελλάδα. Μέσα σε 10 μέρες οι αλλοδαποί αυτοί πρέπει να παρουσιαστούν στις αρμόδιες αστυνομικές αρχές του τόπου εργασίας και να υποβάλλουν αίτηση για τη χορήγηση άδειας παραμονής και εργασίας. Η άδεια παραμονής θα είναι ισόχρονη της σύμβασης εργασίας και η άδεια εργασίας θα αφορά συγκεκριμένο εργοδότη και συγκεκριμένο τόπο απασχόλησης. Τέλος κατά τη διάρκεια της εποχιακής απασχόλησης οι ανωτέρω αλλοδαποί έχουν τα προβλεπόμενα από την ελληνική νομοθεσία δικαιώματα.

2.4 ΕΙΣΟΔΟΣ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΗ ΑΔΕΙΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ 1975/1991

Η διαδικασία που συντελείται προκειμένου ένας αλλοδαπός να μπορέσει να εισέλθει και να εργαστεί στη χώρα μας είναι αρκετά πολύπλοκη.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του νόμου 1975/1991 αλλοδαπός είναι κάθε πρόσωπο που δεν έχει την ελληνική ιθαγένεια ή που δεν έχει την ιθαγένεια κανενός κράτους. Ο νόμος 1975/1991 σχετικά με «την είσοδο-έξοδο, παραμονή, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις», θέτει το όλο θέμα του ελέγχου της αγοράς εργασίας σε αυστηρότερες βάσεις για τους αλλοδαπούς. Πρέπει να σημειωθεί ότι ο νόμος αυτός εφαρμόζεται μόνο στις περιπτώσεις των αλλοδαπών των οποίων η είσοδος, έξοδος, παραμονή, απασχόληση κ.λ.π δε ρυθμίζεται από το κοινοτικό δίκαιο. Για τους εργαζόμενους που είναι υπήκοοι των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ισχύει η αρχή της ελεύθερης διακίνησης, για τη διασφάλιση της οποίας εκδόθηκε το π.δ 499/1987²².

Επίσης, χωρίς να εξαιρούνται εξ ολοκλήρου από την εφαρμογή του νόμου 1975/1991, είναι δυνατόν να μην εφαρμόζονται ορισμένες διατάξεις αυτού, εφόσον υπάρχει διαφορετική ρύθμιση, ειδικότερη, σε διμερή ή πολυμερή διακρατική σύμβαση από την οποία δεσμεύεται η χώρα μας²³.

Άλλη περίπτωση αλλοδαπών που η πρόσληψή τους δεν απαιτεί την εφαρμογή των προϋποθέσεων του ν.1975/1991 αποτελούν οι αλλοδαποί μουσικοί ελληνικές ορχήστρες κλασικής μουσικής.

Σύμφωνα με το νόμο 1975/1991 ένας αλλοδαπός για να εργαστεί νόμιμα στην Ελλάδα απαιτείται να έχει άδεια εργασίας που εκδίδεται από τον Υπουργό Εργασίας ή άλλη εξουσιοδοτημένη αρχή, και άδεια παραμονής (άρ.13). Αρχικά ο αλλοδαπός καταθέτει την αίτησή του για τη χορήγηση της άδειας. Στη συνέχεια, αφού ελεγχθεί η αίτηση αυτή από τα Υπουργεία Εργασίας, Δημόσιας Τάξης και Εξωτερικών, χορηγείται στον αλλοδαπό η σχετική **προέγκριση εισόδου** στη χώρα για εργασία.

Η έγκριση έλευσης αλλοδαπού δε χορηγείται εφόσον ο εργοδότης που μετακαλεί τον αλλοδαπό α) καταδικάστηκε κατά την τελευταία δεκαετία για παράνομη απασχόληση αλλοδαπού, β) ο εργοδότης είναι αλλοδαπός και δεν επιτρέπεται σ' αυτόν να απασχολείται στη χώρα μας ως ελεύθερος επαγγελματίας ή να ασκεί εταιρική σχέση επιχείρηση, γ) η επιχείρηση που μετακαλεί τον αλλοδαπό δεν απασχολεί τουλάχιστον πέντε έλληνες εργαζόμενους.

Επιπρόσθετα, η έγκριση έλευσης δεν επιτρέπεται για αλλοδαπό που α) συμπλήρωσε 5 έτη παραμονή και εργασία στη χώρα μας, β) εργάστηκε ήδη στη χώρα μας και δεν έχει παρέλθει εξάμηνο από την τελευταία έξοδό του, γ) στο παρελθόν απελάθηκε ή διέμεινε στη χώρα μας παράνομα.

²² Θα γίνει αναφορά παρακάτω.

²³ Παράδειγμα τέτοιας συμβάσεως αποτελεί η “Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εγκατάστασης” που υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης το 1955 και κυρώθηκε απ’ τη χώρα μας με το ν.δ 4429/1964.

Μετά την απόκτηση της προέγκρισης εισόδου στη χώρα μας για εργασία, ο αλλοδαπός, αφού φθάσει στην Ελλάδα, πρέπει να εξασφαλίσει στη συνέχεια την άδεια παραμονής για εργασία και την άδεια εργασίας. Ο ν.1975/1991 προβλέπει (άρ.13)τρεις κατηγορίες αδειών παραμονής για εργασία, με κριτήριο το χρόνο παραμονής του αλλοδαπού στην Ελλάδα. Έτσι υπάρχει η ετήσια άδεια παραμονής²⁴, η άδεια παραμονής διετούς διάρκειας²⁵ και η άδεια παραμονής αόριστης διάρκειας²⁶. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην τελευταία περίπτωση δεν απαιτείται η χορήγηση άδειας εργασίας.

Σχετικά με το ίδιο θέμα έχουν θεσπιστεί, όπως είδαμε παραπάνω, και τα π.δ 358/1997 και 359/1997 για τη νομιμοποίηση των λαθρομεταναστών(κάρτα προσωρινής άδειας παραμονής-κάρτα παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας). Συνεπώς, υπάρχουν δύο κατηγορίες αλλοδαπών, αυτών των οποίων ο χρόνος διάρκειας διαμονής τους ρυθμίζεται με βάση το άρθρο 13 του ν.1975/1991 και εκείνων που θα λαμβάνουν κάρτα παραμονής με βάση το άρθρο 3 του π.δ 359/1997.

- **Άδεια εργασίας**

Η άδεια αποτελεί προϋπόθεση του κύρους της σύμβασης εργασίας. Η ακυρότητα είναι απόλυτη. Άκυρη γίνεται και η αρχικά έγκυρη σύμβαση για το διάστημα πέρα από το χρόνο άδειας²⁷.

Αν και η άδεια εργασίας χορηγείται καταρχήν απ'το Υπουργείο Εργασίας, η σχετική αίτηση συνυποβάλλεται με την αίτηση για τη χορήγηση άδειας παραμονής.

Ο νόμος 1975/1991 στο άρθρο 13 προβλέπει τρεις κατηγορίες αδειών παραμονής για εργασία, με κριτήριο διάκρισης το χρόνο παραμονής του αλλοδαπού στην Ελλάδα. Η πρώτη κατηγορία άδειας παραμονής έχει **διάρκεια ένα έτος**, με δυνατότητα ανανέωσης κάθε έτος και για ανώτατη διάρκεια πέντε ετών. Η δεύτερη κατηγορία αφορά την παραμονή **διετούς διάρκειας** με δυνατότητα απεριόριστου αριθμού ανανεώσεων. Τέλος, η τρίτη κατηγορία αδειών παραμονής αναφέρεται στην παραμονή για εργασία **αόριστης διάρκειας**.

Η ορισμένη διάρκεια για την οποία χορηγείται η άδεια εργασίας θεωρήθηκε από τη νομολογία ότι αποτελεί και ημερομηνία λήξης της σύμβασης εργασίας που επιβάλλεται από το νόμο, με συνέπεια οι συμβάσεις εργασίας με αλλοδαπούς μόνο ως συμβάσεις ορισμένου χρόνου να είναι νοητές, ακόμη και αν έχει γίνει ανανέωση. Πρόκειται για έμμεσο καθορισμό του χρόνου λήξης από το χρόνο άδειας ή το χρόνο παράτασης.

Η λύση αυτή αποτελεί έμμεση δυσμενή διάκριση σε βάρος αλλοδαπών γιατί έτσι στερούνται την αποζημίωση απόλυσης. Η θέση αυτή ισχύει εφόσον διατηρήθηκε το

²⁴ Χωρεί ανανέωση κάθε έτος με ανώτατη διάρκεια τα πέντε έτη.

²⁵ Χορηγείται εφόσον ο αλλοδαπός έχει ήδη συμπληρώσει πενταετή παραμονή απ'την αρχική του είσοδο στη χώρα με ετήσιες ανανεούμενες άδειες παραμονής για εργασία.

²⁶ Χορηγείται μόνο εάν ο αλλοδαπός έχει παραμείνει συνολικά, συνεχόμενα ή διακεκομμένα, στη χώρα μας για 15 έτη και εφόσον έχει υπαχθεί σε φορέα κοινωνικής ασφάλισης επί 120 τουλάχιστον μήνες.

²⁷ Παράλληλα προβλέπονται ποινικές και διοικητικές κυρώσεις.

δικαίωμα καταγγελίας πριν από το χρόνο λήξης της άδειας. Ακόμη ο αλλοδαπός του οποίου έληξε η διάρκεια της άδειας χωρίς αυτή να ανανεωθεί δε μπορεί να αποκτήσει την ιδιότητα του ανέργου, γιατί η συνέχιση της παραμονής του καθίσταται παράνομη.

Πρέπει να σημειωθεί ότι δυνατή είναι και η απόρριψη της αίτησης χορήγησης της άδειας παραμονής για λόγους που προβλέπονται στο άρθρο 11 παρ.1 της υπουργικής απόφασης 4808/138-α/1992.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι η νόμιμη απασχόληση αλλοδαπού από εργοδότη είναι αβέβαιη κατάληξη μιας πολύπλοκης γραφειοκρατικής διαδικασίας που ξεκινά με την προσπάθεια έκδοσης της σχετικής προέγκρισης εργασίας, με την οποία ο αλλοδαπός ενδέχεται να εξασφαλίσει σε πρώτο στάδιο την προσωρινή άδεια εισόδου και παραμονής του στη χώρα μας, κατά το χρόνο της οποίας, σε δεύτερο στάδιο, υπάρχει η πιθανότητα να χορηγηθεί σ'αυτόν η πολυπόθητη άδεια παραμονής και εργασίας. Η διαδικασία αυτή επιβαρύνεται ακόμη περισσότερο με την απαίτηση προσκόμισης ενός πλήθους δικαιολογητικών και με την επιβολή μιας σειράς υποχρεώσεων τόσο έναντι του μετακαλούμενου αλλοδαπού όσο και του μετακαλούντος εργοδότη.

Όσον αφορά στην **ανάκληση** της άδειας εργασίας, αυτή μπορεί να επιτευχθεί στις εξής περιπτώσεις: α)αν ανακληθεί η για παραμονής για εργασία, β)αν η άδει εκδόθηκε με βάση ανακριβή στοιχεία, γ)αν παύσει να υφίσταται πλέον η εργασιακή σχέση, λόγω λύσης της σύμβασης εργασίας, δ)εάν μεταβληθεί ένας από τους όρους με βάση τους οποίους εκδόθηκε αυτή και συγκεκριμένα το πρόσωπο του εργοδότη, το είδος της απασχόλησης και ο τόπος της εργασίας.

Όπως και στην περίπτωση της μη έγκρισης της άδειας εργασίας, εφόσον η χορηγηθείσα ανακληθεί, ο αλλοδαπός υποχρεούται να εγκαταλείψει το ελληνικό έδαφος, το αργότερο μέσα σε ένα 15νθήμερο, αλλιώς απελαύνεται.

2.5 ΑΠΑΛΛΑΓΗ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΡΟΕΓΚΡΙΣΗΣ Η΄ ΚΑΙ ΑΠΑΛΛΑΓΗ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΓΙΑ ΠΑΡΟΧΗ ΤΗΣ ΑΔΕΙΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.

Σχετικά με την απαλλαγή από τη διαδικασία προέγκρισης ο νόμος 1975/1991 αναφέρει τις περιπτώσεις αλλοδαπών οι οποίοι δεν υποχρεούνται να ακολουθήσουν τη διαδικασία της προέγκρισης εισόδου για εργασία στη χώρα μας. Μια από τις κατηγορίες αυτές αλλοδαπών είναι και αυτή των αλλοδαπών τεχνικών βιομηχανίας και μεταλλείων²⁸.

Επίσης, μπορούν να απαλλαγθούν από τη διαδικασία αυτή:τα μέλη καλλιτεχνικών συγκροτημάτων διεθνούς φήμης που μετακαλούνται από ιδιώτες,

²⁸ α.ν 448/1968 περί χορηγήσεως άδειας εργασίας σε αλλοδαπούς εν επείγουσα ανάγκη.

πολιτιστικούς συλλόγους για παραστάσεις, μέχρι 30 αλλοδαποί που προσλαμβάνονται από την Α.Ε ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ, ως τεχνικό και διοικητικό προσωπικό.

Όσον αφορά τώρα στην απαλλαγή από τη διαδικασία εφοδιασμού με κάρτα εργασίας η απόφαση 4803/13/9-α/28.5.1992 του υπουργείου εργασίας και δημόσιας τάξης αναφέρει τις κατηγορίες των αλλοδαπών αυτών.

Από όλη τη διαδικασία εφοδιασμού με άδεια εργασίας απαλλάσσονται α)οι νομίμως διαπιστευμένοι στη χώρα μας ανταποκριτές ξένου τύπου που κατέχουν τη σχετική βεβαίωση β) τα μέλη καλλιτεχνικών συγκροτημάτων που έρχονται στη χώρα μας στα πλαίσια μορφωτικών ανταλλαγών υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού και των ΟΤΑ γ)τα μέλη των διπλωματικών και προξενικών αποστολών στην Ελλάδα.

2.6 ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΥΡΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥ ΧΩΡΙΣ ΑΔΕΙΑ.

Εκτός από τις αστικές συνέπειες που επιφέρει η έλλειψη άδειας εργασίας ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι **ποινικές κυρώσεις**. Αρχικά, στον εργοδότη ο οποίος απασχολεί παράνομα αλλοδαπό απειλείται, σύμφωνα με το άρθρο 33 του ν.1975/1991, ποινή φυλάκισης τουλάχιστον 3 μηνών και χρηματική ποινή τουλάχιστον 300 ευρώ. Κυρώσεις, ωστόσο προβλέπονται και για τον αλλοδαπό που παρέχει εργασία ή ασκεί επάγγελμα χωρίς άδεια εργασίας.

Όσον αφορά στις **διοικητικές κυρώσεις** ο νόμος προβλέπει διοικητικό πρόστιμο στους εργοδότες από 10 ευρώ ως 587 περίπου ευρώ. Παράλληλα είναι δυνατό να αποφασιστεί και το κλείσιμο της επιχείρησης εφόσον ο εργοδότης που απασχολεί παράνομα αλλοδαπό έχει καταδικασθεί στις προαναφερόμενες ποινές. Ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης μπορεί να διατάξει το κλείσιμο της επιχειρήσεως ή του καταστήματος για χρονικό διάστημα από ένα ως έξι μήνες ανάλογα με τις περιστάσεις, ως πρόσθετη κύρωση. Πρόστιμο επίσης προβλέπεται και για τον αλλοδαπό που παραμένει παράνομα στη χώρα μας, ενώ απειλούνται και ποινές σχετικά με το ποσό των τελών που καλείται να πληρώσει ο αλλοδαπός²⁹.

Ανάμεσα στις κυρώσεις υπάρχει και μία που είναι αμφισβητούμενης συνταγματικότητας Στο άρθρο 31 παρ.2 αναφέρεται πως οι δημόσιες υπηρεσίες και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού τομέα υποχρεούνται να μη δέχονται αιτήματα αλλοδαπών που δεν έχουν άδεια παραμονής με εξαίρεση τα νοσοκομεία. Η συνταγματικότητα της διάταξης κλονίζεται από το γεγονός της αμφισβήτησης της ίδιας της προσωπικότητας του αλλοδαπού, εφόσον αυτός στερείται τα βασικά του ανθρώπινα δικαιώματα.

²⁹ Βλ. Ληξουριώτη Ι, Αλλοδαποί και ισότητα αμοιβής, σελ.402επ.

2.7 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΑΔΕΙΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ.

Σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν παραπάνω σχετικά με την απαιτούμενη άδεια εργασίας εφόσον αυτή δεν υπάρχει η σύμβαση εργασίας του αλλοδαπού είναι άκυρη³⁰. Επίσης και η έλλειψη άδειας παραμονής καθιστά άκυρη την εργασιακή σύμβαση του αλλοδαπού³¹.

Στη νομολογία έχει επικρατήσει η παρακάτω άποψη: η έλλειψη στο πρόσωπο του αλλοδαπού εργαζομένου άδειας εργασίας, καθιστά άκυρη την εργασιακή του σύμβαση, η εν λόγω όμως ακυρότητα, θεραπεύεται με τη μεταγενέστερη απόκτηση άδειας εργασίας εκ μέρους του αλλοδαπού, εφ' όσον ο εργοδότης συνέχισε να αποδέχεται τις υπηρεσίες του³².

Η σύμβαση εργασίας των αλλοδαπών θεωρείται και είναι πάντοτε ορισμένου χρόνου, αφού σε κάθε περίπτωση δε μπορεί να υπερβεί το χρόνο ισχύος της άδειας παραμονής τους στην Ελλάδα. Συνεπώς, τυχόν ακυρότητα της καταγγελίας της συμβάσεως εργασίας του αλλοδαπού εργαζομένου δεν του παρέχει δικαίωμα αναζήτησης μισθών υπερημερίας εκ της αρνήσεως του εργοδότη να αποδεχθεί τις υπηρεσίες του, ούτε επικουρικό δικαίωμα περί καταδίκης του τελευταίου για καταβολή σε αυτόν αποζημίωσης απολύσεως, αφού η τελευταία οφείλεται μόνο επί καταγγελίας της συμβάσεως εργασίας αορίστου χρόνου. Η σύμβαση εργασίας του αλλοδαπού δε μπορεί να μετατραπεί σε αορίστου χρόνου ακόμη και αν ανανεωθεί με διαδοχικές παρατάσεις³³.

Το σημαντικό στις περιπτώσεις που η σύμβαση εργασίας του αλλοδαπού καθίσταται άκυρη λόγω έλλειψης της άδειας εργασίας είναι ότι ο διατελών υπό άκυρη σύμβαση εργασίας δικαιούται, αντί μισθού να αναζητήσει από τον εργοδότη την ωφέλεια που ο τελευταίος αποκόμισε από την εργασία του, ανεξάρτητα ζημίας του εργαζομένου, κατά τις διατάξεις περί αδικαιολογήτου πλουτισμού³⁴. Η σχέση δηλαδή που δημιουργείται πλέον αποτελεί μια απλή σχέση εργασίας- de facto σύμβαση εργασίας.

Για τον υπολογισμό της εργοδοτικής ωφελείας που προαναφέρθηκε δεν λαμβάνονται υπόψη οι προσαυξήσεις του νομίμου μισθού που οφείλονται στις ιδιαίτερες προσωπικές ιδιότητες του συγκεκριμένου, απασχολούμενου εργαζομένου, όπως είναι τα επιδόματα γάμου, τέκνων, υπηρεσίας και προϋπηρεσίας. Ο βάσει άκυρου συμβάσεως εργασίας απασχολούμενος δικαιούται το μισθό αδειάς, επίδομα αδειάς, επιδόματα εορτών, προσαύξηση 75% για εργασία Κυριακών και αργιών, προσαύξηση 100% λόγω παράνομων υπερωριών και αποζημίωση απολύσεως ευθέως εκ του νόμου, ακόμη και αποζημίωση λόγω εργατικού ατυχήματος³⁵, στερείται όμως όπως αναφέρθηκε, το δικαίωμα αναζήτησης μισθών υπερημερίας³⁶.

³⁰ Μ.Π.Α. 1084/2000, ΕΕργΔ, τόμος 60^{ος}, έτος 2001, σελ.408. Βλ. κατάλογο νομολογίας σελ.29

³¹ Μ.Π.Α. 1119/2000, ΕεργΔ, τόμος 59^{ος}, έτος 2000, σελ.863. Βλ. κατάλογο νομολογίας σελ.29

³² Μ.Π.Α. 1087/2000, ΕΕργΔ, τόμος 60^{ος}, έτος 2001, σελ.560. Βλ. κατάλογο νομολογίας σελ.30

³³ Εφ.Αθηνών 6089/2000, ΕΕργΔ, τόμος 60^{ος}, έτος 2001, σελ.807. Βλ. κατάλογο νομολογίας σελ.30

³⁴ Εφ.Αθηνών 1747/1990, ΕΕργΔ, τόμος 51^{ος}, έτος 1992, σελ.69. Βλ.

Μ.Π.Α. 1087/2000, ΕΕργΔ, τόμος 60^{ος}, έτος 2001, σελ.560. Βλ. κατάλογο νομολογίας σελ.30

Εφ.Αθηνών 6089/2000, ΕΕργΔ, τόμος 60^{ος}, έτος 2001, σελ.807. Βλ. κατάλογο νομολογίας σελ.30

Α.Π. 68/2001 ΕεργΔ, τόμος 61^{ος}, έτος 2002, σελ. 38. Βλ. κατάλογο νομολογίας σελ.31

³⁵ Α.Π. 3790/2001, ΕεργΔ, τόμος 61^{ος}, έτος 2002, σελ. 163. Βλ. κατάλογο νομολογίας σελ.32

³⁶ Μ.Π.Α. 1087/2000, ΕΕργΔ, τόμος 60^{ος}, έτος 2001, σελ.560. Βλ. κατάλογο νομολογίας σελ.30

Συγκεκριμένα, σε περίπτωση καταγγελίας της συμβάσεως εργασίας, ο εργοδότης οφείλει να καταγγείλει τη σχέση αυτή και να καταβάλει στον εργαζόμενο την εκ του νόμου προβλεπόμενη αποζημίωση ανάλογα με το χρόνο απασχολήσεως του εργαζομένου. Η αγωγή του εργαζομένου εκ της ανωτέρω αιτίας θα πρέπει στο δικόγραφο της να αναφέρει τα περιστατικά που συνεπάγονται την ακυρότητα της εργασιακής συμβάσεως, διαφορετικά είναι απορριπτέα ως αόριστη³⁷.

2.8 ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥ

Οι αλλοδαποί που εργάζονται μόνιμα στη χώρα μας, δεν διαφοροποιούνται κατ'αρχήν απ'τους ημεδαπούς που επίσης εργάζονται μόνιμα, στα σημεία που αναφέρονται στους όρους εργασίας και απασχόλησης.

Συγκεκριμένα, οι νόμιμοι αλλοδαποί υπάγονται στις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας και δικαιούνται τις νόμιμες **αποδοχές** καθώς, τις παροχές και τους **όρους εργασίας** που προβλέπονται στις οικείες συλλογικές συμβάσεις εργασίας, με την επιφύλαξη πάντα των κανόνων του διεθνούς δικαίου.

Όσον αφορά στο χρόνο διάρκειας της σύμβασης εργασίας του αλλοδαπού έχει επικρατήσει η νομολογιακή θέση ότι αυτή πρέπει να είναι πάντα ορισμένου χρόνου (εφόσον και η άδεια εργασίας των αλλοδαπών εκδίδεται για ορισμένη χρονική διάρκεια) και μάλιστα τόσης διάρκειας όσης και ο χρόνος ισχύος της άδειας παραμονής και εργασίας χωρίς οι ενδεχόμενες παρατάσεις της άδειας αυτής να μπορούν να μετατρέπουν τη σύμβαση σε αορίστου χρόνου³⁸.

Αξίζει να γίνει αναφορά στα πιο σημαντικά δικαιώματα που κατοχυρώνονται στους αλλοδαπούς εργαζομένους. Αρχικά, όσον αφορά στο θέμα του **εργατικού ατυχήματος** το Β.Δ/μα της 24^{ης} Ιουλίου/25^{ης} Αυγούστου 1920 ορίζει ότι η αποζημίωση που προβλέπεται σ'αυτό σε περίπτωση εργατικού ατυχήματος, εάν προκάλεσε πλήρη ή μερική ανικανότητα καταβάλλεται στους αλλοδαπούς μόνο εάν διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα ενώ σε περίπτωση που προκλήθηκε θάνατος η αποζημίωση καταβάλλεται στην οικογένειά τους μόνο εάν οι παθόντες αλλοδαποί διέμεναν στην Ελλάδα κατά το χρόνο του ατυχήματος. Η διακριτική αυτή μεταχείριση μπορεί να καμφθεί και να αναγνωριστούν στους αλλοδαπούς όμοια δικαιώματα με τους ημεδαπούς, μόνο σε περίπτωση που η χώρα μας έχει υπογράψει σχετική σύμβαση με τη χώρα προέλευσης του αλλοδαπού³⁹.

Σημαντικό δικαίωμα που πρέπει να παρέχεται και στους αλλοδαπούς εργαζομένους είναι αυτό της **συνδικαλιστικής τους δράσης**. Το δικαίωμα των αλλοδαπών να μετέχουν στην ίδρυση και να εγγράφονται σε συνδικαλιστικά σωματεία είναι πλέον δεδομένο. Οποιαδήποτε τυχόν καταστατική ρήτρα συνδικαλιστικής οργάνωσης που αποκλείει τη συμμετοχή των αλλοδαπών σ'αυτή,

Α.Π 656/2000, ΕεργΔ, τόμος 59^{ος}, έτος 2000, σελ.1111. Βλ. κατάλογο νομολογίας σελ32

³⁷ Εφ.Πατρών 940/1998, ΕεργΔ, τόμος 59^{ος}, Έτος 2000, σελ.182. Βλ. κατάλογο νομολογίας σελ33

³⁸ Α.Π. 1993/1990 ΕΕργΔ, τόμος 50^{ος}, έτος 1991, σελ. 254.

ΕφΑθ. 341/1973 ΕεργΔ, τόμος 32^{ος}, έτος 1973, σελ.717.

ΕφΠειρ.724/1987 ΕεργΔ, τόμος 47^{ος}, έτος 1988, σελ.82.

³⁹ Η σύμβαση πρέπει να υπογράφεται με τον όρο της αμοιβαιότητας.

πρέπει να θεωρείται ανίσχυρη ως αντίθετη προς το νόμο. Μόνη προϋπόθεση καθιστά ο νόμος την εξής: για να γίνει ένας εργαζόμενος μέλος σε συνδικαλιστική οργάνωση τη συμπλήρωση δίμηνης απασχόλησης κατά τον τελευταίο χρόνο στην επιχείρηση ή στον κλάδο, συνεπώς δεν κάνει καθόλου λόγο για αποκλεισμό κάποιων ομάδας εργαζομένων όπως για παράδειγμα των αλλοδαπών.

Τέλος, σημαντικό ρόλο στα θέματα που αφορούν εργασιακά δικαιώματα καταλαμβάνουν τα ζητήματα της **κοινωνικής ασφάλισης** των εργαζομένων. Για το λόγο αυτό και η εξομοίωση αλλοδαπών με ημεδαπούς στο χώρο αυτό είναι στέρεα εγκαθιδρυμένη. Είναι γνωστό ότι στην ασφάλιση του ΙΚΑ υπάγονται υποχρεωτικά τα πρόσωπα ανεξάρτητα από εθνικότητα, φθάνει να παρέχουν μέσα στα όρια της χώρας εξαρτημένη εργασία έναντι αμοιβής. Συμπέρασμα αυτού αποτελεί η διαπίστωση πως η ασφάλιση των αλλοδαπών στην Ελλάδα αποτελεί δικαίωμα ισότιμο προς αυτό των Ελλήνων εργαζομένων⁴⁰.

Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι η έλλειψη άδειας παραμονής και εργασίας και συνεπώς, η παράνομη απασχόληση συνεπάγεται μεν την επιβολή άλλων κυρώσεων στον εργοδότη και τον εργαζόμενο, δεν επιδρά όμως στη δημιουργία και το κύρος της ασφαλιστικής σχέσης με το ΙΚΑ, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις της παροχής εργασίας με αμοιβή κατά κύριο επάγγελμα.

Δεν θα πρέπει βέβαια να παραβλέψουμε και την ύπαρξη αντίθετης άποψης που θεωρεί ότι μολονότι ο ασφαλισμένος στο ΙΚΑ αλλοδαπός καταβάλλει σε αυτό εισφορές⁴¹, δε μπορεί να εφοδιαστεί με βιβλιάριο υγείας, δε δικαιούται παροχές ασθένειας ή μητρότητας. Η σκληρότητα αυτή αποδεικνύει την αδιαφορία απέναντι στις διεθνείς ανθρωπιστικές αντιλήψεις των νομοθετών ή εφαρμοστών ανάλογων νομοθετημάτων και ώθησε στην υιοθέτηση της Διεθνούς σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών "για την προστασία των δικαιωμάτων των μεταναστών εργατών και των μελών των οικογενειών τους", το 1990.

Κατά τη διάρκεια των δεκαετιών του 50' και του 60' το μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα Ελλήνων εργαζομένων προς τις αναπτυσσόμενες βιομηχανικές χώρες της Ευρώπης, δημιούργησε την ανάγκη να υπογραφούν διμερείς συμβάσεις κοινωνικής ασφάλισης.

Οι διμερείς αυτές συμβάσεις διέπονται από τρεις βασικές αρχές: την αρχή της ίσης μεταχείρισης των αλλοδαπών με τους ημεδαπούς, την αρχή της εδαφικότητας, δηλαδή την ένταξη των αλλοδαπών εργαζομένων στο σύστημα κοινωνικής ασφάλειας του κράτους στο οποίο απασχολούνται, και τέλος την αρχή του συνυπολογισμού, που σημαίνει ότι για τη θεμελίωση οποιασδήποτε αξίωσης ασφαλιστικής παροχής του αλλοδαπού εργαζομένου που στηρίζεται στο χρόνο ασφάλισης, πρέπει να συνυπολογίζονται και οι περίοδοι ασφάλισης που πραγματοποιήθηκαν κατά την ασφαλιστική νομοθεσία του κράτους προέλευσης του εργαζομένου, στο μέτρο βεβαίως που τέμνονται.

Το ρυθμιστικό πεδίο των συμβάσεων αυτών εκτείνεται σε όλους κατά κανόνα τους ασφαλιστικούς κινδύνους όπως ασθένεια, μητρότητα, γήρας, θάνατος, εργατικό ατύχημα, ανεργία, θέματα οικογενειακών ατυχημάτων και παροχών. Έτσι και οι

⁴⁰ Βλ. Ν.1902/1990 «Όλοι οι αλλοδαποί που απασχολούνται στην Ελλάδα, σε οποιαδήποτε εργασία ασφαλιστέα στο ΙΚΑ, υπάγονται ως προς τους κινδύνους στην ασφάλιση αυτού, από την πρώτη μέρα της απασχόλησης».

⁴¹ Παρακρατήσεις από το μισθό.

αλλοδαποί μπορούν να διεκδικήσουν την προστασία του νόμου και πρέπει να αντιμετωπίζονται ισότιμα από αυτόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ

3.1 ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.

Στην χώρα μας, διάταξη σχετική με την εργασία περιείχε για πρώτη φορά το Σύνταγμα του 1927 που αναφερόταν αποκλειστικά στην υποχρέωση του κράτους να την προστατεύει. Το Σύνταγμα του 1952 δεν περιείχε καμία διάταξη, σε αντίθεση με το ισχύον Σύνταγμα που προστατεύει στο άρθρο 5 παρ.1 την οικονομική ελευθερία και ειδικότερα στο άρθρο 22 την εργασία.

Συγκεκριμένα, το άρθρο 22 κατοχυρώνει το δικαίωμα της εργασίας, κατοχυρώνει το δικαίωμα ίσης αμοιβής για εργασία ίσης αξίας, απαγορεύει την αναγκαστική εργασία. Επιπλέον, το ελληνικό Σύνταγμα του 1975/2001 θεσπίζει στο άρθρο 22 την τριπλή υποχρέωση του κράτους να μεριμνά για την δημιουργία συνθηκών απασχόλησης όλων των πολιτών, την ηθική και υλική εξύψωση του εργαζομένου και την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων⁴². Ως προς την πρώτη υποχρέωσή του το κράτος πρέπει να ακολουθεί πολιτική πλήρους απασχολήσεως, χωρίς βέβαια να αποκλείονται προσωρινές αποκλίσεις.

Το Σύνταγμα επιβάλλει στο κράτος την υποχρέωση να δημιουργεί συνθήκες απασχολήσεως «όλων των πολιτών», των Ελλήνων δηλαδή υπηκόων και όχι των αλλοδαπών που ζουν στην Ελλάδα. Λόγω όμως της Συνθήκης της ΕΟΚ δε μπορεί το παραπάνω μέτρο να εξαίρει από την προστασία του Κράτους τους υπηκόους των άλλων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής κοινότητας, η οποία Συνθήκη απαγορεύει κάθε διάκριση λόγω ιθαγένειας ενώ κατοχυρώνει επιπλέον την ελευθερία στην κυκλοφορία των εργαζομένων και την ελευθερία εγκαταστάσεώς τους.

Όσον αφορά στις δύο επόμενες υποχρεώσεις του Κράτους(ηθική, υλική εξύψωση του εργαζομένου και κοινωνική ασφάλισή του) αυτές αποτελούν συνταγματικά θεμέλια του κοινωνικού κράτους.

Η ελευθερία της εργασίας περιλαμβάνει την ελευθερία επιλογής επαγγέλματος αλλά και την ελευθερία αλλαγής εργασίας (επαγγέλματος) ενώ αξιοσημείωτο είναι ότι

⁴² Π.Δ.Δαγτόγλου “Συνταγματικό δίκαιο- Ατομικά Δικαιώματα”, τόμος Β’, σελ.806επ.

η ελευθερία εργασίας περιλαμβάνει και την αρνητική εμφάνιση του δικαιώματος που είναι η ελευθερία της μη εργασίας. Έτσι η εργασία αποτελεί δικαίωμα και όχι υποχρέωση.

Το Ελληνικό Σύνταγμα δεν περιορίζει την ελευθερία της εργασίας στους ημεδαπούς, σε αντίθεση με άλλα ξένα συντάγματα⁴³. Κύρια εξαίρεση αποτελούν οι δημόσιες λειτουργίες, στις οποίες μόνο Έλληνες πολίτες μπορούν να γίνουν δεκτοί. Ο νόμος επίσης απαγορεύει την άσκηση από αλλοδαπούς των λεγόμενων ελευθέρων επαγγελμάτων. Εξαιρέσεις, ωστόσο, προβλέπονται σε πολλές διμερείς διεθνείς συμβάσεις καθώς και στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εγκαταστάσεως και τον Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Χάρτη. Όπως όμως αναφέρθηκε δεν ισχύουν οι περιορισμοί για τους κοινοτικούς αλλοδαπούς – τους υπηκόους δηλαδή των άλλων κρατών μελών. Αυτοί μπορούν να ασκήσουν ελεύθερα εξαρτημένη ή ανεξάρτητη εργασία στην Ελλάδα (και αντίστροφα οι Έλληνες υπήκοοι στα άλλα μέλη κράτη της κοινότητας) βάσει της Συνθήκης της ΕΟΚ⁴⁴ και του λοιπού κοινοτικού δικαίου, όπως έχουν ερμηνευτεί από το Διεθνές Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων⁴⁵.

3.2 ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΠΛΑΙΣΙΩΝΟΥΝ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ.

Οι αρχές που διέπουν το δίκαιο και τους νόμους που αφορούν τους αλλοδαπούς εργαζομένους είναι οι εξής:

Α) Η αρχή της ισότητας και της ίσης μεταχείρισης των εργαζομένων.

Οι αρχές αυτές στοχεύουν κατά κύριο λόγο στην αναγνώριση και προστασία των εργασιακών δικαιωμάτων των αλλοδαπών. Προϊόν της αρχής της ισότητας αποτελεί και η αρχή της ίσης αμοιβής⁴⁶⁴⁷.

Η γενική αρχή της ισότητας αναγνωρίζεται στο ελληνικό δίκαιο με τη διάταξη του άρθρου 4 παρ.1 του ισχύοντος συντάγματος και εφαρμόζεται ειδικότερα στο χώρο της εργασίας όταν η άνιση μεταχείριση γίνεται όχι από τον εργοδότη αλλά από το νόμο⁴⁸. Ειδικότερη μορφή της αρχής της ισότητας αποτελεί η αρχή της ίσης αμοιβής για ίση εργασία που προβλέπεται στο άρθρο 22 παρ.1 εδ. β΄ του Συντάγματος.

Από την άλλη πλευρά η αρχή της ίσης μεταχείρισης των εργαζομένων συνάγεται από την νομολογία από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 22 παρ.1 εδ.β Συντ., 119 ΣυνθΕΟΚ και 288 Α.Κ.⁴⁹. Η αρχή της ίσης μεταχείρισης πρέπει να

⁴³ π.χ. άρθρο 12 παρ.1 γερμανικού συντάγματος.

⁴⁴ Άρθρα 48επ και 52επ. ΣυνθΕΟΚ.

⁴⁵ Το ΔΕΚ έκρινε με την απόφασή του της 14.7.1988 στην υπόθεση 38/87, Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας Συλλ.1988, ότι η προϋπόθεση της ελληνικής ιθαγένειας για την πρόσβαση και άσκηση των επαγγελμάτων του μηχανικού και του δικηγόρου είναι αντίθετη με την Συνθήκη της ΕΟΚ. Με το π.δ 172/1989 καταργήθηκε η προϋπόθεση της ελληνικής ιθαγένειας που πρόβλεπε το άρθρο 3 του ν.δ. 3026/1954 «περί του Κώδικος των Δικηγόρων».

⁴⁶ Α.Π. 108/1990 ΕργΔ, τόμος 50^{ος}, έτος 1991, σελ.633.

Α.Π. 2057/1990 ΕργΔ, τόμος 51^{ος}, έτος 1992, σελ. 131.

⁴⁷ «Ίση αμοιβή για ίση εργασία»

⁴⁸ Α.Π 83/1991 ΕργΔ, τόμος 51^{ος}, έτος 1992, σελ.545.

⁴⁹ Α.Π 455/1989 ΕργΔ, τόμος 49^{ος}, έτος 1990, σελ.580.

Α.Π. 788/1989 ΕργΔ, τόμος 49^{ος}, έτος 1990, σελ.610.

διέπει όλες τις σχέσεις του εργοδότη και των εργαζομένων, όχι μόνο κατά τη λειτουργία της αλλά και κατά τη λύση της. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, επιβάλλεται στον εργοδότη, όταν προβαίνει από κάποιο λόγο, σε οικειοθελή παροχή προς τους μισθωτούς του, την οποία χορηγεί είτε μονομερώς είτε συμβατικώς, να μην εξαιρεί από αυτήν κάποιο ή κάποιους μισθωτούς, εφόσον αυτοί οι μισθωτοί ανήκουν στην ίδια κατηγορία και παρέχουν τις ίδιες υπηρεσίες, εκτός αν η εξαίρεση σύμφωνα με την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη, είναι αντικειμενικά δίκαιη και εύλογη και δικαιολογείται από κάποιο σοβαρό και ειδικό λόγο, τον οποίο προτείνει και αποδεικνύει ο βαρυνόμενος με την παροχή, δηλ. ο εργοδότης.

Ο λόγος όμως κάμψης της αρχής της ισότητας είναι διαφορετικός. Οι διακρίσεις δεν θεωρούνται αυθαίρετες όταν επιβάλλονται από λόγους γενικότερου κοινωνικού ή δημόσιου συμφέροντος⁵⁰.

Συμπεραίνουμε λοιπόν, ότι η αρχή της ισότητας από τη μια πλευρά δεσμεύει το νομοθέτη ώστε να μην κάνει διακρίσεις μεταξύ των μισθωτών και από την άλλη θεσπίζει κανόνα δημόσιας τάξης, ο οποίος παρέχει στον εργαζόμενο το δικαίωμα να αξιώσει από τον εργοδότη την παροχή που αυτός καταβάλλει σε άλλο μισθωτό του που ανήκει στην ίδια κατηγορία και παρέχει τις ίδιες υπηρεσίες⁵¹ (προϋποθέσεις για να εφαρμοσθούν η αρχή της ισότητας και η αρχή της ίσης μεταχείρισης).

B) Εφαρμογή των αρχών ισότητας και ίσης μεταχείρισης στους αλλοδαπούς.

Στη θεωρία του συνταγματικού δικαίου γίνεται γενικά δεκτό ότι η αναφερόμενη στο άρθρο 4 παρ.1 του συντάγματος αρχή της ισότητας αφορά μόνο τους Έλληνες πολίτες και όχι τους αλλοδαπούς αφού ρητά αναφέρονται ως φορείς του δικαιώματος οι «Έλληνες». Αντίθετα, το δικαίωμα ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας που καθιερώνει το άρθρο 5 παρ.1 του Συντάγματος ανήκει σε όλους όσους βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια, άρα και στους αλλοδαπούς που διαμένουν σε αυτήν νόμιμα.

Ωστόσο, η εφαρμογή ή όχι της αρχής της ισότητας και στους αλλοδαπούς θα πρέπει να εξετασθεί όχι μόνο υπό το πρίσμα της αναφοράς της συνταγματικής διάταξης του άρθρου 4 παρ.1, αλλά λαμβάνοντας υπόψη και πλέγμα των διατάξεων των διεθνών κειμένων από τα οποία δεσμεύεται η χώρα μας, οι οποίες θεσπίζουν γενικά την απαγόρευση των διακρίσεων και την ίση μεταχείριση, τόσο γενικότερα όσο και ειδικότερα στην απασχόληση και τους όρους εργασίας⁵².

Συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών του 1950, περιέχει γενική αρχή σύμφωνα με την οποία κάθε άτομο πρέπει να απολαμβάνει τα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες που προσδιορίζονται στη Σύμβαση αυτή, ανεξάρτητα από την εθνικότητά του αλλά και από οποιαδήποτε άλλη κατάσταση. Έτσι, όλες οι χώρες που δεσμεύονται από το παραπάνω Σύμφωνο (όπως και η Ελλάδα),

Α.Π 850/1989 ΕεργΔ, τόμος 49^{ος}, έτος 1990,σελ.613.

Εφ.Αθ 14210/1987 ΝοΒ 36,367, Εφ.Κρ. 94/1990 Αρμ.44,855.

⁵⁰ Βλ. Μάνεσης Α., Συνταγματικά Δικαιώματα, Ατομικές ελευθερίες, α', έκδ.δ', 1982, σελ.76 επ.

⁵¹ Α.Π. 108/1990 ΕεργΔ 50, τόμος 50^{ος}, έτος 1991, αελ.633.

Α.Π 2057/1990 ΕεργΔ 51, τόμος 51^{ος}, έτος 1992, σελ.131.

⁵² Άρθρο 23 παρ.2 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

οφείλουν να αναγνωρίζουν τα συμπεριλαμβανόμενα σε αυτήν και στη Σύμβαση της Ρώμης θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες σε κάθε άτομο που διαμένει στο έδαφός τους, ανεξάρτητα αν είναι αλλοδαπός ή ημεδαπός, είτε είναι υπήκοός τους είτε όχι και ανεξάρτητα από τον τόπο της μόνιμης διαμονής του.

Ωστόσο, η αρχή της ισότητας υπόκειται σε μια σειρά περιορισμών. Δεν θα μπορούσε για παράδειγμα, να γίνει λόγος για εφαρμογή της αρχής της μη διάκρισης των αλλοδαπών στο θέμα του δικαιώματος εισόδου στην απασχόληση, με την επιφύλαξη βέβαια πάντοτε του ειδικού καθεστώτος ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων που εισάγει το άρθρο 48 της Συνθήκης της Ρώμης για τους κοινοτικούς πολίτες.

Αναλυτικότερα, ένα δικαίωμα εισόδου στην μισθωτή απασχόληση ή στην ελεύθερη άσκηση ανεξάρτητου επαγγέλματος δεν μπορεί παρά να βασίζεται σε μια γενικότερη ελευθερία διακίνησης. Η ευχέρεια της άσκησης μισθωτής εργασίας ή επαγγέλματος είναι κατά κάποιο τρόπο η έκφραση της «εδαφικής κινητικότητας» του ατόμου, που εμπεριέχει τα ειδικότερα δικαιώματα εισόδου, εγκατάστασης και διαμονής σε ένα τρίτο κράτος και η οποία ακολουθείται από την ευχέρεια για «επαγγελματική κινητικότητα» που εμπεριέχει το δικαίωμα εισόδου στην απασχόληση ή στο επάγγελμα.

Πρέπει να σημειωθεί ότι τέτοιο δικαίωμα ελεύθερης διακίνησης δεν υφίσταται γενικά για τους αλλοδαπούς, παρά μόνο για τους υπηκόους των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή για τους αλλοδαπούς για τους οποίους ένα τέτοιο δικαίωμα θα μπορούσε να θεμελιωθεί σε πολυμερή ή διμερή σύμβαση που προβλέπει ρήτρα αμοιβαιότητας.

Η επιδίωξη καταβολής μειωμένης αμοιβής για την εργασία των αλλοδαπών σε σχέση με την αμοιβή εργασίας των ημεδαπών είναι ο σημαντικότερος λόγος που οι εργοδότες αναζητούν τη χρησιμοποίηση της απασχόλησης των αλλοδαπών, είτε ακολουθώντας τη νόμιμη διαδικασία είτε προσφεύγοντας στην «μαύρη εργασία».

Για τον ανωτέρω λόγο είναι, λοιπόν, σημαντικό το θέμα της εφαρμογής της αρχής της ισότητας της αμοιβής σε όλους τους εργαζομένους που βρίσκονται στην ελληνική Επικράτεια, ανεξάρτητα από την εθνικότητα και ιθαγένειά τους. Η συγκεκριμένη αρχή αναφέρεται ρητά από το συνταγματικό νομοθέτη στη διάταξη του άρθρου 22 παρ.1 εδ.β του συντάγματος.

Είναι βέβαια σημαντικό να αναφερθεί ότι οι απόψεις της νομολογίας επί του ζητήματος της εφαρμογής ή μη της αρχής της ισότητας της αμοιβής, δίστανται⁵³ και το θέμα παρουσιάζει ολοένα και περισσότερο ενδιαφέρον αφού ο αριθμός των αλλοδαπών που εισρέουν στη χώρα μας συνεχώς αυξάνεται.

Αν και η διάταξη του άρθρου 22 παρ.1 εδ.β' του Συντάγματος αποτελεί μια ειδικότερη έκφραση της αρχής της ισότητας, η οποία επιφυλάσσεται μόνο στους Έλληνες, το σύνολο της θεωρίας (με την άποψη της οποίας έχει συνταχθεί και η απόφαση του ΕφΠειραιώς, την οποία αναίρεσε η Α.Π. 754/1989), δέχεται

⁵³ Ως προς την εφαρμογή της αρχής θετικά αποφάνθηκαν οι: ΕφΠειραιά 313/1984 και 459/1988. Η θέση αυτή όμως αυτή ανατράπηκε από την απόφαση Α.Π. 754/1989 και την Α.Π. 2059/1990.

ανεπιφύλαχτα ότι το δικαίωμα ίσης αμοιβής για ίσης αξίας παρεχόμενη εργασία ανήκει σε όλους, άνδρες και γυναίκες, ημεδαπούς και αλλοδαπούς, χωρίς οποιαδήποτε διάκριση. Δεν καθίσταται παραδεκτό να αφαιρούνται δικαιώματα πανανθρώπινης αξίας επειδή όπως είχε υποστηριχθεί νομολογιακά υπήρχε οικονομική και συγκεκριμένα ναυτιλιακή κρίση⁵⁴.

Για τον ίδιο λόγο δεν μπορεί η περίπτωση εξασφάλισης συνθηκών πλήρους απασχόλησης στους Έλληνες πολίτες να αποτελέσει λόγο «δημοσίου συμφέροντος» ικανού να δικαιολογήσει περιορισμούς στην απόλαυση των ατομικών ελευθεριών και δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται από το Σύνταγμα και στους αλλοδαπούς (όπως αυτές των άρθρων 2,5,23). Δεν μπορεί ο περιορισμός των ατομικών δικαιωμάτων να έχει ως αποκλειστικό λόγο της διάκρισης το ιδιοτελές συμφέρον του ευνοούμενου από τη διάκριση. Γι'αυτό το δημόσιο συμφέρον δε μπορεί να χρησιμοποιείται ως άλλοθι για τη διάκριση των ατόμων και τον περιορισμό των δικαιωμάτων τους.

3.3 ΥΠΗΚΟΟΙ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.

Σε αντίθεση με τους εργαζόμενους αλλοδαπούς που δεν είναι υπήκοοι των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι υπήκοοι αυτών των χωρών έχουν δικαίωμα για ελεύθερη είσοδο, διαμονή και εργασία χωρίς να απαιτείται άδεια εργασίας. Βέβαια και γι'αυτούς απαιτείται η επίσημη πιστοποίηση της παραμονής που έχει δηλωτικό χαρακτήρα.

Τα θέματα των εργαζομένων αυτών ρυθμίζει το π.δ 499/1987 το οποίο καθιερώνει την αρχή της ελεύθερης διακίνησης, ενώ απαιτεί και πάλι την ύπαρξη άδειας, που είναι άδεια διαμονής, η οποία είναι και αυτή υποχρεωτική και έχει δηλωτικό χαρακτήρα. Το δικαίωμα διαμονής και εργασίας υπάρχει και πριν την έκδοση της άδειας, εφόσον έχει υποβληθεί αίτηση από τον ενδιαφερόμενο και η δήλωση πρόσληψης από τον εργοδότη. Δικαίωμα άρνησης στην εργασία υπάρχει μόνο όταν συντρέχουν λόγοι δημόσιας τάξης, ασφάλειας και υγείας.

Η σύμβαση εργασίας των υπηκόων κρατών-μελών μπορεί να είναι αόριστου ή ορισμένου χρόνου. Τέλος, στο αναφερόμενο π.δ διευκρινίζεται ότι ο αλλοδαπός έχει δικαίωμα να εργαστεί με τις ίδιες προϋποθέσεις όπως και οι Έλληνες εργαζόμενοι.

⁵⁴ Βλ. Χλέπας Ν./Σπυράκος Δ., Ο νόμος 1975/1991 περί αλλοδαπών και το Σύνταγμα, Τετράδια Συνταγματικού δικαίου, 1992, σελ.17.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η νομιμοποίηση όλων των οικονομικών μεταναστών χωρίς προϋποθέσεις και η ίση μεταχείρισή τους ως ισότιμων πολιτών αυτής της χώρας είναι ζήτημα πρώτης γραμμής για το εργατικό κίνημα της χώρας μας.

Είναι επίσης φανερό ότι λαός και εργατική τάξη δεν έχουν τίποτα να χωρίσουν με τους ξένους εργάτες. Απεναντίας, έχουν πολλά να ενώσουν, ενάντια στο κεφάλαιο που ληστεύει τον ιδρώτα του κάθε εργαζόμενου, αδιακρίτως φυλής και εθνικότητας, όταν το μοντέλο του ανασφάλιστου και χωρίς δικαιώματα εργάτη διευρύνεται ανεξαρτήτως ντόπιας ή ξένης καταγωγής.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε σχέδιο δράσης με στόχο τη διευκόλυνση της επαγγελματικής και γεωγραφικής κινητικότητας των εργαζομένων στην Ευρωπαϊκή Ένωση έως το 2005. Το σχέδιο δράσης βασίζεται στις συστάσεις της ομάδας έργου υψηλού επιπέδου για τις δεξιότητες και την κινητικότητα που συγκροτήθηκε από την Επιτροπή πέρυσι για να προσδιορίσει τα συγκεκριμένα εμπόδια στην κινητικότητα του εργατικού δυναμικού στην ΕΕ και προγραμματίζεται να υποβληθεί στη σύνοδο κορυφής της Βαρκελώνης το Μάρτιο ως συνέχεια της εαρινής έκθεσης της Επιτροπής «Αξιοποίηση της αλλαγής».

Με τη σημερινή της πρόταση, η Επιτροπή καλεί τις κυβερνήσεις, τις επιχειρήσεις και τους ίδιους τους ευρωπαίους πολίτες να καταβάλουν επείγοντως περισσότερες προσπάθειες ώστε να προετοιμάσουν τους εργαζομένους για την επαγγελματική κινητικότητα και για την πρόσβαση σε καλύτερες θέσεις εργασίας καθώς και να εντείνουν τις προσπάθειες για την εξασφάλιση της γεωγραφικής κινητικότητας και μιας αγοράς εργασίας υψηλής απόδοσης.

Τέλος, αποτελεί βασική αρχή ότι η επίλυση των όποιων προβλημάτων έχουν προκύψει από την παράνομη εισροή αλλοδαπών εργαζομένων στην Ελλάδα, δεν μπορεί να γίνει ερήμην ή για λογαριασμό τους, αλλά μαζί με τους μετανάστες, οι οποίοι είναι αυτοί που πραγματικά γνωρίζουν και βιώνουν το πρόβλημα, σε συνδυασμό πάντα με την προϋπόθεση της ίσης αντιμετώπισής τους σε σχέση με τους ημεδαπούς.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ⁵⁵

[Μ.Π.Α. 1084/2000, ΕΕργΔ, τόμος 60^{ος}, έτος 2001, σελ.408.](#) (από σελ.20)

ΥΠΟΘΕΣΗ ΥΠΗΚΟΟΥ ΕΡΥΘΡΑΙΑΣ ΠΟΥ ΠΡΟΣΕΛΗΦΘΗ ΩΣ ΟΙΚΙΑΚΗ ΒΟΗΘΟΣ-ΑΚΥΡΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΛΟΓΩ ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΑΔΕΙΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.

Η ενάγουσα προσελήφθη στις αρχές του 1993 από τον εναγόμενο με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας, ως οικόσιτος οικιακή βοηθός. Η ενάγουσα όμως ως υπήκοος Ερυθραίας θα έπρεπε να είναι εφοδιασμένη με άδεια εργασίας πράγμα που δε συνέβαινε. Στις 16/12/1998 της χορηγήθηκε κάρτα προσωρινής αδειας παραμονής κατά το π.δ.357/1997, η ισχύς της όμως έληξε χωρίς να λάβει άδεια παραμονής ή εργασίας. Η σύμβαση εργασίας συνεπώς ήταν άκυρη και τελούσε σε απλή σχέση εργασίας. Η ενάγουσα αποχώρησε από την εργασία της οικειοθελώς στις 30/6/1999. Ο εναγόμενος δεν είχε καταβάλει στην ενάγουσα επιδόματα εορτών, αδειας και μισθό αδειας για τα έτη 1994 έως 1999. Αν και η σύμβαση εργασίας είναι άκυρη, κατά τα άρθρα 904 και 908 του ΑΚ ο εργαζόμενος τελεί σε απλή σχέση εργασίας και ο εργοδότης υποχρεούται να αποδώσει την ωφέλεια που απεκόμισε ανεξάρτητα από τη ζημία του εργαζομένου. Ο απασχολούμενος μισθωτός δικαιούται να λάβει μισθό αδειας, επίδομα αδειας, επιδόματα εορτών. Έτσι λοιπόν, η ενάγουσα θα λάβει το ποσό το οποίο ο εργοδότης θα κατέβαλε σε αυτήν αν η σύμβαση εργασίας ήταν έγκυρη υπό τις επικρατούσες στον τόπο της παροχής συνθήκες, για την ίδια εργασία σε πρόσωπο με τις ικανότητες και τα προσόντα της ενάγουσας, και μάλιστα με το νόμιμο τόκο από την ημέρα της επίδοσης της αγωγής..

[Μ.Π.Α. 1119/2000, ΕεργΔ, τόμος 59^{ος}, έτος 2000, σελ.863.](#) (από σελ.20)

ΥΠΟΘΕΣΗ ΡΟΥΜΑΝΟΥ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥ ΠΟΥ ΠΡΟΣΕΛΗΦΘΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Κ.Κ ΑΕΒΕ ΣΤΟ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ ΑΝΑΚΥΚΛΩΜΕΝΩΝ ΥΛΙΚΩΝ ΤΗΣ.

Ο ενάγων προσλήφθηκε από την πρώτη εναγομένη Κ.Κ, με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου την 23/3/1998. Ο δεύτερος εναγόμενος που δρα ως εκπρόσωπος της πρώτης, κατήγγειλε τη σύμβαση εργασίας χωρίς να καταβάλει τη νόμιμη αποζημίωση. Ο ενάγων ζητά τις δεδουλευμένες αποδοχές, αποζημίωση από την καταγγελία της συμβάσεως και χρηματική ικανοποίηση από την αντισυμβατική και παράνομη συμπεριφορά των εναγομένων. Η αγωγή αποζημίωσης που στηρίζεται σε άκυρη σύμβαση εργασίας (λόγω έλλειψης άδειας εργασίας) θα απορριφθεί ως νομικά αβάσιμη. Η επικουρική άσκηση αγωγής για αποζημίωση βάσει των διατάξεων του αδικαιολόγητου πλουτισμού όταν η εργασιακή σχέση είναι πλέον απλή θα γίνει δεκτή. Αντίθετα και η αξίωση για χρηματική ικανοποίηση θα απορριφθεί αφού η μη καταβολή των νόμιμων μισθών δεν αποτελεί αδικοπραξία.

⁵⁵ Κάνοντας κλικ στην επικεφαλίδα της απόφασης θα παραπεμφθείτε στο ολοκληρωμένο κείμενο της απόφασης.

ΥΠΟΘΕΣΗ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥ ΑΙΓΥΠΤΙΟΥ ΠΟΥ ΠΡΟΣΕΛΗΦΘΗ ΩΣ ΜΑΓΕΙΡΑΣ-ΜΕΤΕΠΕΙΤΑ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΑΔΕΙΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ-ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥ

Ο ενάγων είναι Αιγύπτιος υπήκοος και έλαβε βεβαίωση Πράσινης Κάρτας στις 27/4/1998 και στις 14/7/1998 έλαβε προσωρινή άδεια παραμονής αλλοδαπού και κάρτα παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας, ισχύος ως την 21/12/2002. Τον Ιανουάριο του 1995 προσελήφθη από τον εναγόμενο που διατηρεί στο Π.Φάληρο εστιατόριο, ως μάγειρας- ψήστης, με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας. Εκεί εργάστηκε μέχρι τις 17/5/1999, έχοντας νόμιμα θεωρημένο βιβλιάριο υγείας. Η αρχική ακυρότητα, ωστόσο σύμφωνα με το άρθρο 23 ν.1975/1991 θεραπεύτηκε με την μεταγενέστερη απόκτηση από τον αλλοδαπό της προσωρινής άδειας παραμονής και της περιορισμένης χρονικής διάρκειας κάρτας παραμονής, που επέχουν και θέση άδειας εργασίας εφόσον ο εναγόμενος συνέχισε να αποδέχεται τις υπηρεσίες του ενάγοντος. Ο ενάγων ζητά μισθούς υπερημερίας που στηρίζει στο γεγονός ότι ο εναγόμενος αρνήθηκε να αποδεχθεί τις προσφερόμενες υπηρεσίες του όταν ο ενάγων επέστρεψε από άδεια ασθένειας επικουρικά αν δε γίνει αυτό δεκτό αποζημίωση απολύσεως, επιπλέον ζητά αμοιβή υπερεργασίας, προσαύξηση νυχτερινής εργασίας, προσαύξηση εργασίας Κυριακών, επιδόματα εορτών και τέλος χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης που υπέστη από τη συμπεριφορά του εναγομένου. Το κύριο αίτημα της αγωγής ως προς τους μισθούς υπερημερίας θα απορριφθεί ως ουσιαστικά αβάσιμο αφού η αγωγή θεμελιώνεται σε σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου και δεν γίνεται από τον ενάγοντα επίκληση των στοιχείων της ορισμένου χρόνου συμβάσεώς του (οι συμβάσεις εργασίας των αλλοδαπών είναι πάντα ορισμένου χρόνου λόγω και του περιορισμένου χρόνου της άδειας παραμονής τους). Το ίδιο θα συμβεί και για το επικουρικό αίτημα της αποζημίωσης απολύσεως αφού αυτή οφείλεται μόνο επί καταγγελίας συμβάσεως εργασίας αορίστου χρόνου. Τέλος το αίτημα για την χρηματική ικανοποίηση θα απορριφθεί και αυτό ως ουσιαστικά αβάσιμο διότι δεν αποδείχθηκε υπαιτιότητα του εναγομένου. Ο ενάγων όμως δικαιούται τις αξιώσεις του ως προς την υπερεργασία, την προσαύξηση για εργασία τις Κυριακές και τις νύχτες καθώς και τα επιδόματα εορτών.

ΥΠΟΘΕΣΗ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥ ΠΟΥ ΠΡΟΣΕΛΗΦΘΗ ΩΣ ΤΕΧΝΙΤΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΑΛΟΥΜΙΝΙΩΝ-ΑΚΥΡΟΤΗΤΑ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.

Ο ενάγων προσελήφθη από την εναγόμενη με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου ως τεχνίτης στην επιχείρηση κατασκευής αλουμινίων της τελευταίας στο Περιστερί της Αττικής. Σε αυτήν δούλεψε ως το Σεπτέμβριο του 1997. Ο αλλοδαπός εργαζόμενος ζητά αποζημίωση απολύσεως, διαφορές αποδοχών, δώρα Πάσχα, Χριστουγέννων και επιδόματα αδειών. Η αγωγή είναι νόμιμη και

ορισμένη όσον αφορά και την επικουρική βάση του αδικαιολόγητου πλουτισμού, διότι γίνεται επίκληση στο δικόγραφο του πλουτισμού της εναγομένης αλλά και της ακυρότητας της συμβάσεως. Η σύμβαση εργασίας είναι άκυρη λόγω έλλειψης άδειας εργασίας ωστόσο στις περιπτώσεις αυτές ο εργοδότης υποχρεούται κατά το άρθρο 904 ΑΚ να αποδώσει τον πλουτισμό που επωφελήθηκε από την εργασία του απασχολούμενου. Συνεπώς ο αλλοδαπός- ενάγων δικαιούται να διεκδικήσει τις μη καταβληθείσες αποδοχές του και τις αποδοχές από επιδόματα εορτών και αδειών. Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι η άδεια εργασίας του αλλοδαπού ισχύει για ορισμένη χρονική περίοδο, ανάλογα με την άδεια παραμονής του και ανανεώνεται κάθε φορά που ανανεώνεται η άδεια παραμονής. Άρα, η σύμβαση εργασίας αλλοδαπών είναι πάντα ορισμένου χρόνου και δεν μετατρέπεται, με τις διαδοχικές παρατάσεις, σε ορισμένου χρόνου. Για το λόγο αυτό και ο αλλοδαπός δεν δικαιούται αποζημίωση απολύσεως, αφού το δικαίωμα αυτό αφορά τις συμβάσεις εργασίας αορίστου χρόνου.

Α.Π. 68/2001 ΕργΔ, τόμος 61^{ος}, έτος 2002, σελ. 38.

(από σελ.20)

ΥΠΟΘΕΣΗ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥ ΑΠΟ ΤΗ ΣΙΕΡΡΑ ΛΕΟΝΕ- ΑΚΥΡΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ- ΑΞΙΩΣΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥ.

Ο ενάγων ισχυρίστηκε ότι προσελήφθη από τον εναγόμενο δυνάμει σύμβασης εξαρτημένης εργασίας, ως ψήστης, ζαχαροπλάστης και βοηθός τυπογράφου και ότι αυτός δεν του έχει καταβάλει τις δεδουλευμένες αποδοχές, την αποζημίωση και το επίδομα αδειας, τα επιδόματα εορτών, την αμοιβή για εργασία τις Κυριακές και τέλος την αποζημίωση απολύσεως. Από τις διατάξεις των νόμων αρ.1παρ1 1082/1980, αρ.3παρ.16 4504/1966, συνάγεται ότι επιδόματα εορτών, αδειας, αποδοχές αδειας, δικαιούνται όχι μόνο οι απασχολούμενοι σε εργοδότη με έγκυρη σύμβαση εργασίας αλλά και οι προσφέροντες τις υπηρεσίες τους με απλή σχέση εργασίας. Η ακυρότητα της συμβάσεως λαμβάνεται υπόψη αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο. Η μόνη εξαίρεση αφορά τους μισθούς υπερημερίας τους οποίους ο εργοδότης δεν υποχρεούται να τους καταβάλει. Επιπλέον, όσον αφορά στην αποζημίωση ο Άρειος Πάγος έχει κρίνει ότι οι απασχολούμενοι παρανόμως δικαιούνται αποζημίωση ίση προς το 1/25 του μηνιαίου μισθού τους κατά τις διατάξεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού. Αν η σχέση από την οποία προέρχεται ο πλουτισμός στηρίζεται σε έγκυρη σύμβαση, τότε οι διατάξεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού δεν εφαρμόζονται γιατί η περιουσιακή διαφορά που αποτελεί τον πλουτισμό πηγάζει από νόμιμη αιτία, τη σύμβαση. Στην ίδια υπόθεση ο εναγόμενος υποστήριξε ότι ο αλλοδαπός εργαζόμενος είχε δηλώσει πως οι αξιώσεις του από τη σύμβαση εργασίας έχουν εξοφληθεί και πως δεν διατηρεί άλλη αξίωση, όμως σύμφωνα με το αρ.679 Α.Κ. είναι άκυρη κάθε συμφωνία που περιορίζει τα δικαιώματα του εργαζομένου τα οποία περιέχονται στα άρθρα 656- 658, 659 παρ.2 κ.α. Οι διατάξεις μάλιστα αυτές είναι δημόσιας τάξης και η ιδιωτική βούληση δεν επιτρέπεται να τις αλλοιώνει. Για να αποδεχθεί το δικαστήριο ως έγκυρη μια τέτοια δήλωση πρέπει να αναφέρονται σε αυτήν τόσο τα ποσά που κατεβλήθησαν όσο και για ποια κάθε φορά αιτία.

ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΡΑΥΜΑΤΙΣΜΟΥ ΑΛΒΑΝΟΥ ΥΠΗΚΟΟΥ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥ ΣΕ ΧΕΙΡΩΝΑΚΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ.

Ο Αλβανός υπήκοος τραυματίστηκε σε τροχαίο και μετά τη νοσηλεία του σε νοσοκομείο επήλθε ο θάνατός του. Πριν από το θανάσιμο τραυματισμό του ο αλλοδαπός εργαζόταν σε διάφορες πολυκατοικίες της περιοχής του ως κηπουρός, βαφέας, οικοδόμος κ.α. Ο αλλοδαπός εργαζόμενος και συγκεκριμένα οι πρώτου βαθμού συγγενείς του, νομίμως διεκδικούν, υπό τη μορφή διαφυγόντων κερδών (298 ΑΚ) από την παροχή της εργασίας του, τα εισοδήματα που θα εισέπραττε από τον εργοδότη του, ακόμη και στη δεδομένη περίπτωση που η σύμβαση εργασίας είναι άκυρη, λόγω έλλειψης άδειας εργασίας. Το δικαίωμα αυτό θα βασισθεί στις διατάξεις περί αδικαιολογήτου πλουτισμού, διότι στην έννοια των διαφυγόντων κερδών από αδικοπραξία περιλαμβάνονται και εκείνα που ο εργοδότης απώλεσε. Θα επιδικασθεί λοιπόν το ποσό που ο εργαζόμενος θα αποκομούσε αν δε συνέβαινε το ατύχημα για τουλάχιστον τέσσερα ακόμη έτη. Το ποσό αυτό θα καταβάλλεται μηνιαίως προς κάλυψη των αναγκών διαβίωσης της οικογένειας ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι επιδικάστηκε και χρηματική ικανοποίηση για ψυχική οδύνη της συζύγου και των δύο θυγατέρων του αποθανόντος.

ΥΠΟΘΕΣΗ ΑΛΛΟΔΑΠΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ ΠΟΥ ΕΡΓΑΣΘΗΚΕ ΣΕ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ.

Η ενάγουσα προσελήφθη από την εναγόμενη και εργάστηκε σε αυτήν κατά την περίοδο 1995- 1999, ως λαντζιέρα, βοηθός μαγείρου και μπουφετζού. Εφόσον δεν κατείχε την απαιτούμενη άδει εργασίας η σύμβαση εργασίας είναι άκυρη και έχει δημιουργηθεί πλέον απλή σχέση εργασίας. Η ενάγουσα ζητά την αμοιβή της για εργασία τις Κυριακές, τις αργίες, τη νύχτα, τις ώρες υπεργασίας και της παράνομης υπερωριακής απασχόλησης. Η αξιώσεις της ενάγουσας έγιναν δεκτές βάσει των διατάξεων του αδικαιολόγητου πλουτισμού. Εξάλλου, απορρίφθηκε η ένσταση συμψηφισμού της εναγομένης, ως μη νόμιμης, διότι σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 8 παρ.4 του ν.δ 4020/1959 οι οποίες είναι δημοσίας τάξεως, η ιδιωτική θέληση δεν επιτρέπεται να αλλοιώνει ή να περιορίζει τα προστατευόμενα σε αυτές δικαιώματα. Απαγορεύεται, λοιπόν ο συμψηφισμός των απαιτήσεων του εργαζομένου που προκύπτουν από την εργασία την Κυριακή, την υπεραργασία και την υπερωριακή απασχόληση λόγω καταβολής από τον εργοδότη υπέρτερων από των προβλεπόμενων αποδοχών.

ΥΠΟΘΕΣΗ ΑΛΒΑΝΟΥ ΥΠΗΚΟΟΥ ΓΕΩΠΟΝΟΥ ΚΑΙ ΑΝΩΝΥΜΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ.

Ο ενάγων προσελήφθη με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας την 1/1/1991 από την εναγόμενη ανώνυμη εταιρεία, ως γεωπόνος, ώστε να προσφέρει τις υπηρεσίες του στην επιχείρησή της στο Αίγιο και στην έδρα της στο νησί της Τεμένης. Η σύμβαση εργασίας είναι άκυρη λόγω μη κατοχής της απαιτούμενης από το νόμο άδειας παραμονής και εργασίας και γι' αυτό η σχέση που έχει διαμορφωθεί πλέον είναι μια απλή σχέση εργασίας. Η Α.Ε. κατήγγειλε τη σύμβαση εργασίας στις 31/12/1991, τον ξαναπροσέλαβε την 1/11/1992 και τον απέλυσε πάλι στις 31/12/1996. Ο ενάγων ζητά: αποζημίωση ως προς την καταγγελία, διαφορές αποδοχών, μισθούς υπερημερίας. Πέρα από την αξίωσή του για καταβολή αποζημιώσεως λόγω καταγγελίας της συμβάσεως εργασίας την οποία δικαιούται ευθέως από το νόμο (Ε.Α 3675/1985 ΕλλΔνη 36, 735) ακόμη και όταν υπάρχει απλή σχέση εργασίας, ο ενάγων μπορεί να στηρίξει τις αξιώσεις του και στις διατάξεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού. Η αγωγή αυτή όμως θα πρέπει στο δικόγραφό της να αναφέρει τα περιστατικά που συνεπάγονται την ακυρότητα της εργασιακής συμβάσεως αλλιώς απορρίπτεται ως αόριστη. Στην υπόθεση αυτή η αγωγή για αδικαιολόγητο πλουτισμό απορρίφθηκε ως αόριστη όπως και η αξίωση για τις διαφορές αποδοχών, ενώ έγινε δεκτή η αξίωση αποζημιώσεως από την καταγγελία της σύμβασης.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Το φαινόμενο της μετανάστευσης αποτελεί στις μέρες μας ένα από τα πλέον δυσεπίλυτα ζητήματα, που προκαλεί έντονους προβληματισμούς και ποικίλες συμπεριφορές. Το κύριο θέμα που έχει απασχολήσει όχι μόνο τους νομικούς αλλά και πληθώρα κοινωνιολόγων συνίσταται στην αντιμετώπιση της εισροής μεγάλου αριθμού εργατικού δυναμικού αλλά και την παράνομη δραστηριότητα των αλλοδαπών οι οποίοι προσλαμβάνονται από τους ημεδαπούς εργοδότες χωρίς να διαθέτουν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις (άδεια παραμονής και εργασίας). Το θέμα παρουσιάζει δυσχέρειες καθώς η νομολογία της χώρας μας δέχεται πως σε περίπτωση που η σύμβαση εργασίας του αλλοδαπού είναι άκυρη αυτή μετατρέπεται σε απλή σχέση εργασίας- de facto σχέση εργασίας, με αποτέλεσμα ο αλλοδαπός να μπορεί να προσφύγει στα ελληνικά δικαστήρια και να απαιτήσει αποζημίωση απολύσεως ή ακόμα και καθυστερημένους τυχόν μισθούς. Ο προβληματισμός συνεπώς που εντοπίζεται έχει να κάνει με την παράνομη μεν εγκατάσταση και εργασία των αλλοδαπών στη χώρα μας και από την άλλη με την παροχή σε αυτούς δικαιωμάτων που όμοια παρέχονται στους ημεδαπούς ή ακόμα και στους νόμιμα εγκατεστημένους αλλοδαπούς.

SUMMARY OF THE SUBJECT

Nowadays the phenomeno of immigration constitute one of the most difficult problems, which has provokes lots of thoughts and raises issues for discussions. The main problem that has occupied the thought of attorneys but and the thought of sociologists is how to confront a great amount of work force introdused by the immigrants. Furthermore, there are immigrants who have been employed without requirements of the law. The problem has a lot of difficulties because the nomology accepts that in case immigrant's contract of work is void, then the contract is converted into – de facto- contract of work. So, the immigrant can demand compensation of discharge or delayed salaries. Consequently, on one hand there are immigrants who stay illegally in our country working without permission but on the other hand they have the same rights as the legally employeed immigrants.

ΛΗΜΜΑΤΑ

Αλλοδαποί	Immigrants
Αλλοδαποί εργαζόμενοι	Immigrants employees
Μισθωτοί αλλοδαποί	Salaried immigrants
Δικαίωμα εργασίας	Right for employment
Άκυρη σύμβαση εργασίας	Void contract of work
Συνδικαλιστικό δικαίωμα	Syndicalistic right
Σύμβαση εργασίας	Contract of work
Καταγγελία σύμβασης εργασίας	Break contract of work
Αποζημίωση	Compensation
Αποζημίωση απολύσεως	Compensation of discharge
Αδικαιολόγητος πλουτισμός	Unwarranted enrichment
Αποδοχές	Salaries
Δικαιώματα αλλοδαπών	Immigrants rights
Άδεια εργασίας	Work permit
Παραμονή	Stay
Πράσινη κάρτα	Green card
Λευκή κάρτα	White card
Είσοδος αλλοδαπού	Influx of immigrants
Μετανάστευση	Immigration
Παράνομη εργασία	Illegal employment
Απλή σχέση εργασίας	De facto contract of work
Εργατικό ατύχημα	Accident at work
Ισότητα	Equality
Ισότητα αμοιβής	Equality of reward
Ίση μεταχείριση	Equal treatment
Σύνταγμα	Constitution
Αρ.22	Ar.22

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βγετόπουλος Κ., Μετανάστες και πρόσφυγες στη σύγχρονη Ελλάδα, Εκλογή, τευχ.Οκτ.-Νοεμ.-Δεκ. 1995.
2. Βηλαράς Μ., Η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης .Εξέλιξη και προοπτικές,1995.
3. Βλαστός Σ., Ισότητα και ίση μεταχείριση στις εργασιακές σχέσεις, 1988.
4. Βούλγαρης Ι. ,Η συνταγματική προστασία του αλλοδαπού, Νομική σχολή, 1981, σελ.125επ.
5. Γαλανοπούλου Μ. (1999), “Αλβανοί το 65% των ξένων εργατών”, εφημερίδα Επενδυτής, 17 Απριλίου.
6. Γέροντας Δ., Εργασία αλλοδαπού εν Ελλάδι, ΕΕργΔ 11,1952.
7. Δαγτόγλου Π. “Συνταγματικό δίκαιο- Ατομικά Δικαιώματα”, τόμος Β΄, σελ.806επ.
8. Δαγτόγλου Π., Η ελευθερία κυκλοφορίας προσώπων , υπηρεσιών και κεφαλαίων στο Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο, εκδ.Αντ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή,1996.
9. Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, Συνταγματικά δικαιώματα, τόμος 3^{ος} , Ι΄ έκδοση- Αθήνα, σελ.365 επ.
10. Καρακατσάνης Αλέξανδρος και Σταύρος Γαρδίκας ,Ατομικό και εργατικό δίκαιο, εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλας , Αθήνα-Κομοτηνή,1995
11. Κουκιάδης Ι., Εργατικό Δίκαιο ,Ατομικές εργασιακές σχέσεις, εκδ.Β΄ Σάκκουλα, Θεσ/κη, 1997.
12. Κουκιάδης Ι., Εργατικό δίκαιο,1984
- 13.Κρουστάλλη Δήμητρα (1998), “Οι ξένες φυλές της Αθήνας”, εφημερίδα Το Βήμα, 8 Νοεμβρίου.
14. Ληξουριώτης Ι., Απασχόληση αλλοδαπού στην Ελλάδα, ΕΕργΔ 50,1991.
15. Ληξουριώτης Ι, Αλλοδαποί και ισότητα αμοιβής , σελ.402επ.
16. Παππάς Κ., Νομική θέσις των αλλοδαπών κατά το διεθνές δίκαιον, Αθήναι, 1972.

- 17.Παραράς Π., Η ελευθερία της εργασίας και το δικαίωμα προς εργασία του άρθρου 2 παρ.1 του Συντάγματος, ΤοΣ Ε', 264επ.
- 18.Περράκης Σ., Διεθνείς προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου, εκδ.Αντ.Ν.Σάκκουλα,Αθήνα-Κομοτηνή,1987.
- 19.Πετρινώτη Ξ., Η μετανάστευση προς την Ελλάδα. Μια πρώτη καταγραφή, ταξινόμηση και ανάλυση, εκδ.Οδυσσέας, Αθήνα, 1993.
- 20.Ρούκουνας Ε., Διεθνής προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εκδ. Π.Ν.Σάκκουλας, Αθήνα, 1995.
- 21.Χλέπας Ν./ Σπυράκος Δ., Ο νόμος 1975/1991 περί αλλοδαπών και το Σύνταγμα, Τετράδια Συνταγματικού δικαίου, 1992, σελ.17.

ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ

Εφετείου Αθηνών 3790 / 2001

Πρόεδρος, ο πρόεδρος Εφετών κ. Γ. Σμυρναίος

Εισηγητής ο Εφέτης κ. Ι Γιαννακόπουλος

Δικηγόροι οι κ.κ. Λ. Ζιούβας, Η. Μπεκιάρης

Η στο άρθρο 298 Α.Κ. αναφερόμενη έννοια «διαφυγόντα κέρδη» που είναι έννοια νομική, δεν συναρτάται με μία και μόνο αιτία πορισμού τους και δη αποκλειστικά και μόνο με μία έγκυρη σύμβαση εργασίας, αλλά ως «διαφυγόντα κέρδη» θεωρούνται και κατά τη συνηθισμένη πορεία των πραγμάτων ή κατά τις (συντρέχουσες) ειδικές περιστάσεις με πιθανότητα προσδοκώμενα έσοδα, τα οποία θα προσπορίζονταν ο δικαιούχος, αν δεν μεσολαβούσε το αδικοπρακτικό γεγονός, από παροχή εργασίας, έστω και από άκυρη σύμβαση (εργασίας) κατ' εφαρμογή του άρθρου 904 Α.Κ. Δηλαδή, θεωρούνται διαφυγόντα κέρδη και τα έσοδα, τα οποία από την παροχή εργασίας του σε κάθε περίπτωση θα προσπορίζονταν ο ζημιωθείς, έστω με επιδίωξη της αξιώσεώς του κατά του εργοδότη του για απόδοση του πλουτισμού του που προήλθε από την προς αυτόν (τον εργοδότη) παροχή του οικονομικού αγαθού υπηρεσιών του. Το κατά τα άνω περιεχόμενο της έννοιας «διαφυγόντα κέρδη», ως όρου εφαρμογής της διατάξεως του άρθρου 298 Α.Κ. είναι στοιχείο του εφαρμοσμένου κανόνος δικαίου και στην περίπτωση της, όπως εν προκειμένω, συνδυασμένης εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 914, 298, 904 Α.Κ. το οποίο (στοιχείο) γνωρίζει και οφείλει να γνωρίζει ο δικαστής (*iura novit curia*), χωρίς να καθίσταται αναγκαίο να μνημονεύεται στο εισαγωγικό της δίκης δικόγραφο, με το οποίο διώκεται η επιδίκαση αποζημιώσεως που διαλαμβάνει διαφυγόντα κέρδη από την κατά τα ανωτέρω αιτία, και ο νόμιμος λόγος ευθύνης του υπόχρεου σε αποζημίωση (αδικοπραγήσαντος, προστήσαντος, δικονομικού εγγυητή κ.λπ.). Σημασία εν προκειμένω έχει, και αυτό μόνο είναι αναγκαίο να αναφέρεται στη σχετική αγωγή για αποζημίωση, ότι ο ζημιωθείς από το αδίκημα απώλεσε από αυτό τα προσδοκώμενα, ως άνω, από παροχή εργασίας έσοδα, ανεξαρτήτως της νομικής βάσεως της αιτίας, με βάση την οποία θα γινόταν ο «πορισμός», την οποία νομική βάση αναζητεί και βρίσκει ο δικαστής. Αρκεί να υπάρχει απολεσθέν προσδοκώμενο έσοδο ποριζόμενο από αιτία όχι παράνομη. Και περαιτέρω ως προς τον εκμισθωτή εργασίας (εργαζόμενο) καταβολή του για την παροχή αυτή προβλεπόμενου ανταλλάγματος (μισθού), από οποιαδήποτε νομική αιτία και αν γίνεται, δηλαδή είτε από την (έγκυρη) σύμβαση εργασίας είτε για αποφυγή του (από την παροχή αυτή) αδικαιολογήτου πλουτισμού του ωφελουμένου από την παροχή αυτή μισθωτή της εργασίας (εργοδότη), δεν είναι παράνομη. Αυτό και μόνο αρκεί για να θεμελιωθεί νομικά ή για αποζημίωση, που περιλαμβάνει και κατά τα ανωτέρω διαφυγόντα κέρδη, αξίωση εκείνου που από αδικοπραξία στερήθηκε για κάποιο χρόνο την ικανότητα προς εργασία (βλ. σχετικώς και ενημερωτικό σημείωμα Φ. Δωρή κάτω από την Α.Π. 815/1997, που έκρινε αντιθέτως, Νο Β46, 523). Κατ' ακολουθίαν, και ο αλλοδαπός που εργάζεται με αμοιβή στην Ελλάδα, έστω και αν δεν έχει εφοδιαστεί με τη σχετική προς τούτο άδεια (κάρτα) της αρμόδιας αρχής, αν τραυματιστεί από υπαιτιότητα άλλου και καταστεί για κάποιο χρόνο ανίκανος για εργασία συνεπεία της σε βάρος του αδικοπραξίας, υφίσταται ζημία που συνίσταται στην απώλεια του εισοδήματος που θα αποκόμιζε από τη μέχρι την επέλευση του ατυχήματος παροχή με αμοιβή της εργασίας του και το οποίο μετά τη σε βάρος του αδικοπραξία

(τραυματισμό κλπ) αδυνατεί να αποκομίσει. Και η ζημία αυτή είναι αποκαταστατέα κατ' άρθρο 298 Α.Κ. και δεν μπορεί να αποκλεισθεί η σχετική προς αποζημιώσει αξίωση του αλλοδαπού κατά τα άνω ζημιωθέντος (ή σε περίπτωση θανάσιμου τραυματισμού του, της συζύγου και των τέκνων του που, κατά τον νόμο, είχαν δικαίωμα να απαιτούν από αυτόν διατροφή) από μόνο τον λόγω ότι για την εργασία που παρείχε και για την οποία έπαιρνε αμοιβή, από την οποία μάλιστα κάλυπτε τις στην Ελλάδα ανάγκες διαβίωσης (και επιβίωσης) του ιδίου και της οικογένειάς του, δεν είχε μέχρι του σε βάρος του αδικήματος εκδοθεί η κατά νόμον σχετική άδεια παροχής εργασίας. Αντίθετη άποψη θα οδηγούσε σε λύσεις ανεπιεικείς που αντιβαίνουν στις αρχές του ανθρωπισμού και των περί ατομικών δικαιωμάτων διεθνών συμβάσεων (σχετικά άρθρα 1,6 , 14 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, γνωστής ως Συμβάσεως της Ρώμης κλπ) και επάγονται ανεπίτρεπτες διακρίσεις που προσβάλλουν βασικά ατομικά δικαιώματα, ενώ θα εξέθετε σε εύλογη κριτική την πολιτεία, η οποία κατά πλείστον από τη μία πλευρά τουλάχιστον ανέχεται την, παρά την ύπαρξη των σχετικών απαγορευτικών διατάξεων, παραμονή στην Ελλάδα και εργασία αλλοδαπών που στηρίζουν σε κάποιο μέτρο και την Ελληνική οικονομία (αύξηση της παραγωγής με χαμηλό κόστος εργασίας, τithάσευση, από αυτό το λόγο, του ρυθμού αυξήσεως του πληθωρισμού, κ.λπ.), λαμβανομένου υπόψη ότι (κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας) πλείστα όσα κοινωφελή δημόσια έργα (οδοποιία, κατασκευή μετρό κ.λπ.) εκτελούνται με αναδόχους εργολάβους (εταιρείες ή ιδιώτες) που χρησιμοποιούν αλλοδαπούς εργάτες που προέρχονται από τους ανατολικούς χώρους της Ευρώπης, από την Ασία ή από την Αφρική, των οποίων η νομιμότητα της παρεχόμενης εργασίας δεν ελέγχεται, ενώ συγχρόνως το μεν κράτος τους «ουτωσί» (χωρίς άδεια εισόδου, παραμονής και εργασίας στην Ελλάδα) εργαζομένους υπάγει με τους νόμους του στα φορολογούμενα μέλη της κοινωνίας μας, χορηγεί σ' αυτούς αριθμό φορολογικού μητρώου, τους υποχρεώνει στην υποβολή δηλώσεως φόρου εισοδήματος και, τέλος, εισπράττει από αυτούς τους φόρους, που έχουν καταλογιστεί, για τα «ουτωσί» κτηθέντα εισοδήματα από την εργασία τους που έχει «ουτωσί» παρασχεθεί, ο δε κύριος κρατικός φορέας ασφαλίσεως των εργαζομένων, δηλαδή το ΙΚΑ, καλύπτει ασφαλιστικώς την παροχή στην Ελλάδα εργασίας και των αλλοδαπών αδιακρίτως (δηλαδή και των νομίμως και των παρανόμως εισερχομένων και εργαζομένων στη χώρα) και εισπράττει μάλιστα από αυτούς (παρεκτός των εργοδοτικών) και εργατικές εισφορές. Από την άλλη δε πλευρά όταν ο «ουτωσί» εργαζόμενος υποστεί σε βάρος του αδικήμα και από αυτό ζημία, αρνείται να του παράσχει την στους λοιπούς ζημιουμένους οφειλομένη έννομη προστασία με το πρόσχημα της μη συνδρομής κάποιων τυπικών ως άνω (άδεια εργασίας κλπ), προϋποθέσεων, τις οποίες δείχνει ότι θυμήθηκε τώρα μόλις που ο αδικηθείς αλλοδαπός ζήτησε προστασία (βλ. Εφ. Αθ. 4818/2000, πλειοψ, αδημοσ.). (...)

Από την επανεκτίμηση των αποδεικτικών μέσων που προσκομίζονται (...) αποδεικνύονται τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά : Στις 4.2.1998 και περί ώραν 21.15' ο σύζυγος της ενάγουσας και πατέρας των από αυτήν, ως ασκούσα την γονική μέριμνα εκπροσωπούμενων τριών ανηλίκων τέκνων τους Ν.Μ., Η.Π. και Ε.Α., Μ. (Μ.) Χ.. Αλβανός υπήκοος οδηγώντας το χωρίς αριθμό κυκλοφορίας ποδήλατό του (και όχι μοτοποδήλατο όπως αναγράφεται στην εκκαλουμένη) εκινείτο με αυτό στη Βούλα Αττικής και ειδικότερα στο δεξιό άκρο του προς παραλία ρεύματος κυκλοφορίας της οδού (...). Το ποδήλατο, όπως συνάγεται από τις συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1,2,40,59,76,81 παρ.6,88 παρ. 1 και 90 παρ. 1 του Κ.Ο.Κ. (ν. 2094/1992 που ίσχυε κατά τον επίδικο χρόνο), θεωρείται όχημα, στο οποίο εφαρμόζονται οι διατάξεις του Κ.Ο.Κ. που αφορούν στα οχήματα, μεταξύ των

οποίων και αυτές του άρθρου 26, και ο πρώτος λόγος της πρώτης εφέσεως, κατά το σημείο με το οποίο υποστηρίζεται ότι το ποδήλατο δεν θεωρείται όχημα και δεν εφαρμόζεται σ' αυτό η ως άνω διάταξη, είναι αβάσιμος και απορριπτός. Όμως αυτό, μολοντί εκινείτο νύχτα και σε περιοχή με ανεπαρκή δημοτικό φωτισμό, κατά παράβαση της διατάξεως του άρθρου 76 παράγραφος 1 του Κ.Ο.Κ. δεν ήταν εφοδιασμένο με φώτα και αντανακλαστικά στοιχεία. Η προαναφερόμενη οδός (...) είναι διπλής κατευθύνσεως, με συνολικό πλάτος οδοστρώματος 11,20 μ. και τα ρεύματα της διαχωρίζονται με κατά μήκος διαγράμμιση που αποτελείται από δύο συνεχείς γραμμές και διακόπτεται μόνο στο σημείο που συμβάλλεται κάθετα από δεξιά, αναφορικά με την πορεία του μοτοποδηλάτου, η οδός (...) είναι ευθεία σε μήκος περίπου 100 μέτρων, κατηφόρα, με μικρή κλίση, προς την κατεύθυνση του ποδηλάτου, ενώ η ορατότητα δεν περιοριζόταν από σταθερά εμπόδια. Κατά τον ίδιο χρόνο, στο αντίθετο ρεύμα κυκλοφορίας της αυτής οδού (...), δηλαδή σε αυτό που κατευθύνει (...), εκινείτο το υπ' αριθμ. κυκλ. αστικό λεωφορείο, οδηγούμενο από τον πρώτο εναγόμενο, που ήταν ασφαλισμένο για την έναντι τρίτων αστική ευθύνη στη δεύτερη εναγομένη ασφαλισμένη εταιρεία, με προορισμό να στρίψει αριστερά και, αφού διασχίσει το προς παραλία ρεύμα κυκλοφορίας να εισέλθει στην προαναφερόμενη κάθετη οδό (...). Ο τελευταίος οδηγός, όταν έφθασε στην διασταύρωση των πιο πάνω οδών, κατά παράβαση των διατάξεων των άρθρων 21 παρ. 1 και 23 του Κ.Ο.Κ., δεν ακινητοποίησε το λεωφορείο πλησίον του άξονα του οδοστρώματος και συγκεκριμένα στο τέλος της διπλής διαχωριστικής γραμμής για να βεβαιωθεί ότι δεν εκινούντο αντίθετα στο οδόστρωμα που επρόκειτο να εγκαταλείψει άλλα οχήματα, στα οποία να παραχωρήσει προτεραιότητα διελεύσεως. Αντιθέτως, αιφνίδια και εντελώς ανέλεγκτα πραγματοποίησε στροφή προς τα αριστερά, εισήλθε στο εν λόγω (προς παραλία) ρεύμα που προετίθετο να διασχίσει και παρεμβλήθηκε ξαφνικά στην ευθεία πορεία του κινουμένου κανονικά στο ρεύμα αυτό ποδηλάτου, το οποίο, αν και δεν είχε όπως αναφέρθηκε, φώτα, ήταν αντικειμενικά ορατό και μπορούσε ο εναγόμενος οδηγός να το αντιληφθεί αν ήταν προσεκτικός εφ' όσον είχε αναμμένα τα φώτα διασταυρώσεως (μεσαία) του λεωφορείου τα οποία φωτίζουν εμπρός του σε απόσταση τουλάχιστον 40 μέτρων (άρθρο 64 παρ. 1 Κ.Ο.Κ.), ενώ υπήρχε και δημοτικός φωτισμός, έστω ανεπαρκής. Ο οδηγός του ποδηλάτου, ο οποίος, κατά παράβαση και της διατάξεως του άρθρου 12 παρ. 1 Κ.Ο.Κ. δεν οδηγούσε με σύνεση και με διαρκώς τεταμένη την προσοχή, αιφνιδιαστικέ από την κάθετα έμπροσθεν του κίνηση του λεωφορείου και προσέκρουσε με το εμπρόσθιο τμήμα του ποδηλάτου του στο εμπρόσθιο δεξιό πλαϊνό του λεωφορείου. Αποτέλεσμα της συγκρούσεως ήταν να εκτιναχθεί ο ποδηλάτης, να προσκρούσει στο λεωφορείο, ακολούθως δε να επιπέσει στο οδόστρωμα και να υποστεί κρανιοεγκεφαλική κάκωση, θλάση των μετωπιαίων λοβών, εγκεφαλικό οίδημα, αιμάτωμα μεσεντερίου, από τα οποία τραύματα ως μόνη και ενεργό αιτία επήλθε στις 8.2.1998 στο νοσοκομείο όπου μεταφέρθηκε αμέσως μετά τον τραυματισμό του, ο θάνατος του. Οι συνθήκες κάτω από τις οποίες έγινε το ατύχημα αποδεικνύονται ιδίως από τις διαπιστώσεις της Τροχαίας που αναφέρονται στην από 4.2.1998 έκθεση αυτοψίας σε συνδυασμό με την από 4.2.1998 ένορκη προανακριτική κατάθεση του αυτόπτη μάρτυρα (επιβάτη του λεωφορείου) Κ.Γ. (που δόθηκε μόλις 35 λεπτά μετά το ατύχημα) και με την ενώπιον του ακροατηρίου του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου τοιαύτη του μάρτυρα των εναγομένων Σ.Δ., ο οποίος, όπως ισχυρίζεται (για την αλήθεια του οποίου ισχυρισμού δεν έχει λόγους να αμφιβάλει το δικαστήριο) ήταν παρόν και είδε πως έγινε το ατύχημα. Οι καταθέσεις αυτές δεν αναιρούνται από την 9.2.1998 ένορκη προανακριτική τοιαύτη και την υπ. αριθμ. */25.6.1999 ένορκη βεβαίωση του ισχυριζόμενος ότι ήταν και αυτός αυτόπτης

P.D.. Με βάση τα ανωτέρω, το ατύχημα και οι συνέπειές του οφείλεται σε υπαιτιότητα τόσο του εναγομένου οδηγού του λεωφορείου [που καταδικαστικέ για ανθρωποκτονία από αμέλεια με την υπ. αριθμ. (...) απόφαση του Τριμελούς Πλημ/κείου Αθηνών] όσο και του θανόντος ποδηλάτη οι οποίοι υπέπεσαν στις ως άνω παραβάσεις. Μάλιστα, οι εναγόμενοι, με τις πρωτόδικες προτάσεις τους, οι οποίες είχαν κατατεθεί νόμιμα, είχαν προβάλλει, επικουρικά, τον ισχυρισμό περί συντρέχοντος πταίσματος και του θανόντος κατά 90%. Ο πληρεξούσιος όμως, δικηγόρος τους δεν επανέλαβε προφορικά τον ισχυρισμό αυτό ώστε να καταχωρηθεί στα πρακτικά, αλλ' απλώς αναφέρθηκε στις έγγραφες προτάσεις που είχε καταθέσει. Η προβολή της ενστάσεως αυτής έγινε ορθά με τον ως άνω τρόπο (βλ. Αθάν. Κρητικού, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα, εκδ. 1998 αρ. 2643, σελ. 877, Α.Π. 133/1999 ΕλλΔνη 1999, 1080) και το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, ενώ έκρινε ότι υπαίτιοι για το ατύχημα ήταν και οι δύο οδηγοί εσφαλμένα δεν καταλόγισε ποσοστό συνυπαιτιότητας σε βάρος του θανόντος με την αιτιολογία ότι οι εναγόμενοι δεν είχαν προτείνει σχετική ένσταση, κατά παραδοχήν, ως προς το σημείο αυτό, του πρώτου λόγου της πρώτης εφέσεως. Ύστερα από την εκτίμηση των πιο πάνω πράξεων και παραλείψεων, η ευθύνη για το ένδικο ατύχημα πρέπει να καθοριστεί σε ποσοστό 50% για τον 1^ο εναγόμενο και 50% για τον θανόντα, κατά μερική παραδοχή της ανωτέρω ενστάσεως των εναγομένων και, επομένως, κατά το επίμαχο σημείο του αυτού λόγου της εφέσεώς τους, με το οποίο υποστηρίζουν ότι ο θανόν έπρεπε να κριθεί αποκλειστικά υπαίτιος, άλως συνυπαίτιος κατά 90% για το ατύχημα.

Η ενάγουσα επιβαρύνθηκε με τα έξοδα κηδείας και ταφής του θανόντος συζύγου της τα οποία ανήλθαν στο συνολικό ποσό των 690000 δρχ., όπως κρίθηκε πρωτοδικώς, χωρίς για την κρίση αυτή να εκφράζεται ειδικό παράπλονο από τους διαδίκους. Το ποσό, όμως αυτό θα μειωθεί κατά το ποσοστό συνυπαιτιότητας του θανόντος και θα επιδικασθεί το υπόλοιπο ($690000 \times 50\%$) = 345000 δρχ.

Περαιτέρω, αποδείχθηκε ότι ο Μ.Χ., πριν από το θανάσιμο τραυματισμό του εργαζόταν στις διάφορες πολυκατοικίες της περιοχής του ως κηπουρός, βαφέας, οικοδόμος και σε οποιαδήποτε άλλη χειρωνακτική εργασία (βλ. ένορκη βεβαίωση Α.Π. και Μ.Μ., καθώς και ένορκη στο ακροατήριο του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου μαρτυρική κατάθεση Β.Μ.). Μάλιστα, εργαζόταν καθημερινά, ήτοι και τα Σάββατα και τις Κυριακές, πράγμα που αποδεικνύεται και από τα διδάγματα της κοινής πείρας, αφού οι περισσότεροι αλλοδαποί (ιδίως αλβανικής υπηκοότητας) που βρίσκονται στην Ελλάδα εργάζονται σε όποια εργασία βρουν χωρίς να υπόκεινται σε ωράριο εργασίας ή σε πενήθημερη απασχόληση. Από την εργασία του αυτή κέρδιζε καθαρά κατά την κρίση του δικαστηρίου, κατά μέσο όρο 10000 δρχ. ημερησίως και 300000 δρχ. μηνιαίως (30×10000). Το ποσό αυτό αν δεν είχε επισυμβεί ο θανάσιμος τραυματισμός του κατά το ένδικο ατύχημα, θα συνέχιζε, με πιθανότητα και σύμφωνα με την συνηθισμένη πορεία των πραγμάτων, να κερδίζει για 4 έτη ακόμη, δηλ. μέχρι 4.2.2002. Από το εισόδημα αυτό διέθετε: α) Για τη διατροφή της ενάγουσας συζύγου του (συντήρηση, ένδυση, ψυχαγωγία, αναλογία της στο από 50000δρχ μηνιαίως καταβαλλόμενο μίσθωμα για τη μίσθωση ως κατοικίας, διαμερίσματος στον ισόγειο όροφο της επί της οδού (...) αριθ. 11 στη Βούλα Αττικής οικοδομής βλ. προσκομιζόμενο μισθωτήριο) 45000 δρχ. μηνιαίως και β) Για τη διατροφή της κάθε κόρης του (συντήρηση, ένδυση, ψυχαγωγία, εκπαίδευση, αναλογία στο μίσθωμα) ανά 50000 δρχ. μηνιαίως. Από τα ποσά αυτά θα αφαιρεθεί το ποσοστό συνυπαιτιότητας του θύματος και θα επιδικασθεί το υπόλοιπο από ($45000 \times 50\%$) = 22500 δρχ. στη σύζυγο και ($50000 \times 50\%$) = 25000 δρχ. σε κάθε κόρη μηνιαίως, κατά μερική παραδοχή των σχετικών συζυγικών αιτημάτων. Τα ποσά αυτά θα επιδικασθούν σε χρηματικές δόσεις κατά μήνα και όχι σε κεφάλαιο εφάπαξ όπως

ζητεί η ενάγουσα, αφού η τελευταία δεν επικαλείται ούτε αποδεικνύει σπουδαίο λόγο που να δικαιολογεί την εφάπαξ επιδίκαση. Όσες, όμως δόσεις είχαν καταστεί απαιτητές κατά το χρόνο επιδόσεως της αγωγής, οι οποίες συμποσούνται σε 180000 δρχ. (22500X8 μήνες) για κάθε κόρη θα φέρουν τόκο από τότε. Ενώ οι λοιπές από τότε που έγιναν ή θα γίνουν απαιτητές (μετά τις 5 κάθε μήνα από τον Οκτώβριο του 1998 μέχρι τον Ιανουάριο του 2002), ενόψει του ότι η διατροφή προκαταβάλλεται στην αρχή του μήνα τον οποίο αφορά. Σημειώνεται, τέλος, ότι κατά την άποψη που έχει πλέον επικρατήσει στη νομολογία, η ενάγουσα σύζυγος του θύματος δεν είχε υποχρέωση να αναφέρει στην αγωγή της την αποτίμηση της δικής της συνεισφοράς για την αντιμετώπιση των οικογενειακών αναγκών. Η αποτίμηση αυτή θα μπορούσε να θεμελιώσει καταλυτικό της αξιώσεως ισχυρισμό των εναγομένων (Α.Π. 747/1996 ΕλλΔνη 1996, 1544, Α.Π. 366/1994 ΝοΒ 1995, 245, Α.Π. 695/1992 ΕλλΔνη 1994, 101). Τέτοιον ισχυρισμό δεν προτείνουν οι εναγόμενοι. Επομένως, η ως άνω δεν μπορεί να μειωθεί κατά το ποσό με το οποίο και η ενάγουσα συνεισέφερε για την αντιμετώπιση των προαναφερομένων οικογενειακών αναγκών, με αποτίμηση των εισοδημάτων της από ενδεχόμενη επαγγελματική της απασχόληση και της προσφοράς της προσωπικής της εργασίας για την περιποίηση και φροντίδα των ανηλίκων τέκνων της.

Εξάλλου, από το θάνατο του ανωτέρω οι ενάγουσες δοκίμασαν βαθιά θλίψη και ψυχική οδύνη, γιατί συνδέονταν με αυτόν με βαθιά αισθήματα αγάπης. Γι αυτό, λαμβανομένων υπόψη των συνθηκών κάτω από τις οποίες έγινε το ατύχημα, του βαθμού του συντρέχοντος πταίσματος του εναγομένου οδηγού του λεωφορείου και του θανόντος, του βαθμού της συγγενείας του τελευταίου με τις ενάγουσες, της ηλικίας αυτού (41 ετών) και των εναγουσών (31 ετών της συζύγου του και 14, 12 και 8 ετών αντιστοίχως των τέκνων του κατά το χρόνο του ατυχήματος) και της κοινωνικής και οικονομικής καταστάσεως των διαδίκων φυσικών προσώπων, το δικαστήριο κρίνει ότι πρέπει να επιδικασθούν, ως χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης τα ποσά των 9000000 δρχ. στη σύζυγο του θανόντος (στο οποίο δεν περιλαμβάνεται αυτό των 10000 δρχ. που επιφυλάχθηκε να ζητήσει αυτή κατά την παράστασή της ως πολιτικώς ενάγουσα στο αρμόδιο ποινικό δικαστήριο) και ανά 7000000 δρχ. σε κάθε κόρη του, ποσά τα οποία θεωρούνται εύλογα. Ορθά, επομένως, κρίθηκε ομοίως (έστω και χωρίς να ληφθεί υπ' όψη η συνυπευθυνότητα του θύματος και ο δεύτερος λόγος της πρώτης εφέσεως, με το οποίο υποστηρίζεται ότι τα παραπάνω ποσά είναι υπερβολικά, καθώς και ο πέμπτος λόγος της δεύτερης εφέσεως με τον οποίο οι εκκαλούσες παραπονούνται για τη μη ολική παραδοχή του αγωγικού αιτήματός τους για την επιδίκαση 14990000 δρχ. στη σύζυγο και ανά 10000000 δρχ. σε κάθε τέκνο), είναι αβάσιμοι και απορριπτέοι.

Πρόεδρος ο Πρωτοδίκης κ. Διον. Παλλαδινός
Δικηγόροι οι κ.κ. Βας. Παπαδόπουλος, Αθαν. Κοντοθανάσης

Κατά τις διατάξεις των άρθρων 17 παρ. 4, 23 παρ. 1 και 36 του ν. 1975/1991, η άσκηση οποιουδήποτε επαγγέλματος ή η ανάληψη οποιασδήποτε εργασίας από αλλοδαπό απαγορεύεται, εκτός αν ο ενδιαφερόμενος έχει εφοδιασθεί με σχετική άδεια από τον Υπουργό Εργασίας ή άλλη εξουσιοδοτημένη από αυτόν αρχή. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εξωτερικών, Εθνικής Άμυνας, Εσωτερικών, Οικονομικών, Εργασίας και Δημόσιας Τάξης, καθορίζονται οι προϋποθέσεις, η διάρκεια και η διαδικασία δικαιώματος εισόδου, διαμονής και εργασίας των ομογενών. Μέχρι να εκδοθούν τα προεδρικά διατάγματα και οι υπουργικές αποφάσεις που προβλέπονται από τις διατάξεις του παρόντος, εξακολουθούν να εφαρμόζονται οι αντίστοιχες σχετικές διατάξεις που ρυθμίζουν τα συναφή θέματα, εφόσον δεν αντίκεινται στον παρόντα νόμο. Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει, ότι και για τους αλλοδαπούς ομογενείς, εφόσον δεν έχει εκδοθεί η κοινή υπουργική απόφαση με την οποία καθορίζονται οι προϋποθέσεις διαμονής και εργασίας τους, έχει εφαρμογή η διάταξη του άρθρου 23 παρ. 1 του παραπάνω νόμου και για την ανάληψη οποιασδήποτε εργασίας στην Ελλάδα πρέπει και αυτοί να είναι εφοδιασμένοι με σχετική άδεια από τον Υπουργό Εργασίας ή άλλη εξουσιοδοτημένη αρχή, η έλλειψη της οποίας καθιστά άκυρη τη σύμβαση εργασίας κατά τα άρθρα 3, 174 και 180 του Α.Κ. (Α.Π. 815/1997 ΔΕΝ 54, 166). Με το π.δ. 358/1997, παρεσχέθη η δυνατότητα σε κάθε αλλοδαπό, ο οποίος κατά το χρόνο δημοσιεύσεως του ευρίσκετο, στην Ελλάδα χωρίς να πληροί τις προϋποθέσεις εισόδου και παραμονής στη χώρα, όπως αυτές –καθορίζονται από το ν. 1975/ 1991, να λάβει κάρτα προσωρινής άδειας εργασίας υπό τις ειδικότερες προϋποθέσεις του ανωτέρω δ/τος, με χρόνο ισχύος της έως την 31.12.1998, ενώ παραλλήλως με το π.δ. 359/1997 παρεσχέθη η δυνατότητα στους αλλοδαπούς οι οποίοι είχαν υποβάλλει αίτηση για τη χορήγηση κάρτας προσωρινής άδειας παραμονής του π.δ. 358/1997 ή είχαν ήδη εφοδιασθεί με την ανωτέρω κάρτα, να λάβουν κάρτα παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας, κυμαινόμενης από 1-3 έτη, τις ειδικότερες προϋποθέσεις του δ/τος αυτού, απολαμβάνοντας εφ' εξής, ήτοι από της λήψεως της ανωτέρω κάρτας (προσωρινής αδειας παραμονής, κατ' αρχήν και παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας εν συνεχεία) των αυτών εργασιακών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων με τον Έλληνα εργαζόμενο. Εξάλλου κατά τα άρθρα 904 και 908 του Α.Κ., επί παροχής εργασίας, υπό άκυρη σύμβαση, ο εργαζόμενος τελεί σε απλή σχέση εργασίας (Α.Π. 544/1997 ΔΕΝ 53, 1252) και ο εργοδότης υποχρεούται ως καθιστάμενος αδικαιολόγητα πλουσιότερος, στην απόδοση της ωφέλειας που απεκόμισε ανεξάρτητα από τη ζημία του εργαζομένου. Επομένως, υποχρεούται να αποδώσει σε αυτόν την αμοιβή την οποία αναγκαίως θα κατέβαλε αν ήταν έγκυρη η σύμβαση εργασίας υπό επικρατούσες στον τόπο της παροχής συνθήκες, για την ίδια εργασία σε πρόσωπο με τις ικανότητες και τα προσόντα του απασχοληθέντος, Για τον υπολογισμό της ωφέλειας δεν λαμβάνονται υπόψη οι προσαυξήσεις του νομίμου μισθού οι οποίες οφείλονται στις ιδιαίτερες προσωπικές ιδιότητες που έχει ο μισθωτός και τις οποίες θα εδικαιούτο αν ήταν έγκυρη η σύμβαση εργασίας και προϋπηρεσίας, εφόσον αυτές δεν θα συνέτρεχαν αναγκαίως στο πρόσωπο του δυναμένου να απασχοληθεί έγκυρα.. Ο απασχολούμενος μισθωτός με τέτοια σχέση εργασίας δικαιούται να λάβει για την εργασία που εκτέλεσε, την υπερεργασία, την

εργασία του κατά τις Κυριακές και τη νύκτα και την αμοιβή για την παράνομη υπερωριακή εργασία με βάση τις διατάξεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού. Για τις λοιπές εργασίες, ήτοι μισθό αδείας, επίδομα αδείας, επιδόματα εορτών, προσαύξηση 75% των Κυριακών και αργιών, προσαύξηση 100% των παράνομων υπερωριών και την αποζημίωση απόλυσης, θα λάβει την αμοιβή του απευθείας από το νόμο (Α.Π. 544/19 ο.π., Α.Π. 442/1996 ΕΕργΔ 56, 954, Α.Π. 974/1991 ΕΕργΔ 1993, 508), στερείται όμως του δικαιώματος αναζήτησης μισθών Με την υπό κρίση αγωγή η ενάγουσα υπήκοος Ερυθραίας ο ενάγων, εκθέτει ότι στις 26.2.1992 προσελήφθη με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας και την απέλυσε αορίστου χρόνου από τον εναγόμενο ως οικιακή βοηθός. Ότι απασχολήθηκε έως τις 10.9.1999, -δépότε ο εναγόμενος κατήγγειλε τη σύμβαση και την απέλυσε χωρίς να της καταβάλει αποζημίωση και επικαλούμενη καθ' υποφοράν ακυρότητα της καταγγελίας, ζητεί: α) να αναγνωρισθεί η ακυρότητα της καταγγελίας, β) να υποχρεωθεί ο εναγόμενος να του καταβάλει το ποσό των 3.270.000 δραχμών για μισθό αδείας, επίδομα αδείας, επιδόματα εορτών Χριστουγέννων, Πάσχα, μισθούς υπερημερίας του χρονικού διαστήματος από 10.9.1999 έως 10.4.2000, με το νόμιμο τόκο από τη δήλη ημέρα πληρωμής κάθε επί μέρους κονδυλίου, άλλως από την επόμενη ημέρα της επίδοσης της αγωγής, να κηρυχθεί η απόφαση ως προς τις καταψηφιστικές τις διατάξεις προσωρινά εκτελεστή και να καταδικαστεί στη δικαστική της δαπάνη. Με το περιεχόμενο αυτό η αγωγή παραδεκτώς εισάγεται για να συζητηθεί ενώπιον του δικαστηρίου αυτού, το οποίο είναι καθ' ύλην και κατά τόπο αρμόδιο (άρθρα 16 αριθμ. 4, 22, 663 του Κ.Πολ.Δ.), κατά την ειδική διαδικασία των εργατικών διαφορών, είναι νόμιμη στηριζόμενη στις διατάξεις των άρθρων 3, 174, 180, 648, 649, 653, 666, 667, 341, 345, 346 του Α.Κ., 3 παρ. 16 του ν. 4504/1966, υ.α. 8900/1946, υ.α. 25825/1951, 1 του ν. 1082/1980, υ.α. 19040/1981, 70, 907, 908, 176 του Κ.Πολ.Δ. και μετά την καταβολή του ανάλογου τέλους δικαστικού ενσήμου με τα πρόσθετα υπέρ τρίτων ποσοστά, πρέπει να ερευνηθεί περαιτέρω κατ' ουσίαν. Εν προκειμένω, από τις ένορκες καταθέσεις των δύο μαρτύρων των διαδίκων που εξετάστηκαν ένας από κάθε πλευρά, στο ακροατήριο του δικαστηρίου και περιέχονται στα ταυτάριθμα με την παρούσα πρακτικά συνεδρίασής του και τα έγγραφα που νόμιμα προσκομίζουν και επικαλούνται οι διάδικοι αποδεικνύονται τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά: Από τις αρχές του έτους 1993 ο εναγόμενος προσέλαβε την ενάγουσα, υπήκοο Ερυθραίας, με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας, για να εργασθεί ως μη οικόσιτος οικιακή βοηθός. Η ενάγουσα δεν ήταν εφοδιασμένη με άδεια εργασίας. Στις 16.12.1998 της χορηγήθηκε κάρτα προσωρινής αδείας παραμονής του π.δ. 358/1997, η ισχύς της οποίας όμως έληξε χωρίς να λάβει άδεια παραμονής ή εργασίας. Επομένως, η σύμβαση εργασίας της ήταν άκυρη και τελούσε σε απλή σχέση εργασίας. Η ενάγουσα απασχολείτο καθημερινά από τις 08.00 έως τις 14.00 με τις οικιακές εργασίες της οικίας του ενάγοντος και από το έτος 1998 με την περιποίηση, της πεθεράς του ενάγοντος η οποία αντιμετώπιζε προβλήματα υγείας. Η ενάγουσα αποχώρησε από την εργασία της οικειοθελώς στις 30.6.1999 και αναχώρησε για την ιδιαίτερη πατρίδα της. Η κρίση του δικαστηρίου ενισχύεται ιδιαίτερα αφενός από την κατάθεση του μάρτυρος του εναγομένου ο οποίος καταθέτει ότι η ενάγουσα πριν ενάμιση χρόνο άρχισε να λέει ότι θέλει να φύγει, αφετέρου από το ότι λόγω της ασθένειας της πεθεράς του εναγομένου η παρουσία της ήταν απαραίτητη. Ο εναγόμενος δεν κατέβαλε στην ενάγουσα επιδόματα εορτών, αδείας και μισθό αδείας για τα έτη 1994 έως 1999. Η αμοιβή την οποία θα κατέβαλε ο εναγόμενος στην ενάγουσα αν ήταν έγκυρη η σύμβαση εργασίας υπό επικρατούσες στον τόπο της παροχής συν-θήκες, για την ίδια εργασία σε πρόσωπο με τις ικανότητες και τα προσόντα της και η αντίστοιχη ωφέλεια του

εναγομένου ανέρχεται μηνιαίως για το έτος 1994 σε 82.669 δραχμές (110.225 X 6/8), για το έτος 1995 σε 89.400 δραχμές (119.220 X 6/8), για το έτος 1996 σε 96.345 δραχμές (128.460 X 6/8), για το έτος 1997 σε 100.471 δραχμές (133.962 X 6/8), για το έτος 1998 σε 108.675 δραχμές (144.900 X 6/8), για το έτος 1999 σε 110.638 δραχμές (147.517 X 6/8). Επομένως, ο ενάγων οφείλει για επιδόματα Χριστουγέννων 417.350 δραχμές (1994 82.669 δρχ., 1995 89.400 δρχ., 1996 96.345 δρχ., 1997 100.471 δρχ., 1998 108.645 - 60.000 = 48.645 δρχ.), για επιδόματα εορτών Πάσχα 294.097 δρχ. (1994 41.334 δρχ., 1995 44.700 δρχ., 1996 48.172 δρχ., 1997 50.235 δρχ., 1998 54.337 δρχ., 1999 55.319 δρχ.), για μισθούς αδείας 477.350 δραχμές (1994, 82.669 δρχ., 1995 89.400 δρχ., 1996 96.345 δρχ., 1997 100.471 δρχ., 1998 X 108.645 δρχ.) για επιδόματα αδείας 294.097 δραχμές (1994 41.334 δρχ., 1995 44.700 δρχ., 1996 48.172 δρχ., 1997 50.235 δρχ., 1998 54.337 δρχ., 1999 55.319 δρχ.). Ακολουθώντας η υπό κρίση αγωγή πρέπει να γίνει εν μέρει δεκτή ως βάσιμη κατ' ουσίαν και να υποχρεωθεί ο εναγόμενος να καταβάλει στην ενάγουσα το ποσό των 1.482.894 δραχμών (477.350 + 294.097 + 477.350 + 294.097), με το νόμιμο τόκο από την επόμενη ημέρα της επίδοσης της αγωγής. Περαιτέρω, η παρούσα απόφαση δεν πρέπει να κηρυχθεί προσωρινά εκτελεστή ως προς την παραπάνω καταψηφιστική διάταξη, διότι το δικαστήριο κρίνει ότι η επιβράδυνση της εκτέλεσης δεν είναι δυνατόν να επιφέρει σημαντική ζημία στην ενάγουσα. Τέλος, ο εναγόμενος πρέπει να καταδικαστεί με την έκταση της ήττας του μέρος της δικαστικής δαπάνης της ενάγουσας (άρθρο 178 του Κ.Πολ.Δ.).

Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών 1087 / 2000

Πρόεδρος, η Πρωτοδίκης **κυρία Σταμάτα Πετσάλη**

Δικηγόροι η κυρία **Αρετή Μαργαρίτη**, ο κ. **Νικ. Μαλαφέκας**

Στην κρινόμενη αγωγή ο ενάγων εκθέτει ότι απασχολήθηκε στο εστιατόριο – ψησταριά που διατηρεί ο εναγόμενος στο Π. Φάληρο, με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου, από την 1. 1. 1995 έως τη 17.5.1999 συνεχώς, ως μάγειρας και ψήστης, υπό ειδικότερους όρους που αναφέρει ως προς το ωράριο τις ημέρες εργασίας και το ημερομίσθιο του. Και ότι από την 30.5.1999 που επέστρεψε από άδεια ασθένειας την οποία είχε λάβει, ο εναγόμενος αρνείται να αποδεχθεί τις νομίμως και προσήκοντως προσφερόμενες υπηρεσίες του, έχοντας περιέλθει σε υπερημερία ως προς την αποδοχή των υπηρεσιών του. Με βάση το ιστορικό, ζητεί να υποχρεωθεί ο εναγόμενος, με προσωρινά εκτελεστή απόφαση, να του καταβάλλει: α) Το συνολικό ποσό των 15.542.220 δραχμών για μισθούς υπερημερίας, αμοιβή υπερεργασίας, προσαύξηση νυχτερινής εργασίας, αποζημίωση και προσαύξηση παράνομης υπερωριακής εργασίας, προσαύξηση εργασίας Κυριακών, επιδόματα εορτών και αποδοχές και επιδόκου διαστήματος, νομιμοτόκως από τότε που κάθε ειδικότερη επιμέρους παροχή κατέστη απαιτητή και επικουρικά από την επίδοση της αγωγής και β) Το ποσόν των 500.000 δραχμών ως χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης που υπέστη από την υπαίτια, εκ μέρους του εναγομένου, στέρηση της εβδομαδιαίας ανάπαυσής του. Επικουρικά για την περίπτωση που κριθεί ότι δεν δικαιούται μισθούς υπερημερίας, ζητεί να υποχρεωθεί ο εναγόμενος να του καταβάλει το ποσόν των 2.700.000 δραχμών νομιμοτόκως από τη 18.5.1999, άλλως από την επίδοση της αγωγής, ως αποζημίωση λόγω απολύσεως. Η αγωγή, μ' αυτό το περιεχόμενο παραδεκτά

εισάγεται προς συζήτηση ενώπιον του δικαστηρίου τούτου, που είναι καθ' ύλην και κατά τόπον αρμόδιο και δικάζει κατά 7 την ειδική διαδικασία των εργατικών διαφορών (άρθρα 16 αριθμ. 2, 22 και 663 επ. του Κ.Πολ.Δ.) και είναι επαρκώς ορισμένη και νόμιμη. Στηρίζεται στις διατάξεις των άρθρων 648, 653, 655, 656 εδ. α', 669 και 2, 904 επ., 914, 932, 341, 345, 346 του Α.Κ. 10 του β. δ/τος 748/1966, 6 της από 14.2.1984 ε.γ.σ.σ.ε. (α.υ.ε. 11770/1984, ΦΕΚ Β', 81), 9 της 1/1982 απόφασης του Δ.Δ.Δ.Δ. Αθηνών που κυρώθηκε με το άρθρο 29 ν. 1346/1983, 1 και 2 ν. 435/1976, της υ.α. 8900/1946 όπως συμπληρώθηκε και ερμηνεύθηκε με την υ.α. 25825/1951, της υ.α. 18310/1946, 3 και 1 του α.ν. 539/1945, 1 και 2 ν.δ. 4547/1966, 3 και 16 ν. 4504/1966, της υ.α. 19040/1981, 5 και 3 ν. 3198/1955 σε συνδ. με το ν. 2112/1920, 907, 908 και 1ε και 910 αριθμ. 4 του Κ.Πολ.Δ. Πρέπει συνεπώς, να ερευνηθεί περαιτέρω κατ' ουσίαν, δεδομένου ότι καταβλήθηκε το απαιτούμενο για το αντικείμενό της τέλος δικαστικού ενσήμου, με τις νόμιμες υπέρ τρίτων προσαυξήσεις του.

Από τις ένορκες καταθέσεις των μαρτύρων των διαδίκων στο ακροατήριο, οι οποίες περιέχονται στα ταυτάριθμα με την παρούσα πρακτικά δημόσια συνεδρίασης, από τα έγγραφα που οι διάδικοι προσκομίζουν με νόμιμη επίκληση (πλην των προσκομιζόμενων από τον εναγόμενο – μη βεβαίας χρονολογίας καθότι δεν φέρουν βεβαίωση του γνησίου υπογραφής – υπευθύνων δηλώσεων των, Γ.Μ., Ο.Μ., Ο.Α. και Ι.Δ., οι οποίες ως μαρτυρίες τρίτων συνταχθείσες, κατά την κρίση του δικαστηρίου, με σκοπό να χρησιμοποιηθούν στην παρούσα δίκη, δεν λαμβάνονται υπόψη ούτε προς συναγωγή δικαστικών τεκμηρίων, βλ. Ολ.Α.Π. 8/1987 Δικ. 28, 628) και από τις προσκομιζόμενες από τους διαδίκους υπ' αριθμ. 3363/2000, 3362/2000 ενώπιον του Ειρηνοδίκη Αθηνών και 2211/2000 και 2212/2000 ενώπιον της συμβολαιογράφου Καλλιθέας Ο.Γ. ένορκες βεβαιώσεις, που συντάχθηκαν νομότυπα και μετά από προηγούμενη εμπρόθεσμη (προ 24 ωρών τουλάχιστον, κατ' άρθρο 671 του Κ.Πολ.Δ.) κλήτευση του αντιδίκου τους, αποδεικνύονται τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά: Ο ενάγων είναι Αιγύπτιος υπήκοος έλαβε δε Βεβαίωση «Πράσινης, Κάρτας» από το αρμόδιο γραφείου του ΟΑΕΔ την 27 .4.1998 προσωρινή άδεια παραμονής αλλοδαπού και κάρτα παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας, ισχύος έως την 21.12.2002, σύμφωνα με τις διατάξεις των υπ' αριθμ. 358/1997 και 3521 1997 προεδρικών διαταγμάτων. Τον Ιανουάριο του 1995 προσελήφθη από τον εναγόμενο, ο οποίος διατηρεί εστιατόριο ψησταριά επί της οδού στο Π. Φάληρο, ως μάγειρας – ψήστης, με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας και απασχολήθηκε έκτοτε συνεχώς μ, αυτή την ειδικότητα έως τη 17 .5 .1999 κατέχοντας νόμιμα θεωρημένο βιβλιάριο υγείας. Η αρχική ακυρότητα της σύμβασης εργασίας του, λόγω της έλλειψης της απαιτούμενης κατ' άρθρο 23 ν. 1975/1991 άδειας εργασίας, θεραπεύθηκε μεταγενεστέρως με την απόκτηση απ' αυτόν της προσωρινής άδειας παραμονής και της περιορισμένης χρονικής διάρκειας κάρτας παραμονής που επέχουν και θέση άδειας εργασίας σύμφωνα με τις διατάξεις των προαναφερομένων π. δ/των. εφόσον ο εναγόμενος συνέχισε να αποδέχεται τις υπηρεσίες του (183 και 2 Α.Κ.), πλην όμως η σύμβαση εργασίας του, θεωρείται και είναι ορισμένου χρόνου, αφού σε κάθε περίπτωση δεν μπορεί να υπερβεί το χρόνο ισχύος της άδειας παραμονής του στη χώρα (βλ. Α.Π. 1993 / 1990 ΕΕργΔ 50, 254). Συνεπώς, το κύριο αίτημα της αγωγής προς επιδίκαση μισθών υπερημερίας λόγω άρνησης του εναγομένου να αποδεχθεί τις υπηρεσίες του ενάγοντος από τη 11.5.1999 και εντεύθεν, πρέπει να απορριφθεί ως ουσιαστικά αβάσιμο αφού η αγωγή θεμελιώνεται σε σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου και δεν γίνεται επίκληση από τον ενάγοντα των στοιχείων της ορισμένου χρόνου συμβάσεώς του. Ομοίως πρέπει να απορριφθεί ως ουσιαστικά αβάσιμο το επικουρικό αίτημα

περί καταβολής αποζημίωσης του ν. 2112/1920 οφείλεται όνο επί καταγγελίας συμβάσεως εργασίας αορίστου χρόνου.

Περαιτέρω-, προέκυψε ότι ο ενάγων εργαζόταν επί επτά ημέρες την εβδομάδα και πιο συγκεκριμένα επί 8,5 ώρες ημερησίως κατά τις έξι ημέρες (Δευτέρα έως και Σάββατο από ώρας 17.00' έως ώρας 1.30 π.μ.) και επί 16,5 ώρες κατά τις Κυριακές (από ώρας 9.00 π.μ. έως ώρας 1.30 π.μ. της Δευτέρας), αμειβόμενος με ημερομίσθιο 5.500 δρχ. το 1995, 6.500 δρχ. το 1996, 7.500 δρχ. το 1997 και 8.000 δρχ. το 1998 και 1999 κατά τις καθημερινές και 15.000 δραχμών κατά τις Κυριακές για όλο το προαναφερόμενο χρονικό διάστημα.

Συνεπώς και δεδομένου ότι για τους εργαζομένους στα επισιτιστικά καταστήματα ισχύει πενθήμερη εβδομάδα εργασίας από 1.1.1985 (δ.α. 102/1984, υ.α. 21768/1984), ο ενάγων πραγματοποίησε υπερεργασία 2,5 ωρών εβδομαδιαίως (ήτοι, 8,5 ώρες X 5 ημέρες = 42,5 ώρες -40 ώρες το συλλογικό συμβατικό εβδομαδιαίο ωράριο = 2,5 ώρες).

Για την εν λόγω εργασία του δεν έλαβε αμοιβή. Επίσης, πραγματοποίησε 8,5 ώρες παρανόμου υπερωρίας κάθε Κυριακή (ήτοι, πέραν του -νομίμου βάσει του π.δ. 27.6/4.7.1932 -οκταώρου ημερήσιας εργασίας) και 3,5 ώρες νυκτερινής εργασίας καθημερινώς. Τέλος, δεν έλαβε τα επιδόματα εορτών, αδειάς και τις αποδοχές αδειάς που edικαιούτο.

Κατ' ακολουθίαν, οι αξιώσεις του κατά του εναγομένου από τις παραπάνω αιτίες είναι οι εξής:

1) Αμοιβή υπερεργασίας. :α) Για το έτος 1995, 123.696 δρχ. ήτοι $5.500 \times 6 : 40 = 825 + 206 (25\%) = 1031 \text{ δρχ.} \times 2,5 \text{ ώρες/εβδ.} = 2.577 \text{ δρχ./εβδ} = 48 \text{ εβδομάδες} = 123.696.$

β) Για το έτος 1996, 146.256 δρχ. ήτοι $6.500 \times 6 : 40 = 975 + 244 (25\%) = 1219 \text{ δρχ.} -x 2,5 \text{ ώρες/εβδ.} = 3.047 \text{ δρχ.} \times 48 \text{ εβδ.} = 146.256 \text{ δρχ.}$

γ) Για το έτος 1997, 168.720 δρχ. ήτοι $7.500 \times 6 : 40 = 1125 + 281 (25\%) = 1.406 \text{ δρχ.} \times 2,5 \text{ ώρες/εβδ.} = 3.515 \text{ δρχ.} : 48 \text{ εβδ.} = 168.720 \text{ δρχ. και "}$

δ) Για το έτος 1998 και έως τη 17.5.1999, δηλαδή για 66 εβδομάδες εργασίας (ο ισχυρισμός του εναγομένου περί απουσίας του ενάγοντος από την Ελλάδα επί τρίμηνο κατά το 1998 και μάλιστα για διάστημα για το οποίο τούτος του επικολούσε ένσημα, δεν αποδείχθηκε από κάποιο στοιχείο), δικαιούται ποσόν 247.500 δραχμών ήτοι, $8.000 \times 6 : 40 = 1.200 + 300 (25\%) = 1.500 \text{ δρχ.} \times 2,5 \text{ ώρες/εβδ.} = 3.750 \times 66 \text{ εβδ.} = 247.500 \text{ δρχ. και συνολικά για την αιτία αυτή δικαιούται ποσό" 686.172 δραχμών.}$

2) Αποζημίωση και προσαύξηση παράνομης υπερωριακής εργασίας Κυριακών. Εν προκειμένω πρέπει να σημειωθεί ότι η προσαύξηση 75% υπολογίζεται επί του νομίμου ωρομισθίου και το άθροισμα αυτής, και του καταβαλλόμενου ωρομισθίου προσαυξάνεται κατά 100% (βλ. και Ολ.Α . Π. 4/1999 ΔΕΝ 55, 279).

Για τις επτά ώρες της παράνομης υπερωριακής εργασίας του ενάγοντος κατά τις Κυριακές, η αποζημίωση και η προσαύξηση που δικαιούται αυτός υπολογίζονται κατά τον παραπάνω τρόπο. Για τη μιάμιση ώρα παράνομης υπερωρίας που πραγματοποιήθηκε μετά τη δωδέκατη νυκτερινή ώρα, της Κυριακής δικαιούται το καταβαλλόμενο ωρομίσθιο προσαυξημένο κατά 100%.

Εξάλλου, σύμφωνα με τις ε.γ.σ.σ.ε που ίσχυσαν κατά το κρίσιμο διάστημα, (οι σ.σ.ε. των επισιτιστικών καταστημάτων δεν, είναι δυνατόν να εφαρμοσθούν εν προκειμένω, διότι ούτε ο ενάγων επικαλείται, ούτε από κάποιο στοιχείο προκύπτει η κατηγορία του καταστήματος), το νόμιμο ωρομίσθιο του ενάγοντος ως εγγάμου υπαλλήλου χωρίς προϋπηρεσία, (αφού τέτοια προϋπηρεσία, κατά, τη,., πρόσληψή, του-, δεν αποδείχθηκε από κάποιο στοιχείο) είναι: (...). " Τέλος, το αίτημα επιδίκασης

χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης πρέπει να απορριφθεί ως ουσιαστικά αβάσιμο, διότι εν αποδείχθηκε υπαιτιότητα του εναγομένου ως προς τη στέρηση της εβδομαδιαίας ανάπαυσης του ενάγοντος και δη ότι τούτος εξαναγκαζόταν από τον εργοδότη του όπως ισχυρίζεται, να εργάζεται όλες τις μέρες της εβδομάδας: Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω, οι συνολικές, αξιώσεις του ενάγοντος κατά του " εναγομένου ανέρχονται στο ποσόν των : 9.076.306 δραχμών (ήτοι, 686.172 + 5.326.494 + 990.900 + 1.014.240 + 1.058.500), το οποίο πρέπει να του επιδικασθεί, δεκτής γενομένης της αγωγής του ως εν μέρει βάσιμης κατ' ουσίαν. * Το παραπάνω ποσό πρέπει να του επιδικασθεί νομιμοτόκως ως ακολούθως: Τα ποσά που αφορούν αμοιβή και προσαύξηση υπερεργασίας, προσαυξήσεις νυκτερινής εργασίας και εργασίας Κυριακών, από την επομένη του τέλους κάθε δεδουλευμένου μηνός στον οποίο αφορούν, και κατά τον οποίο κατέστησαν απαιτητά, την αποζημίωση και προσαύξηση παράνομων υπερωριών από την επίδοση της αγωγής, το δώρο Χριστουγέννων κάθε έτους, από την πρώτη ημέρα του επομένου έτους (όπως ζητείται), το δώρο Πάσχα κάθε έτους από την 30ή Απριλίου του αντιστοίχου έτους ~ και τις αποδοχές και το επίδομα αδειάς κάθε έτους, από την πρώτη ημέρα του επομένου έτους (όπως ζητείται). Η απόφαση πρέπει να κηρυχθεί προσωρινά εκτελεστή κατά το ποσό των 4.000.000 δραχμών, διότι η καθυστέρηση στην εκτέλεση μπορεί να προκαλέσει ση, σημαντική ζημία στον ενάγοντα. Τέλος, πρέπει να επιβληθεί ένα μέρος των δικαστικών εξόδων του, κατά το σχετικό αίτημά του " σε βάρος του εναγομένου (178 και ~ Κ.Πολ.Δ.), όπως ορίζεται ειδικότερα στ ~ διατακτικό.

Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών 656/2000

Πρόεδρος, ο Πρωτοδίκης, κ. **Δημ Ορφανίδης**

Δικηγόροι οι κ.κ. **Αναστ. Πασσάς, Στυλ. Βλαστός** και η ασκούμενη δικηγόρος κυρία **Αρετή Βλαστού**

Σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 13 παρ. 1 του ν. 4310/1929 και παρ. 1 εδ. στ' του α. ν. 16 /1936, που αφορούν τη δημόσια τάξη, απαγορεύεται στους αλλοδαπούς, ανεξαρτήτως ηλικίας, να αναλάβουν στην Ελλάδα κάθε εργασία, εάν προηγουμένως δεν έχουν εφοδιαστεί με έγγραφη ειδική άδεια, κατά τις διατυπώσεις που ορίζει το Υ. Εργασίας για την έκδοσή της. Οι ανωτέρω διατάξεις δεν αντίκεινται στις διατάξεις των άρθρων 23 παρ. 1 και 2 , 17 παρ. 1 και 36 του ν. 1975/1991 [Αλλοδαποί –Λαθρομετανάστες-Άδειες Παραμονής κ.λπ. διατάξεις (ΦΕΚ Α', 17)], σύμφωνα με τις οποίες η άσκηση οποιουδήποτε επαγγέλματος ή η ανάληψη οποιασδήποτε εργασίας από αλλοδαπό σε ελληνικό έδαφος, είτε πρόκειται για ομογενή, είτε όχι, απαγορεύεται (Α.Π. 815/1977 ΔΕΕ 1998, 194), εκτός αν ο ενδιαφερόμενος έχει εφοδιαστεί με σχετική άδεια από τον Υ. Εργασίας ή από άλλη εξουσιοδοτημένη από αυτόν αρχή, την έκδοση της οποίας υποχρεούται να ζητήσει μαζί με τον εργοδότη του από την αστυνομική αρχή του τόπου διαμονής του, εντός μηνός από την είσοδό του στο ελληνικό έδαφος, υποβάλλοντας τα απαιτούμενα προς τούτο δικαιολογητικά και συνεπώς δεν έχουν καταργηθεί. Η δε σύμβαση εργασίας που καταρτίζεται κατά παράβαση των διατάξεων αυτών είναι, βάσει των άρθρων 3, 174 και 180 Α.Κ. άκυρη και θεωρείται ως μη συναφθείσα. Η ακυρότητα αυτή, η οποία ως αφορώσα τη δημόσια τάξη λαμβάνεται υπόψιν αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο, έχει ως συνέπεια ότι ο εργαζόμενος εν γένει και ειδικότερα ο αλλοδαπός που δεν έλαβε νόμιμη άδεια εργασίας, διατελεί σε απλή σχέση εργασίας

με τον εργοδότη. Οι ανωτέρω διατάξεις δεν αντίκεινται στις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου εφόσον αφορά αλλοδαπούς από τρίτες χώρες και όχι από κράτη - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Α.Π. 1675/1991 ΕΕργΔ 92, 1094, Εφ. Αθ.1747/1990 ΔΕΝ 92, 731, ΔΕΚ 0043/1993. ΣΝ/γιας/94, 3803, Ντάσιος, ό.π., παρ. 20, 214, 210).

Στην περίπτωση αυτή ο εργαζόμενος διατελεί σε απλή σχέση εργασίας προς τον εργοδότη και δύναται να θεμελιώσει τις αξιώσεις του για την καταβολή δεδουλευμένων αποδοχών από την εργασία που παρείχε, είτε στα πλαίσια του νομίμου ωραρίου, είτε καθ' υπέρβαση των ορίων αυτού, καθώς και για την προσαύξηση αμοιβής της νυχτερινής εργασίας, στις διατάξεις περί αδικαιολογήτου πλουτισμού (άρθρο 904 επ. Α.Κ.) αναφέροντας στο δικόγραφο εισαγωγής την παροχή εργασίας με άκυρη σύμβαση εργασίας ή παράνομης εργασίας, τον χρόνο παροχής της εργασίας, το ποσόν που θα κατέβαλε ο εναγόμενος εργοδότης σε άλλον εργαζόμενο με τα αυτά προσόντα και ικανότητες, για την παροχή της αυτής εργασίας και υπό της αυτές συνθήκες, αλλά με έγκυρη σύμβαση εργασίας και το χωρίς νόμιμη αιτία πλουτισμό του εργοδότη, που στην περίπτωση αυτή επέρχεται με την αποφυγή της ελάττωσης της περιουσίας του, η οποία θα προκαλείτο από την καταβολή μισθών σε άλλον εργαζόμενο με έγκυρη εργασιακή σύμβαση. Τα ανωτέρω στοιχεία δεν απαιτούνται σε περίπτωση κατά την οποία ο εργαζόμενος εγείρει αγωγή βάσει της συναφθείσας συμβάσεως, την οποία επικουρικά θα στηρίξει στον αδικαιολόγητο πλουτισμό. Όσον, όμως, αφορά την προσαύξηση αμοιβής παράνομης υπερωριακής εργασίας, την προσαύξηση αμοιβής εργασίας κατά τις Κυριακές και αργίες και την αναλογία αποδοχών, επιδόματος αδείας και αναλογία επιδόματος εορτών δεν απαιτείται η θεμελίωση τους στον αδικαιολόγητο πλουτισμό, δεδομένου ότι αυτές οι αξιώσεις πηγάζουν ευθέως εκ του νόμου εφόσον υφίσταται απλή σχέση εργασίας, ανεξαρτήτως της εγκυρότητας της σύμβασης (Α.Π. 141/1989 ΕΕργΔ 80, 31, 622/1991 ΕΕργΔ 92, 936, 1361/1992 ΕΕργΔ 94, 868, 1291/1994 ΔΕΝ 95, 544, Εφ. Αθ. 1368/1992 Δ/νη 93, 129, 3122/1992 Δ/νη 93, 369, Μ.Π.Πειρ. 117/1994 ΕΕργΔ 96, 253). Εξάλλου, σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 14 παρ. 1 της υπ. αριθμ. Α1β/8577/1983 αποφάσεως του Υ. Υγείας και Πρόνοιας (ΦΕΚ 262, Β', 1983), ως αντικατεστάθει και ισχύει με την υπ' αριθμ 8405/1992 απόφαση των Υ. Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, όσοι ασκούν ή επιθυμούν να ασκήσουν το επάγγελμα του χειριστή τροφίμων ή ποτών, είτε ως ειδικοί επαγγελματίες, είτε ως υπάλληλοι ή εργάτες ή βοηθοί αυτών ή απασχολούνται με οποιαδήποτε σχέση σε Ξενοδοχεία, Δημόσια λουτρά, Καθαριστήρια, Κομμωτήρια, Εστιατόρια, Ζαχαροπλαστεία, Καφενεία και άλλες επιχειρήσεις υγειονομικού ενδιαφέροντος, παρέχοντας τις υπηρεσίες τους στο κοινό, πρέπει να είναι εφοδιασμένοι με βιβλιάριο υγείας στο οποίο πρέπει να βεβαιώνεται ότι ο κάτοχος του δεν πάσχει από μεταδοτικό νόσημα και δεν είναι φορέας εντερικών παθογόνων μικροβίων, ιών και παρασίτων, να υποβάλλονται σε επανεξέταση και να θεωρούν το εν λόγω βιβλιάριο μετά πάροδο έτους από την ημερομηνία εκδόσεως του ή την τελευταία θεώρησή του ή και νωρίτερα, εάν αυτό κριθή απαραίτητο από την αρμόδια Υγειονομική Υπηρεσία. Περαιτέρω, η συναφθείσα μεταξύ εργοδότη και εργαζομένου σύμβαση εργασίας, όταν ο δεύτερος δεν είναι εφοδιασμένος με βιβλιάριο υγείας ή είναι αλλά παρέλειψε να το θεωρήσει, είναι άκυρη σύμφωνα με τις ανωτέρω διατάξεις, η ακυρότητα δε αυτή, επειδή αφορά τη δημόσια τάξη, εξετάζεται αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο, η δε αποδοχή των υπηρεσιών του εργαζομένου από τον εργοδότη δεν καθιστά έγκυρη τη σύμβαση εργασίας. Στην περίπτωση αυτή ο εργαζόμενος διατελεί σε απλή σχέση εργασίας προς τον εργοδότη και δύναται να θεμελιώσει τις αξιώσεις του στις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού, κατά τα ως άνω αναφερόμενα.

Στην προκειμένη περίπτωση, με την υπό κρίση αγωγή, η ενάγουσα ισχυρίζεται ότι εργάστηκε στην εναγομένη κατά τη χρονική περίοδο 1995 – 1999 ως λαντζιέρα, βοηθός μαγείρου και μπουφειτζού, χωρίς να της καταβάλει την αμοιβή της κατά Κυριακές εργασίας, της υπερεργασίας και της παράνομης υπερωριακής απασχόλησης κατά τα αναλυτικώς στο δικόγραφο αναπτυσσόμενα. Ζητεί δε, για τις αναφερόμενες στο ιστορικό αιτίες, άλλως κατά τις περί αδικαιολογήτου πλουτισμού διατάξεις, να υποχρεωθεί η εναγομένη να της καταβάλλει το συνολικό ποσόν των 2.372.170 δραχμών, νομιμοτόκως από την επίδοσή της υπό κρίση μέχρι εξοφλήσεως, να κηρυχθεί η εκδοθησόμενη προσωρινά εκτελεστεί και να καταδικαστεί στη δικαστική της δαπάνη. Με αυτό το περιεχόμενο και αίτημα η αγωγή, η οποία είναι επαρκώς ορισμένη, αρμοδίως και παραδεκτώς φέρεται προς συζήτηση ενώπιον του δικαστηρίου τούτου (άρθρα 16 παρ. 2 και 25 παρ. 2 Κ.Πολ.Δ.), κατά την ειδική διαδικασία των ειδικών διαφορών (άρθρα 663 έως 676 του Κ.Πολ.Δ.), καταβληθέντος του απαιτούμενου για το καταψηφιστικό της αίτημα δικαστικού ενσήμου. Πρέπει επομένως να εξετασθεί περαιτέρω κατά τη νομική και ουσιαστική αυτής βασιμότητα.

Απ' όλα τα έγγραφα που οι διάδικοι επικολλούνται και προσκομίζουν, τις ένορκες καταθέσεις των μαρτύρων στο ακροατήριο του δικαστηρίου τούτου, οι οποίες ελήφθησαν υπ' όψιν εκτιμώμενες εκάστη εξ αυτών κατά το λόγο γνώσεως και το βαθμό αξιοπιστίας, καθώς και σε συνδυασμό προς αλλήλους και προς τα ανωτέρω έγγραφα για τη συναγωγή δικαστικών τεκμηρίων, καθώς και από τα υπό των διαδίκων συνομολογούμενα (άρθρο 261 Κ.Πολ.Δ.), απεδείχθησαν τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά: Η ενάγουσα προσελήφθη και εργάστηκε στην εναγομένη ξενοδοχειακή επιχείρηση, κατά τη χρονική περίοδο 1995 -1999, ως λαντζιέρα, βοηθός μαγείρου και μπουφειτζού. Κατά τη παροχή των υπηρεσιών της, καθ' όλο το ως άνω χρονικό διάστημα, ούτε άδεια εργασίας κατείχε, ως υποχρεούτο, αφού προέρχεται από την Αλβανία, ήτοι χώρα εκτός Ε.Ε., εκτός και αν είναι ομογενής, μη αποδεικνυόμενου ότι είχε καταστεί πολίτης του Ελληνικού Κράτους, ούτε βιβλιάριο Υγείας, αφού εργάζετο σε ξενοδοχειακή επιχείρηση, υπό τις ανωτέρω ιδιότητες και συνεπώς συνεδέθει μετά της εναγομένης με απλή σχέση εργασίας, μη καταστήσας της εργασιακής συμβάσεως της εγκύρου, παρά την αποδοχή των υπηρεσιών της από την εναγομένη επί μακράν χρονική περίοδο, διότι οι επιβάλλουσες την κατοχή άδειας εργασίας και βιβλιαρίου υγείας διατάξεις, είναι δημοσίας τάξεως, κατά τα ανωτέρω στη μείζονα σκέψη προλεχθέντα. Περαιτέρω η ενάγουσα έπρεπε βάσει της συμφωνίας που συνήψε με την εναγομένη, να εργάζεται επί πενήνήμερο, αλλά ειργάζετο επί έξη ημέρες εβδομαδιαίως με ωράριο 07:00 έως 15:00 και από 15:00 έως 23:00 καθώς και τις Κυριακές (βλ. ένορκη επ' ακροατηρίω κατάθεση μάρτυρος εναγομένης, σε συνδυασμό με την ένορκη επ' ακροατηρίω κατάθεση μάρτυρος ενάγουσας). Κατά τη χρονική περίοδο από 15 .4. 1995 έως 30. 6 .1995, η ενάγουσα ειργάσθη ως λαντζιέρα και έπρεπε να λάβει ως αποδοχές αφαιρούμενου του οικογενειακού επιδόματος, λόγω της απλής σχέσης εργασίας που τη συνέδεε μετά της εναγομένης, το συνολικό ποσό των (133.200 δρχ. β.μ. + 10% επιδ. εποχιακής απασχόλησης = 146.420 δρχ. + 19.181 προσ. 75% λόγω εργασίας κατά Κυριακές 25.574 δρχ. ως αποζημίωση εργασίας κατά 4 ημέρες αναπαύσεως το μήνα + ... δρχ. προσ. 25% λόγω νυκτ. εργ. 20 ωρών μηνιαίως + 10.549 δρχ. ως αποζημίωση για προσαύξηση 175% λόγω παρ. υπερ. απασχόλησης εργασίας Κυριακών = 219.939 X 2 μην.) 413.248 δραχμών, εκ τούτου έλαβε 252.000 δραχμές και συνεπώς η εναγομένη της οφείλει το ποσόν των (413.238 – 252.00) 161.238 δραχμών. Κατά τη χρονική περίοδο από 1. 7. 1995 έως 15.11.1995, η ενάγουσα, υπό την ως άνω ιδιότητα έπρεπε να λάβει (150.330 δρχ. + 20.044 + 29.528 + 5.011

+ 11.024 δρχ. για κάθε μια από ως άνω αιτίες αντιστοίχως = 232.640 X 3,5 μην.) 755.780 δραχμές, έλαβε 425.520 δραχμές και συνεπώς της οφείλεται ως διαφορά το ποσόν των 330.360 δραχμών. Κατά τη χρονική περίοδο από 1.5.1996 έως 8.8.1996, η ενάγουσα ειργάσθη ως βοηθός μαγείρου και έπρεπε να λάβει, αφαιρουμένου του οικογενειακού επιδόματος και του επιδόματος προϋπηρεσίας, το οποίο είναι ως και το οικογενειακό προσωποπαγές και δεν οφείλεται επί απλής σχέσεως εργασίας, καθώς και του επιδόματος της εποχιακής απασχόλησης, διότι από του έτους 1996 και εντεύθεν, η εναγομένη έπαυσε να λειτουργεί ως εποχιακή επιχείρηση, το συνολικό ποσόν των (122.231 + 22.290 + 29.720 + 5.572 + 12 259 = 192.072 X 2 μην.) 384. 144 δραχμών, έλαβε 336.000 και συνεπώς της οφείλεται διαφορά 48.144 δραχμών. Για τη χρονική περίοδο από 1.7.1996 έως 20.10.1996, η ενάγουσα ειργάζετο υπό την αυτήν ιδιότητα και της οφείλεται το ποσόν των (127.153 + 23.176 + 30.901 + 4.828 + 12.747 = 198.805 X 3,5 μην. = 695.818 – 591.360) 104.458 δραχμών. Περαιτέρω, κατά τη χρονική περίοδο από 15.5.1997 έως 30.6.1997, η ενάγουσα ειργάσθη ως μπουφειτζού και της οφείλεται το συνολικό ποσόν των (133.641 + 24.649 + 32.865 + 7.395 = 198.550 X 1,5 μην. = 297.825 – 242.766) 55.059 δραχμών, για τη χρονική περίοδο από 1.7.1997 έως 15.11.1997 το ποσόν των (139.051-25.623 + 34.164 + 7.687 = 206.525 X 4,5 μην. = 929.363 – 853.626) 75.737 δραχμών, από 15.5.1998 έως 30.6.1998 το ποσόν των (141.674 + 26.417 + 35.223 + 7.925 = 211.239 X 1,5 μην. = 316.859 – 274.645) 40.212 δραχμές, από 1.7.1998 έως 15.10.1998 το ποσόν των 145.280 + 27.066 + 36.088 + 8.120 = 216.554 X 3,5 μην. = 759.939 – 638.364) 119.575 δραχμών και από 2.4.1999 έως 19.4.1999, οπότε η ενάγουσα ειργάσθη εκ νέου λαντζιέρα, το ποσόν των (128.856 X μισό μήνα = 96.574 – 92.785) 3.789 δραχμών και συνεπώς η εναγομένη, οφείλει στην ενάγουσα, το συνολικό ποσόν των (161.238+330.260 + 48.144+104.458+55.059+75.737+40.212+119.575+3.789) 938.472 δραχμών, απορριπτομένης της ενστάσεως συμψηφισμού της εναγομένης, ως μη νόμιμης διότι, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 8 παρ. 4 ν.δ. 40207/1959 και 1 επ. υ. α. 25825/1951, οι οποίες είναι δημοσίας τάξεως και συνεπώς η ιδιωτική θέληση δεν επιτρέπεται να αλλοιώνει, καταστρατηγεί, περιορίζει και απαλλοτριώνει τα από αυτές προστατευόμενα δικαιώματα (άρθρο 3 Α.Κ.), απαγορεύεται ο συμψηφισμός των απαιτήσεων του εργαζομένου από την κατά Κυριακή εργασία, υπερεργασία και νόμιμη ή παράνομη υπερωριακή απασχόληση λόγω καταβολής από τον εργοδότη υπερτέρων από των προβλεπομένων αποδοχών. Επομένως η υπό κρίση, η οποία είναι νόμιμη στηριζόμενη στις διατάξεις των άρθρων 904 επ., 345, 346 Α.Κ., 1επ. ν. 435/1976, 1 επ. υ.α. 25825/1951, 8 παρ. 4. ν. 4020/1959 και 907, 908 και 176 Κ.Πολ.Δ., πρέπει να γίνει εν μέρει δεκτή και ως ουσιαστικά βάσιμη και να υποχρεωθεί η εναγομένη να καταβάλλει στην ενάγουσα το συνολικό ποσόν των 938.472 δραχμών, νομιμοτόκως από την επίδοση αυτής, μέχρι εξοφλήσεως και να κηρυχθεί η εκδοθησομένη προσωρινά εκτελεστή για το ποσόν των 500.000 δραχμών. Τέλος, λόγω της μερικής νίκης και ήττας των διαδίκων, η δικαστική δαπάνη της ενάγουσας πρέπει να επιβληθεί εν μέρει σε βάρος της εναγομένης όπως ειδικότερα ορίζεται στο διατακτικό και να συμψηφιστεί κατά το υπόλοιπο της μέρος μεταξύ των διαδίκων (άρθρο 178 Κ.Πολ.Δ.)

Εφετείου Αθηνών 6089/2000

Πρόεδρος, ο πρόεδρος Εφετών, κ. **Γεώργ. Ανέστης**

Εισηγητής, ο Εφέτης, κ. **Βασ. Καπελούζος**

Δικηγόροι οι κ.κ. **Μιχ. Βόμβας, Δημ. Μπαλτζόγλου** .

Η κρινόμενη έφεση της εναγομένης, κατά της με αριθμό 2601/1999 οριστικής αποφάσεως του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, η οποία εκδόθηκε, αντιμωλία των διαδίκων, κατά την ειδική διαδικασία των εργατικών διαφορών (άρθρα 666-676, Κ. Πολ. Δ.), έχει ασκηθεί νομοτύπως και εμπροθέσμως, εφόσον οι διάδικοι δεν επικαλούνται ούτε άλλωστε προκύπτει από τα έγγραφα της δικογραφίας ότι έγινε επίδοση της εγκαλούμενης. Πρέπει λοιπόν να γίνει τυπικά δεκτή και να ερευνηθεί περαιτέρω ως προς το παραδεκτό και το βάσιμο των λόγων της, κατά την ίδια ως άνω ειδική διαδικασία (άρθρο 533 σε συν. με άρθρο 591 παρ. 1 Κ. Πολ. Δ.), συνεκδικαζόμενη λόγω συνάφειας με τους πρόσθετους λόγους εφέσεως της εναγομένης, που επιτρεπτά, κατ' άρθρο 674 παρ. 1 Κ. Πολ. Δ., ασκήθηκαν με τις προτάσεις.

Με την εκκαλούμενη απόφαση έγινε μερικώς δεκτή αγωγή του ήδη εφεσίβλητου και υποχρεώθηκε η εναγομένη να του καταβάλει νομιμότοκα το ποσό των 2.149.774 δραχμών, για διαφορές αποδοχών, δώρα Πάσχα και Χριστουγέννων, καθώς και επιδόματα αδειών. Κατά της αποφάσεως παραπονείται η εκκαλούσα, που επικαλείται εσφαλμένη εφαρμογή του νόμου και κακή εκτίμηση των αποδείξεων και ζητεί την εξαφάνιση αυτής και στη συνέχεια την απόρριψη της αγωγής. Όταν η αγωγή του αδικαιολογήτου πλουτισμού σωρεύεται κατά δικονομική επικουρικότητα (άρθρο 219 Κ.Πολ.Δ.) και ειδικότερα υπό την αίρεση της απορρίψεως της από τη σύμβαση εργασίας πρώτης σωρευμένης αγωγής, λόγω ακυρότητας της ως άνω συμβάσεως, για την πληρότητα της δεύτερης αυτής αγωγής, κατ' άρθρο 216 παρ. 1α Κ.Πολ.Δ., αρκεί, πέραν από την παροχή της εργασίας και τον εξαιτίας της πλουτισμό του εναγομένου εργοδότη, να γίνεται στο αγωγικό δικόγραφο απλή επίκληση της ακυρότητας της συμβάσεως, χωρίς να απαιτείται και έκθεση των γεγονότων που αποτελούν την αιτία της ακυρότητας αυτής, στον εναγόμενο δε απόκειται να αποκαλύψει, κατ' ένσταση, την ύπαρξη νόμιμης αιτίας που διακωλύει τη γένεση της, εκ του αδικαιολογήτου πλουτισμού, αγωγικής αξιώσεως (Α.Π. 914/1998 Ελ).Δνη 40, -314). Στην προκείμενη υπόθεση, με την ένδικη αγωγή, εκτίθεται ότι ο ενάγων (αλλοδαπός) εργάσθηκε ως τεχνίτης, στην εναγομένη, κατά το χρονικό διάστημα από 1.1. 1991 μέχρι τις 5.9.1997, ότε και απολύθηκε. Για το λόγο δε ότι η ως άνω εργοδότηρία του οφείλει το συνολικό ποσό των 2.899.785 δραχμών, για αποζημίωση απολύσεως, διαφορές αποδοχών, δώρα Πάσχα, Χριστουγέννων και επιδόματα αδειών, ζητείται να υποχρεωθεί η εναγομένη να του καταβάλει νομιμότοκα το ως άνω ποσό, κύρια μεν κατά τις εργατικές διατάξεις, επικουρικά δε «κατά τις διατάξεις περί αδικαιολογήτου πλουτισμού», αφού «θα πρέπει να καταβληθεί σ' αυτόν η ωφέλεια που είχε η πρώτη από την εργασία του και είναι το ποσό που θα πλήρωνε ως αντάλλαγμα σε άλλο μισθωτό, δυνάμει εγκύρου συμβάσεως. Ή αγωγή αυτή είναι νόμιμη και ορισμένη καθόσον αφορά και την επικουρική βάση του αδικαιολογήτου πλουτισμού. Διότι γίνεται επίκληση στο δικόγραφο του πλουτισμού της εναγομένης αλλά και της ακυρότητας της συμβάσεως, με τη φράση «θα Πλήρωνε σε άλλο μισθωτό, δυνάμει εγκύρου συμβάσεως». Εφόσον λοιπόν τα ίδια δέχθηκε και η εκκαλούμενη απόφαση δεν έσφαλε και συνεπώς πρέπει να απορριφθεί ο περί του αντιθέτου (αοριστίας της επικουρικής βάσεως) λόγος της εφέσεως.

Κατά τις διατάξεις των άρθρων 17 παρ. 4, 23 παρ. 1, 36 ν. 1975/1998 η άσκηση οποιουδήποτε επαγγέλματος ή η ανάληψη οποιασδήποτε εργασίας από αλλοδαπό

απαγορεύεται, εκτός αν ο ενδιαφερόμενος έχει εφοδιασθεί με σχετική άδεια από τον Υπουργό Εργασίας ή άλλη εξουσιοδοτημένη απ' αυτόν αρχή. Η έλλειψη της ως άνω αδείας καθιστά άκυρη τη σύμβαση εργασίας (Α.Π. 815/1997 ΕλλΔνη 39, 354, Α.Π. 48/1987 ΕΕργΔ 46, 936). Στην περίπτωση άκυρης συμβάσεως εργασίας, ο εργοδότης υποχρεούται, κατ' άρθρο 904 Α.Κ. αφού γίνεται πλουσιότερος, να αποδώσει στον μεν εργασθέντα μισθωτό την ωφέλεια που αποκόμισε και η οποία συνίσταται στην αμοιβή που θα κατέβαλλε σε άλλο μισθωτό, της ικανότητας και των προσόντων του απασχοληθέντος, δυνάμει εγκύρου συμβάσεως, υπό τις συνθήκες που επικρατούν στον τόπο παροχής, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι προσαυξήσεις που θα εδικαιούτο, ο απασχοληθείς, λόγω των ιδιαίτερων περιστάσεων που τυχόν συντρέχουν στο πρόσωπό του (επιδόματα γάμου, τέκνων, προϋπηρεσίας κ.λπ.), αφού αυτές δεν θα συνέτρεχαν αναγκαίως και στο πρόσωπο του δυναμένου να προσληφθεί (Α.Π. 974/1991 ΔΕΝ 49, 235., Α.Π. 111/1990 ΔΕΝ 47, 1129).

Περαιτέρω, όποιος εργάσθηκε με άκυρη σύμβαση δικαιούται ευθέως από το νόμο (και όχι βάσει των διατάξεων περί αδικαιολογήτου πλουτισμού) τα επιδόματα εορτών και αδείας (Α.Π. 388/1998 ΕλλΔνη 39, 1571). Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι η κατά νόμο, άδεια εργασίας του αλλοδαπού ισχύει για ορισμένη χρονική περίοδο, ανάλογα με την άδεια παραμονής του, ανανεώνεται δε κάθε φορά που ανανεώνεται η άδεια παραμονής. Συνεπώς η σύμβαση εργασίας αλλοδαπών είναι πάντοτε ορισμένου χρόνου και δεν μετατρέπεται, με τις διαδοχικές παρατάσεις, σε αορίστου χρόνου (Α.Π. 1993/1990 ΕΕργΔ 50, 254)

Στην προκείμενη υπόθεση, από τις ένορκες καταθέσεις των εξετασθέντων στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο μαρτύρων Γ.Κ., Σ.Α., που περιέχονται στα ταυτάριθμα με την εκ- καλούμενη απόφαση πρακτικά συνεδριάσεως του ως άνω δικαστηρίου, από τη με αριθμό 1588/1999 ένορκη βεβαίωση του , ως άνω μάρτυρος Σ. ενώπιον του Ειρηνοδίκου Περιστερίου, που παραδεκτά λαμβάνεται υπόψη, κατ' άρθρο 671 Κ.Πολ.Δ., εφόσον προηγήθηκε νόμιμη κλήτευση του ενάγοντα, καθώς και από όλα τα έγγραφα , (εκτός από τις υπεύθυνες δηλώσεις, που δεν λαμβάνονται υπόψη, αφού δόθηκαν με το σκοπό να χρησιμοποιηθούν στην παρούσα δίκη) που επικαλούνται και επαναπροσκομίζουν οι διάδικοι, αποδείχθηκαν τα ακόλουθα: Την 1. 1. 1991 ο ενάγων προσλήφθηκε από την εναγομένη, με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου, για να εργασθεί ως τεχνίτης (κόφτης και μονταδόρος αλουμινίων) στην επιχείρηση (κατασκευών αλουμινίου) της τελευταίας στο Περιστερί-Αττικής. Έκτοτε και μέχρι τον μήνα Σεπτέμβριο του έτους 1997 (όταν 1 και απολύθηκε από την εναγομένη) προσέφερε τις υπηρεσίες του σ' αυτή αδιαλείπτως, εργαζόμενος επί οκτάωρο ημερησίως και πενθήμερο εβδομαδιαίως, ενώ τελούσε τον έλεγχο και τις οδηγίες των προστηθέντων της εναγομένης, που καθόριζαν τον τόπο, χρόνο και τόπο παροχής της εργασίας του. Συνεπώς οι λόγοι εφέσεως περί ότι: 1) οι διάδικοι συνδέονταν με σύμβαση έργου και 2) ο ενάγων προσλήφθηκε ως απλός εργάτης, κρίνονται απορριπτέοι, ως ουσιαστικά αβάσιμοι. Απορριπτέος επίσης τυγχάνει και ο λόγος εφέσεως, περί καταχρηστικής ασκήσεως του αγωγικού δικαιώματος μετά πάροδο 7 ετών, διότι η άπρακτη και μόνο παρέλευση ικανού χρονικού διαστήματος, δεν συνιστά καταχρηστική άσκηση δικαιώματος (Ολ. Α.Π. 2101/ 1984 ΝοΒ 33, 648). Περαιτέρω όμως, αποδείχθηκε ότι ο ενάγων, αν και ήταν αλλοδαπός, εστερείτο νόμιμης αδείας εργασίας. Σύμφωνα λοιπόν με όσα εκτέθηκαν στη μείζονα σκέψη η προαναφερθείσα σύμβαση των διαδίκων είναι άκυρη και ως εκ τούτου ο ενάγων δικαιούται να διεκδικήσει από την εναγομένη: 1) τις μη καταβληθείσες δεδουλευμένες αποδοχές του, κατά τις διατάξεις περί αδικαιολογήτου πλουτισμού λόγω αντίστοιχης ωφέλειας της τελευταίας, 2) τις οφειλόμενες αποδοχές και επιδόματα, αδειών, καθώς και τα δώρα Πάσχα και Χριστουγέννων, ευθέως εκ

του νόμου. Λαμβάνοντας υπόψη ότι και η εκκαλούμενη απόφαση δέχθηκε τα ίδια, ορθά εφάρμοσε το νόμο και εκτίμησε τις αποδείξεις, ενώ οι αντίθετοι περί τούτων λόγοι της εφέσεως (μεταξύ αυτών και οι με τις προτάσεις της εκκαλούσας πρόσθετοι) είναι απορριπτέοι ως αβάσιμοι. Συνεπώς, η κρινόμενη έφεση και οι πρόσθετοι λόγοι αυτής πρέπει να απορριφθούν κατ' ουσία, ενώ η δικαστική δαπάνη του εφεσιβλήτου θα επιβληθεί σε βάρος της ηττηθείσας εκκαλούσας (άρθρα 176, 183 Κ/Πολ.Δ.

Αρείου Πάγου 68/2001

Πρόεδρος, ο πρόεδρος Εφετών, κ. **Σπυρ. Τσίρος**
Εισηγητής ο Εφέτης κ. **Παν. Πετρόπουλος**
Δικηγόροι ο κ. **Φραγκ. Αυγερινός**, η κ. **Μαρία Μαχαίρα**

Δια της εφ' ης εξεδόθη η εκκαλουμένη αγωγή, ο ενάγων ισχυρίσθει ότι προσελήφθη από τον εναγόμενον, δυνάμει συμβάσεως εξηρημένης εργασίας και ειργάσθει εις τας επιχειρήσεις του ως ψήστης, ζαχαροπλάστης και βοηθός τυπογράφου, ότι δεν του έχει καταβάλει τις δεδουλευμένες αποδοχές, την αποζημίωση και το επίδομα αδείας, τα επιδόματα εορτών, την αμοιβήν δια την κατά Κυριακάς εργασίαν και την αποζημίωση καταγγελίας. Εζήτησε δε δια τις άνω αιτίες, άλλως κατά τις περί αδικαιολογήτου πλουτισμού διατάξεις, να υποχρεωθεί ο εναγόμενος να του καταβάλει συνολικώς ποσόν 10.195.377 δραχμών άλλως 4.343.006 δραχμών νομιμοτόκως αφότου έκαστον επί μέρους κονδύλιον κατέστη απαιτητόν άλλως από της επιδόσεως της αγωγής. Το πρωτοβάθμιον διακαστήριον δια της εκκαλουμένης εδέχθη εν μέρει την αγωγήν και υπεχρέωσε τον εναγόμενον να καταβάλλει εις τον ενάγοντα, το συνολικόν ποσόν των δύο εκατομμυρίων επτακοσίων εξήντα μιας χιλιάδων τετρακοσίων τριάντα τριών (2.761.433) δραχμών, νομιμοτόκως αφότου έκαστον επί μέρους κονδύλιον κατέστη απαιτητόν. Κατά της αποφάσεως αυτής παραπονείται ο εναγόμενος με την έφεσιν του δια ψευδή ερμηνείαν και κακήν εφαρμογήν του νόμου και κακήν εκτίμησιν των αποδείξεων και ζητεί την εξαφάνισιν της ώστε να απορριφθή η αγωγή εις το σύνολόν της, (...).

Κατά τις διατάξεις των άρθρων 17 παρ. 4, 23 παρ.1 και 36 ν. 1975/1991, απαγορεύεται η άσκησης οποιουδήποτε επαγγέλματος ή η ανάληψις οιασδήποτε εργασίας παρ' αλλοδαπού, εκτός αν ο ενδιαφερόμενος έχει εφοδιαστεί με σχετική άδεια από τον Υπουργό Εργασίας ή άλλη εξουσιοδοτημένη από αυτόν Αρχή. Συνεπώς, οι αλλοδαποί δια την ανάληψιν οιασδήποτε εργασίας εις την Ελλάδα πρέπει να είναι εφοδιασμένοι με σχετική άδεια από τον Υπουργό Εργασίας ή άλλη εξουσιοδοτημένη Αρχή, η έλλειψις της οποίας καθιστά άκυρον την σύμβασιν εργασίας κατά τα άρθρα 3, 174 και 180 Α.Κ. Εξ άλλου, κατά το αρθρ. 23 παρ. 1 ν. 1975/1991, η ανάληψις οιασδήποτε εργασίας από αλλοδαπόν εις ελληνικόν έδαφος απαγορεύεται εκτός αν ο ενδιαφερόμενος έχει εφοδιαστεί με σχετική άδεια από τον Υπουργό Εργασίας ή άλλη εξουσιοδοτημένη από αυτόν Αρχή ενώ κατά το άρθρον 36 παρ. 2 του ίδιου νόμου από του χρόνου ισχύος αυτού (4.6.1992) καταργείται κάθε διάταξις, γενική ή ειδική, που αντίκειται εις τας διατάξεις του ή ρυθμίζει θέματα που αποτελούν αντικείμενον του. Η άδεια αυτή αποτελεί προϋπόθεσιν του κύρους της συμβάσεως εργασίας και η ακυρότης είναι απόλυτος. (Κουκιάδη, Εργ. Δικ., σελ. 339 μετά περ. παραπ.). Εξ άλλου, από τις διατάξεις του

άρθρου 1 παρ. 1 ν. 1082/1980, του άρθρου 1 παρ.2 της υπ' αριθμ. 19040/1981 υ.α. Οικονομικών και Εργασίας, του άρθρου 1 παρ. 1 και του άρθρου 2 του α.ν. 539/1945, του άρθρου 3 παρ. 16 του ν. 4504/1966, του άρθρου μόνου ν. 133/1975) (που εκύρωσε την από 26.2.1975 ε.σ.σ.ε.), συνάγεται ότι επιδόματα εορτών, άδεια, αποδοχές αδειάς και επίδομα αδειάς δικαιούνται όχι μόνο οι μισθωτοί οι απασχολούμενοι εις εργοδότη με έγκυρον σύμβαση εξηρημένης εργασίας αλλά και οι προσφέροντας τας υπηρεσίας των – βάσει ακύρου συμβάσεως εργασίας – με απλή σχέση εργασίας. Τούτου καθίσταται σαφές τόσον από το περιεχόμενον όλων αυτών των διατάξεων, που σε κανένα τους σημείο δεν θέτουν την ύπαρξιν εγκύρου συμβάσεως εργασίας ως προϋπόθεσιν δια να δοθούν οι ανωτέρω παροχές προς τους εργαζομένους, αλλά και από το ότι – αντιθέτως – εις τας διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 1 ν. 1082/1980, του άρθρου 1 παρ. 2 της υ.α. 19040/1981 και του άρθρου 3 παρ. 16 ν. 4504/1966 γίνεται ρητώς λόγος δια σχέσιν εργασίας ή δι' εργασιακήν σχέσιν. Συνεπώς και εις περίπτωση ακύρου συμβάσεως εργασίας, ο εργαζόμενος δικαιούται ευθέως εκ του νόμου – όχι βάσει των διατάξεων του αδικαιολογήτου πλουτισμού – τας αποδοχάς και το επίδομα αδειάς, καθώς και τα επιδόματα εορτών (Α.Π. 389/1998 Δ/νη 39, 1574). Εξάλλου, επί εξ υπαρχής ακύρου ή μεταγεννεστέως καθισταμένης ακύρου τοιαύτη συμβάσεως εργασίας εργοδότης δεν υποχρεούται να διατηρή τον μισθωτόν εις την εργασίαν του ή να αποδέχεται τας υπηρεσίας του. Συνεπώς εν τοιαύτη περιπτώσει ο εργοδότης μη αποδεχόμενος τας υπηρεσίας του η καταγγέλων την σύμβαση άνευ καταβολής αποζημιώσεως δεν καθίσταται μεν υπερήμερος και δεν υποχρεούται εις καταβολήν μισθών υπερημερίας ούτε εις συνέχισιν της σχέσεως εργασίας, διότι αύτη μη αναγνωριζόμενη υπό του νόμου δεν δύνατε να εξακολουθήση παρά την θέλησίν του (Α.Π. 622/1991 Δ/νη 32, 1244). Συνεπώς, εάν καταγγελθή άκυρος σύμβασις εργασίας αορίστου διάρκειάς άνευ καταβολής αποζημιώσεως, δεν δύναται μεν να γίνει λόγος περί ακύρου καταγγελίας, όμως ο απολυόμενος κατά τας διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 2, 5 παρ. 3, 6 παρ. 1 και 9 παρ. 1 του ν. 3193/1955 να αξιώση την αποζημίωσίν του (Ολ.Α.Π. 192/1962 Νο Β 10, 789) δι' αγωγής εντός της εξαμήνου αποσβεστικής προθεσμίας από της απολύσεως, του άρθρου 6 παρ. 2 ν. 3198/1955. Συνεπώς, κατά τις άνω διατάξεις και τις των άρθρων 13 παρ. 1 του ν. 4310/1929 και 2 παρ. 1 εδ. στ' του α.ν. 36/1936, που αφορούν τη δημοσίαν τάξιν, απαγορεύεται στους αλλοδαπούς ανεξαρτήτως ηλικίας να αναλάβουν εις την Ελλάδα οποιαδήποτε εργασία, εάν προηγουμένως δεν έχουν εφοδιασθή με έγγραφον ειδικήν άδειαν κατά τις διατυπώσεις που ορίζει το Υπουργείον Εργασίας δια την έκδοσίν της. Η ακυρότης αυτή ως αφορώσα την δημοσίαν τάξιν λαμβάνεται υπ' όψιν αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριον, έχει ως συνέπειαν ότι ο εργαζόμενος εν γένει και ειδικώτερον ο αλλοδαπός ο οποίος δεν έλαβε νόμιμον άδειαν εργασίας, διατελεί υπό καθεστώς απλής σχέσεως εργασίας προς τον εργοδότην. Οι ανωτέρω διατάξεις δεν αντίκεινται εις τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου εφόσον αφορούν αλλοδαπούς από τρίτες χώρες και όχι από κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ενώσεως.

Κατά την υπ' αριθμ. Α1β/857/1983 απόφασιν του Υπουργού Υγείας και Πρόνοιας ως αντικατεστάθη από την υπ' αριθμ. 8485/1992 απόφασιν του Υπουργού Υγείας και Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, η οποία αντικατέστησε την προηγουμένην υπ' αριθμ. 1101/3.3.1955 απόφασιν του Υπουργού Πρόνοιας όσοι επιθυμούν να ασχοληθούν με οποιαδήποτε σχέση με ξενοδοχεία...εστιατόρια, ζαχαροπλαστεία, καφενεία και άλλες επιχειρήσεις υγειονομικού ενδιαφέροντος που παρέχουν υπηρεσίες στο κοινό, πρέπει να είναι εφοδιασμένοι με βιβλιάριο υγείας που θα βεβαιώνει ότι ο κάτοχός του δεν πάσχει από μεταδοτικό νόσημα και δεν είναι φορέας εντερικών παθογόνων μικροβίων και παρασίτων (Α.Π. 609/1955 ΕΕργΔ 56

,13, Α.Π. 419/1995 ΕΕργΔ 55, 552). Η σύναψις συμβάσεως εργασίας το άνω βιβλιάριον εργαζομένου είναι άκυρος, η ακυρότης δ' αυτή επειδή αφορά την δημόσιαν τάξιν (Μπαλή, Γεν. Αρχ., παρ. 92) εξετάζετε αυτεπαγγέλτως υπό του δικαστηρίου (Α.Π. 254/1995 ΕΕργΔ 55, 235), ο δε εργαζόμενος διατελεί εις απλήν σχέσιν εργασίας ως προς τον εργοδότην (Α.Π. 1011/1981 ΕΕργΔ 41, 420). Εις την περίπτωσην αυτήν αφού η άκυρος σύμβασις λογίζεται μη γενομένη δεν δημιουργείται εξ αυτής αξίωσις και ο εργαζόμενος δικαιούται να λάβει δια την εργασίαν την οποίαν εξετέλεσε και δια την υπερωριακήν εργασίαν αμοιβήν βάσει των διατάξεων περί αδικαιολογήτου πλουτισμού των άρθρων 904,επ. Α.Κ. (Εάν διαλαμβάνεται εις την αγωγήν τοιαύτη βάση: Α.Π. 141/1989 ΕΕργΔ 49, 31) Εξ άλλου, από τις διατάξεις του άρθρου 1 παρ. 1 ν. 1082/1980 του άρθρου 1 παρ. 2 της υπ' αριθμ. 19040/1981 υ.α. Οικονομικών και Εργασίας, του άρθρου 1 παρ. 1 και του άρθρου 2 του α.ν. 539/1945, του άρθρου 3 παρ. 16 του ν. 4504/1966, του άρθρου μόνου ν. 133/1975) (που εκύρωσε την από 26.2.1975 ε.σ.σ.ε), συνάγεται ότι επιδόματα εορτών, άδεια, αποδοχές και επιδόματα αδειάς δικαιούνται όχι μόνο οι μισθωτοί οι απασχολούμενοι εις εργοδότην με έγκυρον σύμβασιν εξηρημένης εργασίας αλλά και οι προσφέροντες τας υπηρεσίας των βάσει άκυρου συμβάσεως εργασίας – με απλή σχέσιν εργασίας. Τούτο καθίσταται σαφές τόσον από το περιεχόμενον όλων αυτών των διατάξεων, που δεν θέτουν την ύπαρξιν εγκύρου συμβάσεως εργασίας ως προϋπόθεσιν δια να δοθούν οι ανωτέρω παροχές προς τους εργαζομένους, αλλά και από το ότι – αντιθέτως – εις τας διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 1 ν. 1082/1980, του άρθρου 1 παρ. 2 της υ.α. 19040/1981 και του άρθρου 3 παρ. 16 ν. 4504/1966 γίνεται ρητώς λόγος δια σχέσιν εργασίας ή δια εργασιακήν σχέσιν. Συνεπώς και εις περίπτωσην άκυρου συμβάσεως εργασίας, ο εργαζόμενος δικαιούται ευθέως εκ του νόμου – όχι βάση των διατάξεων του αδικαιολογήτου πλουτισμού – τας αποδοχάς και το επίδομα αδειάς, καθώς και τα επιδόματα εορτών (Α.Π. 389/1998 Δ/νη 39, 1574). Εξ άλλου επί εξ υπαρχής άκυρου ή μεταγενέστερον καθισταμένης τοιαύτης συμβάσεως εργασίας ο εργοδότης δεν υποχρεούται να διατηρή τον μισθωτόν εις την εργασίαν του ή να αποδέχεται τας υπηρεσίας του. Συνεπώς, εν τοιαύτη περιπτώσει ο εργοδότης μη αποδεχόμενος τας υπηρεσίας του ή καταγγέλων την σύμβασιν άνευ καταβολής αποζημιώσεως δεν καθίσταται υπερήμερος και δεν υποχρεούται εις καταβολήν μισθών υπερημερίας ούτε εις συνέχισιν της σχέσεως εργασίας, διότι αυτή μη αναγνωριζομένη υπό του νόμου δεν δύναται να εξακολουθήση παρά την θέλησίν του (Α.Π. 622/1991 Δ/νη 32, 1244). Συνεπώς, εάν καταγγελθή άκυρος σύμβασις εργασίας αορίστου διάρκειας άνευ καταβολής αποζημιώσεως, δεν δύναται να γίνη λόγος περί άκυρου καταγγελίας και ο απολυόμενος απλώς δικαιούται κατά τας διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 2, 5 παρ. 3, 6 παρ. 1 και 9 παρ. 1 του ν. 3193/1955 να αξιώση την αποζημιώσιν του (Ολ. Α.Π. 192/1962 ΝοΒ 10, 789. Αφού η σύμβασις εργασίας θεωρείται μη γενομένη δημιουργείται απ αυτήν ουδεμία αξίωσις και ο εργαζόμενος δεν δύναται , να θεμελιω -ση την αξίωσιν του δια την καταβολήν και της υπερεργασιακής του αμοιβής κατά τα άρθρα 648 επ. Α.Κ. (Γκούτου - Λεβέντη, Εργατ. νομοθεσία, έκδ. 7η, σελ. 64 επ.). Κατά τας διατάξεις των άρθρων 659 Α.Κ. και 3 σ.σ.σ.ε. της 26.2.1975, η οποία εκυρώθη δια του ν. 133/1975 και ε.σ.σ.ε. της 14.2.1984 οι πλέον του νομίμου ωρारीου, το οποίον ισχύει εκάστοτε δια την κατηγορίαν του μισθωτού και μέχρι της συμπληρώσεως των 48 ωρών εβδομαδιαίως, ώρες εργασίας αποτελούν υπερεργασίαν και αμείβονται με το ωρομίσθιον, προσαυξημένον κατά 25%. Περαιτέρω κατά το άρθρον 1, παρ. του ν 435/1976.μισθωτοί απασχολούμενοι νομίμως πέραν των επιτρεπομένων δι ' εκάστην κατηγορίαν ανωτάτων ορίων διάρκειας της ημερησίας εργασίας, πέραν του ορίου της υπεεργασίας, εκτελούν υπερωριακήν εργασία αν και εφ οσον αυτή

παρέχεται νομίμως δικαιούνται αμοιβής δι εκάστην ώραν ίσης προς το καταβαλλόμενον ωρομίσθιον, προσηυξημένον κατά 25% δια τας πρώτας 60 ώρας, 50% δια τας επόμενας 60 ώρας και 75% δια τας πέραν των 120 ώρας ετησίως. Εις την εβδομαδιαίαν εργασίαν δεν συνυπολογίζεται η εργασία καθ' ημέραν αναπαύσεως, διότι η υπερεργασία και η υπερωρία περιορίζεται εις τας εργασίμους ημέρας της εβδομάδος και δεν επεκτείνεται και εις τας ημέρας της εβδομαδιαίας αναπαύσεως που τυχόν ειργάσθη ο μισθωτός. Δεν δύναται επομένως, οι ώρες εργασίας των Κυριακών ή της άλλης ημέρας αναπαύσεως του μισθωτού, ο οποίος τυχόν ειργάσθη, να προστεθούν εις αυτάς των εργασίμων ημερών της αυτής εβδομαδιαίας εργασίας αυτού, καθ' όσον η εργασία κατά τας ημέρας αυτάς ρυθμίζεται αυτοτελώς. (Ολ.Α.Π. 387/1969, 727, Α.Π. 1058/1986 ΕΕΝ 1987, 158). Η απασχόλησις του εργαζομένου κατά την ημέρα της υποχρεωτικής εβδομαδιαίας αναπαύσεως είναι παράνομος και δικαιούται αποζημίωσιν ίσην προς το 1/25 του μηνιαίου μισθού του κατά τας διατάξεις του αδικαιολόγητου του πλουτισμού (Ολ. Α.Π. 711/1980 ΔΕΝ 36, 718). Εξ άλλου κατά την από 29.3.1983 ε.γ.σ.σ.ε. το ωρομίσθιον των αμειβομένων με μηνιαίον μισθόν εξευρίσκεται εις πάσαν περίπτωσιν με διαίρεσιν των εξ εικοστών πέμπτων (6/25) του συμπεφωνημένου ή νομίμου μισθού δια του αριθμού τεσσαράκοντα (40, ενώ δι' όσους εργαζομένους ισχύει ή εφαρμόζεται ωράριον εργασίας καθ' εκάστην εβδομάδα μικρότερον των τεσσαράκοντα (40) ωρών, ο διαιρέτης ορίζεται ίσος με τον αριθμόν των ωρών της εργασίας αυτού κατ' εβδομάδα. Τα ανωτέρω έχουν ανάλογον εφαρμογήν και εις πάσαν περίπτωσιν προσδιορισμού του ωρομισθίου δια τον υπολογισμόν της αμοιβής της υπερωριακής εργασίας και των προσαυξήσεων δι εργασίαν κατά τας ημέρας της αργίας. Περαιτέρω, από τας διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 2 ν. 1082/1980 και 3 παρ. 1 και 1, αντιστοίχως, των αποφάσεων 19430/1980 και 12921/1981 των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας οι οποίες εξεδόθησαν κατ' εξουσιοδότησιν του ιδίου νόμου 1082/1980 και του α.ν. 1777/1951, ο οποίος εκυρώθη δια του ν. 1901/1951, εις τις τακτικές αποδοχές, με βάσιν τις οποίες, υπολογίζονται τα επιδόματα εορτών Πάσχα και Χριστουγέννων περιλαμβάνεται και το επίδομα αδείας. Τούτο πλέον ορίζει ρητώς και το άρθρον 3 παρ. 2 εδ. γ' της υπ' αριθμ. 19040/1981 αποφάσεως των υπουργών Οικονομικών και Εργασίας η οποία εξεδόθη με την ιδίαν εξουσιοδότησιν (Α.Π. 1702/1988 Δ/νη 1989, 754). Επίσης, εις αυτά υπολογίζεται, εκτός των άλλων και η αμοιβή της υπερεργασίας, εφ' όσον παρέχεται τακτικώς (Εφ.Αθ. 13025/1987 Δ/νη 1990, 833). Τέλος, από τας διατάξεις των άρθρων 340, 341, εδ. α., 345 και 665 εδ. β' Α.Κ. προκύπτει ότι κατά την στενήν του όμως έννοιαν, συμβατικός ή νόμιμος και όχι πάσα άλλη αξιώσις αυτού σχετική προς την λήξασαν εργασιακήν σχέσιν από διαφορές από υπερεργασίαν, υπερωριακήν εργασίαν, εργασίαν κατά τας Κυριακάς και εορτάς και αναλογίας δώρων εορτών, επιδόματος και αποδοχών αδείας και τούτο διότι μόνον εις την περίπτωσιν του μισθού υπό την στενήν έννοιαν, το ύψος του οποίου είναι δεδομένον από την σύμβασιν ή τον νόμον αρκεί για την γένεσιν της σχετικής αξιώσεως μόνη η πάροδος του χρόνου, χωρίς να απαιτήται η συνδρομή άλλου περιστατικού, όπως συμβαίνει με τας αποδοχάς του προεκτεθέντος είδους (Α.Π. 717/1996 Δ/νη 40, 112, Α.Π. 6051 1996 Δνη 40, 110, Α.Π. 174/1991 Δνη 33, 110, Α.Π. 2068/1990 ΕΕργΔ 50, 829). Από τας διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 2, 5 παρ. 3, 6 παρ. 1, 8 και 9 παρ. 1 του ν. 3198/1955 συνάγεται ότι και εις περίπτωσιν σχέσεως εργασίας ο εργοδότης όταν θέλει, να παύση να δέχεται την εργασίαν που του προσφέρεται πρέπει να καταγγείλει την σχέσιν και να καταβάλλη την αποζημίωσιν την οποίαν προβλέπει δια την καταγγελίαν ο ν. 2112/1920 αναλόγως προς τον χρόνον διαρκείας της σχέσεως εργασίας. Η αποζημίωσις αυτή οφείλεται εις τον

εργαζόμενον αμέσως εκ του νόμου και όχι κατά τας διατάξεις εκ τού αδικαιολόγητου πλουτισμού, δι αυτό και αρκεί δια την νόμιμον θεμελίωσιν του σχετικού αιτήματος η επίκλησις της σχέσεως εργασίας και η διά καταγγελίας λύσις της χωρίς να είναι κρίσιμον το κύρος της συμβάσεως εργασίας (Α.Π. 442/1996 Δ/νη 40, 114). Το άρθρον 904 Α.Κ. το οποίον ορίζει ότι όποιος έγινε πλουσιότερος χωρίς νόμιμον αιτίαν από την περιουσίαν ή επί ζημία άλλου έχει υποχρέωσιν να αποδώση την ωφέλειαν, ευρίσκει έδαφος εφαρμογής και εις την περίπτωσιν όπου η εργασία παρέχεται συνεπεία ακύρου εργασιακής συμβάσεως, οπότε δημιουργείται μεταξύ εργοδότη και εργαζομένου απλή σχέσις εργασίας. Εις την περίπτωσιν αυτήν δίδεται το δικαίωμα εις τον εργαζόμενον να ζητήση επικουρικώς από τον εργοδότην του την απόδοσιν της ωφελείας που ο δεύτερος προσεπορίσθη από την εργασία του πρώτου (Α.Π. 1110/1991 Δ/νη 33, 826. Α.Π. 1371/1991 Δ/νη 33, 806. Α.Π. 38/1988 Δ/νη 29, 1587). Όμως, η αγωγή δια την απόδοσιν του αδικαιολογήτου πλουτισμού έχει επικουρικόν χαρακτήρα και δεν δίδεται παραλλήλως προς την αγωγήν εκ της συμβάσεως, όταν και οι δύο αυτές αγωγές στηρίζονται εις τα ίδια περιστατικά. (Α.Π. 439/1989 Δ/νη 31, 1256, Α.Π. 359/1985 ΔΕΝ 42, 168, Α.Π. 890/1982 ΝοΒ 31, 1156, Εφ.Αθ. 1615/1978 ΝοΒ 26, 1376, Γεωργιάδου - Σταθοπούλου, Αστικός Κώδιξ - Εισαγωγικές παρατηρήσεις εις τα άρθρα 904-913, αριθμ. 24, 25, 26). Εάν η σχέσις από την οποίαν είναι δυνατόν να προέλθη πλουτισμός στηρίζεται εις έγκυρον σύμβασιν, οι διατάξεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού δεν εφαρμόζονται διότι η περιουσιακή διαφορά που αποτελεί τον πλουτισμόν οφείλεται εις την σύμβασιν, δηλαδή εις αιτίαν νόμιμον. Εξ άλλου η εκ του αδικαιολογήτου πλουτισμού (άρθρο 904 επ. Α.Κ.) αγωγή υποβοηθητικής φύσεως υπό την έννοιαν ότι μπορεί να ασκηθή μόνον εάν ελλείπουν οι προϋποθέσεις της εκ της συμβάσεως της αδικοπραξίας απορροούσης αγωγής, διότι εις αντίθετον περίπτωσιν δεν μπορεί να γίνη λόγος δι έλλειψιν νομίμου αιτίας. Επομένως, αν υπόκειται αγωγή με την οποίαν αναζητείται ευθέως ο πλουτισμός του εναγομένου εξ αιτίας της ακυρότητος της συμβάσεως, δια το ωρισμένον της αγωγής αυτής πρέπει εις το δικόγραφόν της να αναφέρονται, κατά το άρθρον 216 παρ. 1 α' Κ.Πολ.Δ. τα επενεγκόντα την ακυρότητα αυτήν περιστατικά, τα οποία και συνιστούν τον λόγον δια τον οποίον η αιτία της περιουσιακής μετακινήσεως δεν είναι νόμιμος. Αν όμως, η αγωγή του αδικαιολόγητου πλουτισμού σωρεύεται κατά δικονομικήν επικουρότητα (άρθρο 219 Κ.Πολ.Δ.) και ειδικώτερον υπό την αίεσιν της απορρίψεως της ερειδομένης επί της συμβάσεως μισθώσεως εργασίας πρώτης σωρευομένης αγωγής λόγω ακυρότητος της ως άνω συμβάσεως, δια την πληρότητα της δευτέρας αγωγής κατά το άρθρον 216 παρ. 1 α' Κ.Πολ.Δ. αρκεί πέραν της παροχής εργασίας και του εξ αιτίας της πλουτισμού του εναγομένου εργοδότη, να γίνεται το αγωγικόν δικόγραφον απλή επίκλησις της συμβάσεως εργασίας χωρίς να απαιτήται και έκθεσις των γεγονότων που αποτελούν την αιτίαν της ακυρότητος αυτής, εις τον εναγόμενον δ' απόκειται να απόκαλύψη, κατ' ένστασιν, την ύπαρξιν νομίμου αιτίας που διακωλύει την γένεσιν της εκ του αδικαιολογήτου πλουτισμού αγωγικής αξιώσεως. Δια να είναι δε ωρισμένη η αγωγή ο ερείδεται εις σύμβασιν εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου και επιδιώκει την πληρωμήν οφειλομένων μισθών, δεν απαιτείται να αναφέρεται εις το δικόγραφόν της ότι ο εργαζόμενος ήτο εφοδιασμένος με βιβλιάριον υγείας, διότι το γεγονός αυτό, εν όψει του ότι αποτελεί γενικόν όρον του κύρους της εργασιακής συμβάσεως (άρθρο 14 παρ. 1 της Αβ/8777/8.1.1983 αποφάσεως του Υπουργού Υγείας και Προνοίας), αποτελεί την βάσιν ενστάσεως του εναγομένου εργοδότη (Α.Π. 914/1998 Δ/νη 40, 314) Εξ άλλου δεν δύναται να χαρακτηρισθή ως αντικειμενική εις το σύνταγμα η υποχρέωσις κατοχής θεωρημένου βιβλιαρίου υγείας, διότι αυτό, ως θεμελιώδης νόμος του Κράτους, διασφαλίζον το δικαίωμα εις την εργασία, δεν εννοεί ότι τούτο

δύναται να γίνει εις βάρος της υγείας του λαού την οποίαν και αυτήν διασφαλίζει, ήτοι του δημοσίου συμφέροντος. Οσάκις ο εργαζόμενος διατελεί εις απλήν σχέσιν εργασίας προς τον εργοδότην και δύναται να θεμελιώση ως άνω τις αξιώσεις του δια την καταβολήν δεδουλευμένων αποδοχών από την εργασίαν που παρείχε, είτε εις τα πλαίσια του νομίμου ωραρίου, είτε καθ' υπέρβασιν των ορίων αυτού, καθώς και δια την προσαύξησιν αμοιβής της νυχτερινής εργασίας, εις τις διατάξεις περί αδικαιολογήτου πλουτισμού (άρθρο 904 επ. Α.Κ.), πρέπει να αναφέρει εις το δικόγραφον της αγωγής την παροχήν εργασίας με άκυρον σύμβασιν εργασίας, τον χρόνον παροχής εργασίας, το ποσόν που θα κατέβαλε ο εναγόμενος εργοδότης εις άλλον εργαζόμενον με αυτά τα προσόντα και ικανότητες δια την παροχήν της αυτής εργασίας και υπό αυτές συνθήκες αλλά με έγκυρον σύμβαση εργασίας και τον άνευ νομίμου αιτίας πλουτισμόν του εργοδότη, ο οποίος εις την περίπτωσην αυτήν επέρχεται με την αποφυγήν της κατά το ισόποσον ελαττώσεως της περιουσίας του, η οποία θα προεκαλείτο από την καταβολήν μισθών εις έτερον εργαζόμενον με έγκυρον σύμβασιν εργασίας. Τα ανωτέρω στοιχεία δεν απαιτούνται, ως εσημειώθη, εις την περίπτωσην κατά την οποίαν ο εργαζόμενος εγείρει αγωγήν βάσει της συμβάσεως την οποίαν επικουρικώς θα στηρίξη εις τον αδικαιολόγητον πλουτισμόν. Όσον, όμως, αφορά την προσαύξησιν αμοιβής παρανόμου υπερωριακής εργασίας, την προσαύξησιν αμοιβής εργασίας κατά τις Κυριακές και αργίες και την αναλογίαν αποδοχών, επιδόματος αδείας και αναλογίαν επιδόματος εορτών, δεν απαιτείται η θεμελίωσις των εις αδικαιολόγητον πλουτισμόν, διότι αυτές οι αξιώσεις πηγάζουν συνήθως εκ του νόμου, εφ' όσον υφίσταται απλή σχέση εργασίας, ανεξαρτήτως κατά τα προδιαληφθέντα. Εξ άλλου κατά την διάταξη του άρθρου 679 Α.Κ. είναι άκυρος η συμφωνία η οποία περιορίζει τα δικαιώματα του εργαζομένου που πηγάζουν από τα άρθρα 656 έως 658, 659 παρ. 2 του ν. 1876/1990, 5 παρ. 1 και 7 του α.ν. 539/1945, 8 παρ. 4 ν.δ. 4020/1959, καθώς και 14 ν. 551/ 1915. Οι διατάξεις αυτές είναι δημοσίας τάξεως και η ιδιωτική βούλησις δεν επιτρέπεται να αλλοιώνη, περιορίζει και απαλλοτριώνει τα εξ αυτών δικαιώματα (άρθρο 3 Α.Κ.). Από τις διατάξεις αυτές συνάγεται ότι κατά γενικήν αρχήν, δεν αναγνωρίζεται η ρητή σιωπηρά παραίτησις των εργαζομένων από την προστασίαν αυτήν, ανεξαρτήτως χρόνου παραιτήσεως και του τρόπου καθορισμού των ελαχίστων ορίων της αμοιβής έστω και υπό μορφήν της αφέσεως χρέους (άρθρο 454 Α.Κ. Η δήλωσης του εργαζομένου ότι εξωφλήθησαν όλες οι πηγάζουσες από την εργασιακήν του σύμβασιν αξιώσεις και ότι δεν έχει, ούτε διατηρεί άλλην αξίωσιν κατά του εργοδότη, δεν συνιστά έγκυρον σιωπηράν δήλωσιν αφέσεως χρέους ως προς τις απαιτητές ήδη αξιώσεις του, εάν δεν αναφέρονται εις την ανωτέρω δήλωσιν τα ποσά που κατεβλήθησαν κατά περίπτωσην και δι εκάστην αιτίαν. Τέλος, από τας διατάξεις των άρθρων 671 και 674 παρ. 4 Κ.Πολ.Δ. προκύπτει ότι κατά την προκειμένην διαδικασίαν των εργατικών διαφορών το δικαστήριον λαμβάνει υπ' όψιν και αποδεικτικά μέσα τα οποία δεν πληρούν τους όρους του νόμου, οι δε μαρτυρίες τρίτων παρέχονται είτε με την εξέτασιν των ενώπιον του δικαστηρίου κατά την εκδίκασιν της υποθέσεως, είτε με ενόρκους βεβαιώσεις ενώπιον ειρηνοδίκου ή συμβολαιογράφου μετά από νομότυπον και εμπρόθεσμον κλήτευσιν του αντιδίκου. Συνεπώς, μαρτυρία η οποία έχει ληφθή κατ' άλλον τρόπον εν λαμβάνεται υπ' όψιν κατά την εκτίμησιν των αποδείξεων ούτε δια την συναγωγήν δικαστικών τεκμηρίων, ενώ οι μαρτυρίες αυτές εάν έχουν ληφθή έστω και υπό τύπον υπευθύνων δηλώσεων του ν. 1599/1986 πριν από την έναρξιν της δίκης, τότε νομίμως, αφού συγχωρείται η εμμάρτυρος απόδειξις, λαμβάνονται υπ' όψιν δια την συναγωγήν εξ αυτών δικαστικών τεκμηρίων, εκτός αν το δικαστήριον της ουσίας, δέχεται είτε κατά πρότασιν του αντιδίκου εκείνου ο οποίος προσεκόμισεν αυτάς, είτε αυτεπαγγέλτως,

ότι αυτές είχαν ληφθή επίτηδες δια να χρησιμοποιηθούν ως αποδεικτικά μέσα εις την δίκην (Ολ. Α.Π. 8/1987 Δ/νη 28, 628, Α.Π. 211993 Δ/νη 36, 1139). Διάφορος όμως είναι η περίπτωσης όπου δήλωσης του ιδίου του διαδίκου φέρουσα χαρακτήρα ανακοι- νώσεως βουλήσεως παραστάσεως απευτυπώθη επί εντύπου υπευθύνου δηλώσεως του ν. 1599/1986 και προσκομίζεται υπό του αντιδίκου του ως εξώδικος ομολογία ή απλώς προς συναγωγήν δικαιοδικού τεκμηρίου. Εις την περίπτωσην αυτήν δεν επιχειρείται η δημιουργία αποδεικτικού μέσου μη προβλεπομένου υπό του νόμου (ανωμότου μαρτυρίας τρίτου), αλλ' απλώς αποτύπωση της ανακοινώσεως βουλήσεως ή παραστάσεως του διαδίκου; η επί του εντύπου του ν. 1599/1986 αποτύπωση δεν έχει μεν την προβλεπομένην υπό του νόμου τούτου ηυξημένην αποδεικτικήν ισχύ η. οποία προβλέπεται δια τας προς την Διοίκησιν σχέσεις του δημοσίου δικαίου), δεν εκμηνδενίζει όμως την εις τα πλαίσια του δικονομικού δικαίου αποδεικτικήν της αξίαν αφού δεν προβλέπεται ιδιαίτερος τύπος εγγράφου επί εξωδίκου ομολογίας.

Εν προκειμένω, από την προσήκουσα εκτίμησιν των ενόρκων εις το ακροατήριον του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου καταθέσεων των μαρτύρων που περιέχονται εις τα ταυτάριθμα προς την εκκαλουμένην πρακτικά δημοσίας συνεδριάσεως αυτού και από την συνεκτίμησιν όλων ανεξαιρέτως των μετ' επικλήσεως προσκομιζομένων υπό των διαδίκων εγγράφων, στα οποία περιλαμβάνεται και η πρωτοδίκως προσκομιθείσα μετ' επικλήσεως και ήδη μετ' επικλήσεως προσκομιζομένη από 15.10.1998 υπεύθυνος δήλωση κατά τα κατωτέρω λεπτομερώς εκτεθέντα, απεδείχθησαν κατά την κρίσιν του δικαστηρίου. τα εξής. Ο εναγόμενος διαθέτει τρεις επιχειρήσεις εκ των οποίων η μία ψητοπωλείου, η ετέρα ζαχαροπλαστείου και η τελευταία τυπογραφείου. Ο ενάγων, φέρων την ιθαγένειαν εκτός Ευρωπαϊκής Ενώσεως, ήτοι της Σιέρα Λεόνε, προσελήφθη άνευ της κατά τας άνω διατάξεις αδειας ως αλλοδαπός από τον ενάγοντα κατά το έτος 1994 και ειργάσθη και εις τας τρεις ως άνω επιχειρήσεις ως ψήστης, ζαχαροπλάστης και βοηθός τυπογράφου, μέχρι και την 15^η Οκτωβρίου 1998 δυνάμει ακύρου συμβάσεως εξηρημένης εργασίας, ενώ ο ίδιος αβασίμως ισχυρίζεται ότι ειργάσθη μέχρι 31^{ης} Μαρτίου 1999. Η κρίσις αυτή ενισχύεται από το ότι ο ενάγων επί εντύπου δηλώσεως του άρθρου 8 ν. 1599/1986 εδήλωσεν την 15^η Οκτωβρίου 1998 συν τοις άλλοις ότι αυθημερόν αποχωρεί από την εταιρεία «Ν» Ο.Ε. και ότι έχει λάβει τα οφειλόμενα Κατά το ενδιαφέρον εν προκειμένω πρώτον σκέλος της η δήλωσις αυτή και ανεξαρτήτως του ότι γίνεται μνεία εταιρείας αφού δεν αμφισβητείται ότι η δήλωσις αφορά την επίδικον έννομον σχέσιν) έχει την ισχύν εξωδίκου ομολογίας κατά τα προδιαληφθέντα η οποία προσκομιζομένη μετ' επικλήσεως εκτιμάται ελευθέρως. Σημειούται ότι δια των προτάσεων του της κατ'έφεσιν δίκης ο ενάγων, ο οποίος δεν αμφισβήτησε πρωτοδίκως τη γνησιότητα της υπογραφής του συνομολογεί ότι η δήλωσις αυτή υπεγράφη όντως κατά την άνω ημερομηνίαν ήτοι την 15^η Οκτωβρίου 1998, ισχυριζόμενος απλώς ότι δεν γνωρίζει την ελληνικήν. Όμως η άνω κατάθεσις της μάρτυρος ανταποδείξεως επιρρωνύεται και από την μετέπειτα συμπεριφοράν του εναγομένου, ο οποίος την 19^η Οκτωβρίου 1998 κατέθεσεν εις τον Οργανισμόν Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού (Γραφείον Εργασίας Αμπελοκήπων) την υπό ημερομηνίαν 15.10.1998 δήλωσίν του περί οικειοθελούς αποχωρήσεως μισθωτού κατ' άρθρ. 2 ν. 2556/1997_λαβούσαν αριθμόν πρωτοκόλλου 9503/ 19.10.1998, μετ' επικλήσεως προσκομιζομένην. Η υπ' αυτού εξετασθείσα μάρτυς αποδείξεως κατέθεσεν ότι ειργάσθη μέχρι το έτος 1999 χωρίς ειδικώτερον προσδιορισμόν μηνός. Η μάρτυς ανταποδείξεως σύζυγος του εναγομένου κατέθεσεν ότι ειργάσθη μέχρι τον Σεπτέμβριον 1998. Συνεπώς, δεν αποδείχθησαν οι αγωγικοί ισχυρισμοί του εναγομένου ότι ειργάσθη μετά την 15ην Οκτωβρίου 1998. Περαιτέρω, ο ενάγων

απησχολείτο εις τας ανωτέρω επιχειρήσεις εναλλάξ, κατόπιν σχετικής εντολής που ελάμβανε από τον εναγόμενον. Η αμοιβή του ενάγοντος είχε συμφωνηθή να είναι 850 δραχμάς την ώρα. δι' εργασίαν επτά ωρών επί 25 ημέρες τον μήνα. Δια την χρονικήν περίοδον από 1.4.1997 έως 31.12.1997, ο ενάγων ελάμβανε, όπως εδέχθη η εκκαλούμενη η οποία δεν πλήττεται κατά τούτο, το ποσόν των 161.250 δραχμών μηνιαίως και συνεπώς το ωρομίσθιον εις 968 δραχμάς, και εδικαιούτο (...). (Δέχεται τύποις και ουσία την έφεσιν. Εξαφανίζει την εκκαλουμένην υπ' αριθμ. 1120/2000 απόφασιν του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών).

Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών 1119/2000

Πρόεδρος, η Πρωτοδίκης, κυρία Αγγελική Καμπανάρη
Δικηγόρος ο κ. Λεων. Νιάρχος

Από τις υπ' αριθμ. 2013/7.12.1999 και 2014/7.12.1999 εκθέσεις επίδοσης του δικαστικού επιμελητή στο Πρωτοδικείο Αθηνών Ι.Χ., που προσκομίζει και επικαλείται ο ενάγων, προκύπτει ότι ακριβή επικυρωμένα αντίγραφα της κρινόμενης αγωγής με πράξη ορισμού δικασίμου και κλήση προς συζήτηση για τη δικάσιμο της 21.5.1999 επιδόθηκαν νομότυπα και εμπρόθεσμα στους εναγόμενους κατά τα άρθρα 122 παρ. 1, 126 περ. δ', 129 παρ. 1 και 228 Κ.Πολ.Δ. Κατά την ημερομηνία αυτή το Δικαστήριο ανέβαλε τη συζήτηση της υποθέσεως για τη δικάσιμο που αναφέρεται στην αρχή της παρούσας απόφασης, η δε αναβολή από το πινάκιο επέχει θέση κλητεύσεως ως προς όλους τους διαδίκους (άρθρο 224 Κ.Πολ.Δ.). Οι εναγόμενοι, όμως, δεν εμφανίσθηκαν στη δικάσιμο αυτή κατά την οποία η υπόθεση εκφωνήθηκε από τη σειρά του πινακίου. Το Δικαστήριο ωστόσο, πρέπει να προχωρήσει στη συζήτηση της υπόθεσης σαν να ήταν όλοι ο διάδικοι παρόντες (άρθρο 672 Κ.Πολ.Δ.).

Οι όροι εργασίας των αλλοδαπών εργαζομένων στην Ελλάδα από το νόμο 1975/1991 «είσοδος - έξοδος - παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις καθώς και ο ν. 945/1979 που αφορά στην κύρωση της συνθήκης προσχώρησης της Ελλάδας στην ΕΟΚ (άρθρα 45-47). Με βάση τα νομοθετήματα αυτά απαγορεύεται στους αλλοδαπούς να εργαστούν στην Ελλάδα, αν δεν εφοδιασθούν με άδεια εργασίας που εκδίδεται από το Υπουργείο Εργασίας. Η άδεια αυτή χορηγείται για συγκεκριμένο επάγγελμα, συγκεκριμένο εργοδότη, συγκεκριμένο τόπο και συγκεκριμένο χρόνο, υπό την αναγκαία προϋπόθεση ότι ο αλλοδαπός έχει εφοδιασθεί προηγουμένως με άδεια παραμονής στην Ελλάδα, που εκδίδεται από το Υπουργείο Δημοσίας Τάξεως. Η έλλειψη άδειας καθιστά άκυρη της εργασιακή σύμβαση του αλλοδαπού εργαζομένου, η οποία λογίζεται ως μη γενομένη (Α.Π. 817/1997 ΔΕΝ 54, 166, Α.Π. 48/1987 ΕεργΔ 46, 936)

Η ακυρότητα αυτή αφορά τη δημόσια τάξη και γι' αυτό εξετάζεται αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο, που καλείται να κρίνει το κύρος της οικείας εργασιακής συμβάσεως. Εξάλλου σε περίπτωση άκυρης συμβάσεως οι εργοδότες των ανωτέρω επιχειρήσεων, αν παύσουν ν' αποδέχονται τις υπηρεσίες των προαναφερομένων μισθωτών ή αν καταγγείλουν την εργασιακή σύμβαση (σχέση) χωρίς την καταβολή πλήρους αποζημίωσης δεν καθίστανται υπερέμμεροι και δεν υποχρεούνται ως τούτου στην καταβολή αποδοχών υπερημερίας ούτε στη συνέχιση της σχέσεως εργασίας,

η οποία μη αναγνωριζόμενη από το νόμο και επισύρουσα ποινικές ευθύνες για τον εργοδότη (άρθρο 53 του Υγειονομικού Κανονισμού) δεν μπορεί να εξακολουθήσει παρά τη θέληση του τελευταίου. Η κατάρτιση εργασιακής συμβάσεως με εργαζομένους που υπάγονται στην πιο πάνω απόφαση και στερούνται βιβλιαρίου Υγείας είναι άκυρη (Α.Π. 254/1995 ΔΕΝ 51, 1252, Α.Π. 419/1995 ΕΕργΔ 55, 552, Α.Π. 792/1995 ΔΕΝ 53, 1325, Εφ. Θεσσ. 277/ 1995 ΔΕΝ 51, 1257, εφ. Αθ. 3491/1994 ΕΛΛΔνη 35 ,417, Μον. Πρωτ. Θεσσ. 7862/1998 ΕΛΛΔνη 39, 1426). Τέλος, όταν η σύμβαση εργασίας είναι κατά τα προαναφερθέντα άκυρη, διότι αντίκειται σε διάταξη δημόσιας τάξης, δημιουργείται απλή εργασιακή σχέση, από την οποία ο μισθωτός έχει αξίωση προς απόδοση της ωφέλειας του εργοδότη από την παρασχεθείσα εργασία του που δεν έχει το χαρακτήρα μισθού, αλλά της αποζημίωσης στηριζόμενη στις διατάξεις των άρθρων 904 επ. Α.Κ. Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 158, 159 παρ. 1, 174, 180 και 904 Α.Κ. προκύπτει ότι επί παροχής εργασίας με άκυρη σύμβαση δημιουργείται απλή εργασιακή σχέση και ο μισθωτός, δικαιούται να απαιτήσει από τον εργοδότη την απόδοση της ωφέλειας την οποία ο τελευταίος αποκόμισε από την παρασχεθείσα εργασία και οποία συνίσταται στο χρηματικό αντάλλαγμα που θα κατέβαλε σε άλλο μισθωτό, με τα ίδια επαγγελματικά προσόντα και ικανότητες. Ετσι, για το ορισμένο της αγωγής πρέπει κατά το άρθρο 216 Κ.Πολ.Δ. ν' αναφέρονται στο δικόγραφο της αγωγής α) η παροχή εργασίας και ο χρόνος αυτής, β) η ακυρότητα της συμβάσεως εργασίας, αφού αν η σχέση από την οποία επήλθε ο πλουτισμός στηρίζεται σε έγκυρη σύμβαση εργασίας, δηλαδή σε νόμιμη αιτία δεν εφαρμόζονται οι εκ του αδικαιολογήτου πλουτισμού διατάξεις, γ) το ποσό που θα κατέβαλε ο εναγόμενος σε -άλλο μισθωτό με τα ίδια προσόντα και ικανότητα και κάτω από τις ίδιες περιστάσεις αλλά με έγκυρη σύμβαση εργασίας και δ) την αιτία ακυρότητας της εργασιακής συμβάσεως (Ολ.Α.Π. 2/1987). Διαφορετικά η αγωγή είναι αόριστη και απορριπτέα ως απαράδεκτη (Α.Π. 930/1997 ΕΕργΔ 57, 895, Σ. Βλαστός, Ατομικό Εργατικό Δίκαιο, έκδ. 3η παρ. 203 επ.). Αν η αγωγή του πλουτισμού σωρεύεται κατά δικονομική επικουρικότητα (άρθρο 219 Κ.Πολ.Δ.) και ειδικότερα υπό την αίρεση της απορρίψεως της από τη σύμβαση εργασίας, σωρευομένης αγωγής λόγω ακυρότητας της πιο πάνω συμβάσεως για την πληρότητα της δεύτερης αγωγής, κατά το άρθρο 216 Κ.Πολ.Δ., αρκεί πέρα από την παροχή εργασίας και τον εξαιτίας της πλουτισμό του εργοδότη, να γίνεται στο αγωγικό δικόγραφο απλή επίκληση της ακυρότητας της συμβάσεως εργασίας, να απαιτείται η περαιτέρω έκθεση γεγονότων που αποτελούν την αιτία της ακυρότητας αυτής (Α.Π. 914/1998 ΕΛΛΔνη 40, 314). Στην προκειμένη περίπτωση ο ενάγων, ο οποίος είναι αλλοδαπός; Ρουμανικής υπηκοότητας με την από 29,7.1998 (αυξ. αριθμ. κατάθεσης 4682/1998) κρινόμενη αγωγή του ισχυρίζεται ότι προσλήφθηκε από το δεύτερο των εναγομένων (Κ.Κ.) για να εργασθεί στην πρώτη εναγομένη εταιρεία , σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου την 23.3.1998 προκειμένου να εργαστεί στο εργοστάσιο ανακυκλούμενων υλικών της επιχείρησης ως πλύστης βυτιοφόρων και φορτηγών στερεών και υγρών απορριμάτων και χημικών τουαλετών με τη συμφωνία να εργάζεται έξι ημέρες την εβδομάδα με ωράριο από 08.00 π.μ. έως 16.00 μ.μ. και του κατέβαλε ημερομίσθιο 5.000 δραχμών, μέχρι τη 13. 7 . 1998, οπότε ο δεύτερος εναγόμενος κατήγγειλε τη σύμβαση εργασίας του χωρίς να του καταβάλλει νόμιμη αποζημίωση. Ότι όλο αυτό διάστημα της εργασίας του στην εναγομένη από 08.00 π.μ. έως 18.00 μ.μ., χωρίς να αμείβεται με το ελάχιστο όριο της νόμιμης αμοιβής, σύμφωνα με τις νόμιμες αμοιβές τις προβλεπόμενες στη συλλογική σύμβαση εργασίας για τους όρους αμοιβής και εργασίας των εργαζομένων στα βαφεία - καθαριστήρια, πλυντήρια Αθηνών -Πειραιώς Προαστίων και ακόμη χωρίς να λάβει

αμοιβή για την πέραν του νομίμου οκταώρου εργασία του, την αναλογία δώρου εορτών (Πάσχα 1998) και αποδοχές αδείας και επιδόματος αδείας. Με βάση το ιστορικό αυτό και επικουρικά λόγω ακυρότητας της σύμβασης εργασίας του, επειδή ως αλλοδαπός δεν ήταν κάτοχος νόμιμης άδειας εργασίας, κατά τις διατάξεις περί αδικαιολογήτου πλουτισμού σα ζητεί να υποχρεωθούν οι εναγόμενοι να του καταβάλουν ο καθένας σε ολόκληρο συνολικά από τις πιο πάνω αιτίες (διαφορά δεδουλευμένων αποδοχών, αμοιβή για υπερεργασία και νόμιμη υπερωρία, αποζημίωση για την πραγματοποιηθείσα παράνομη υπερωριακή εργασία του, αποδοχές και επίδομα αδείας, δώρο Πάσχα και αποζημίωση απόλυσης) συνολικά ποσό 841.354 δραχμών, πλέον – ποσού 290.000 δραχμών (επιφυλασσόμενος να ζητήσει το ποσό των 10.000 δραχμών από το ποινικό δικαστήριο) ως χρηματική ικανοποίηση για την ηθική βλάβη που υπέστη από την αντισυμβατική και παράνομη συμπεριφορά των εναγομένων, και όλα τα πιο πάνω ποσά με το νόμιμο τόκο από την επίδοση της αγωγής και τέλος, να καταδικασθούν οι εναγόμενοι στη δικαστική του δαπάνη. Η αγωγή αυτή αρμόδια και παραδεκτά φέρεται προς συζήτηση στο παρόν δικαστήριο (άρθρα 16 παρ. 2, 25 παρ. 2 Κ.Πολ.Δ.) κατά την προκειμένη ειδική διαδικασία των εργατικών διαφορών (άρθρα 663 επ. Κ.Πολ.Δ.), έχει ασκηθεί εντός της νόμιμης εξαμήνης προθεσμίας που προβλέπει το- άρθρο 6 παρ. 2 του ν. 3198/1955, αναφορικά με την καταβολή αποζημίωσης λόγω καταγγελίας της σχέσης εργασίας, και είναι επαρκώς ορισμένη πρέπει δε να ερευνηθεί περαιτέρω κατά την ουσιαστική της βασιμότητα δεδομένου ότι έχει καταβληθεί το δικαστικό ένσημο που αντιστοιχεί στο αίτημα της αγωγής.

Με βάση τα παραπάνω πραγματικά περιστατικά και σύμφωνα με τις σκέψεις που αναπτύχθηκαν στη μείζονα σκέψη της παρούσας, η σύμβαση εργασίας του ενάγοντος είναι άκυρη, αφού ο ενάγων δεν ισχυρίζεται ότι ήταν εφοδιασμένος με άδεια εργασίας αλλοδαπού, συνεπώς, η αγωγή στην κύρια βάση της που στηρίζεται στην άκυρη σύμβαση εργασίας πρέπει ν' απορριφθεί ως νομικά αβάσιμη. Περαιτέρω, όταν η σύμβαση εργασίας είναι κατά τα προαναφερθέντα άκυρη, δημιουργείται απλή εργασιακή σχέση από την οποία ο μισθωτός έχει αξίωση προς απόδοση της ωφέλειας του εργοδότη από την παρασχεθείσα εργασία του που δεν έχει το χαρακτήρα μισθού, αλλά της αποζημίωσης στηριζόμενη στις διατάξεις των άρθρων 904 επ. Α.Κ.. όπως αναπτύχθηκε στη μείζονα σκέψη της παρούσας. Στην κρινόμενη αγωγή ο ενάγων εκθέτει ότι διατηρεί επικουρικά τις πιο πάνω αξιώσεις του εναντίον της εναγομένης από τις διατάξεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού σε περίπτωση ακυρότητας της σύμβασης εργασίας το επίδικο χρονικό διάστημα, διότι στη θέση θα απασχολούσαν άλλον εργαζόμενο με έγκυρη σύμβαση στον οποίο για την ίδια εργασία και με τα ίδια προσόντα θα κατέβαλαν τον ελάχιστο νόμιμο μισθό κατά τον οποίο κατέστησαν έτσι αδικαιολόγητα πλουσιότεροι σε βάρος του. Επομένως, αναφέρει ο ενάγων ότι η εργασία του παρασχέθηκε με άκυρη σύμβαση εργασίας καθώς και την αιτία της ακυρότητας, δηλαδή, όλα τα στοιχεία που απαιτούνται κατά τα πιο πάνω για την πλήρη στήριξη των αιτημάτων του ενάγοντος στη βάση του αδικαιολόγητου πλουτισμού. Συνεπώς, αφού η επίδικο σύμβαση είναι άκυρος και θεωρείται ω μη γενομένη οφείλονται τα κονδύλια της αγωγής με βάση τον αδικαιολόγητο πλουτισμό (Α.Π. 1017/1995 ΔΕΝ 51, 1365, Α.Π. 1164/1995 ΔΕΝ 51, 1366). Αναφορικά δε με το κονδύλιο της υπερεργασίας, νόμιμης και παράνομης υπερωριακής απασχόλησης πρέπει να αναφερθεί στο σημείο αυτό ότι: Τα χρονικά όρια της εργασίας των μισθωτών έχουν καθορισθεί με ειδικές διατάξεις δημοσίας τάξεως, με την έννοια ότι αποτελούν τα ελάχιστα όρια προστασίας των εργαζομένων και συνεπώς με ατομική ή συλλογική σύμβαση εργασίας ή διαιτητική απόφαση ή άλλη κανονιστική πράξη νομοθετικής ή συμβατικής ισχύος μπορούν να

περιορισθούν όχι όμως και να ξεπεραστούν χωρίς την τήρηση της διαδικασίας για τη νομιμότητα της υπερωριακής απασχόλησης. Ειδικότερα: Με το άρθρο 3 της 26.2.1975 ε.γ.σ.σ.ε. (υ.α. 11400/1975), που κυρώθηκε με το ν. 133/ 1975, το ισχύον τότε ωράριο των 8 ωρών ημερησίως και 48 ωρών εβδομαδιαίως μειώθηκε από 1.7. 1975 σε 45 ώρες εβδομαδιαίως. Με το άρθρο 6 της δ.α. 6/1979 (υ.α. 11282/1979), που κυρώθηκε με το ν. 1082/1980, μειώθηκαν οι 45 ώρες σταδιακά ως εξής: από 1.10.1979 σε 44ώρες, από 1.10.1980 σε 43 ώρες και από 1.10.1981 σε 42 ώρες εβδομαδιαίως. Με το άρθρο 9 της δ.α. 1/1982, που κυρώθηκε με το ν. 1346/ 1983, το ωράριο μειώθηκε από 1.1.1982 στις 41 ώρες εβδομαδιαίως. Τέλος, με το άρθρο 6 της από 14.2.1984 ε. γ .σ.σ.ε. (υ.α.11770/1984), οι ώρες εργασίας περιορίστηκαν σε 40 εβδομαδιαίως, χωρίς τη μείωση του μισθού ή του ημερομισθίου. Το ωράριο αυτό ισχύει μέχρι και σήμερα. Οι πέραν των 40 ωρών και μέχρι τη συμπλήρωση των 48 ωρών εβδομαδιαίας απασχόλησης θεωρούνται υπερεργασία και αμείβονται με τον αντίστοιχο καταβαλλόμενο μισθό (ωρομισθίο) προσαυξημένο κατά 25%, σύμφωνα με τις προαναφερόμενες ρυθμίσεις. Για τον υπολογισμό του ωρομισθίου της υπερεργασίας λαμβάνονται υπόψη και συνυπολογίζονται όχι μόνον οι βασικές συμβατικές ή νόμιμες αποδοχές αλλά και όλα τα επιδόματα και προσαυξήσεις (όπως γάμου, τέκνων, πολυετιών, προϋπηρεσίας κ.λπ.), επομένως και οι προσαυξήσεις 75% για εργασία Κυριακών και αργιών και 25% για νυχτερινή εργασία, εφόσον παρέχονται τακτικά και μόνιμα (Εφ.Αθ. 1950/1995 ΕΕργΔ 55, 646). Με τις ισχύουσες παραπάνω διατάξεις σε συνδυασμό με τις διατάξεις των ν.δ. 515/1970 και του ν. 435/1976, από την παροχή εργασίας πέραν των 40 ωρών εβδομαδιαίως δημιουργούνται δυο είδη αξιώσεων του μισθωτού: Η μια αφορά την υπερεργασία πέραν των 40 ωρών εργασία μέχρι τη συμπλήρωση των 48 ωρών εβδομαδιαίως, η οποία είναι επιτρεπτή σε καθε περίπτωση κατά την κρίση του εργοδότη. Ειδικά όμως για τους εργαζομένους με το σύστημα της πενθήμερης εβδομαδιαίας εργασίας ως υπερεργασία θεωρείται η απασχόληση πέραν των 40 ωρών και μέχρι τη συμπλήρωση 45 ωρών εβδομαδιαίως, διότι (σύμφωνα με το άρθρο 6 της από 26.2.1975 ε.γ.σ.σ.ε.) οι ώρες εργασίας δεν μπορούν να υπερβαίνουν τις 9 ημερησίως. Δηλαδή για την υπερεργασία δεν ενδιαφέρει η υπέρβαση του ημερησίου ωραρίου, εφόσον βέβαια αυτή η υπέρβαση δεν αποτελεί υπερωρία (Εφ.Αθ. 4911/1992 ΕλλΔνη 34, 237, Εφ.Πειρ. 132/1995 ΕΕργΔ 1996, ο 512). Η υπερεργασία αυτή-(των 8 ή των 5 ωρών εβδομαδιαίως αντίστοιχα) αμείβεται τον αντίστοιχο μισθό (ωρομισθίο) προσαυξημένο κατά 25% όπως προαναφέρθηκε. Η άλλη αξίωση αφορά υπερωριακή εργασία που αρχίζει μετά τη συμπλήρωση των 48 ωρών την εβδομάδα ή των 45 ωρών προκειμένου για πενθήμερη εβδομαδιαία εργασία. Ως υπερωριακή απασχόληση θεωρείται και η υπέρβαση των 8 ωρών ημερησίως για όσους απασχολούνται έξι ημέρες την εβδομάδα ή των 9 ωρών ημερησίως για όσους εργάζονται με το σύστημα της πενθήμερης εβδομαδιαίας εργασίας (βλ. Α.Π. 777/1989 ΕΕργΔ 49, 490, Α.Π. 1889/1988 ΔΕΝ 45,1054). Η υπερωρία αυτή αμείβεται ανάλογα με το χαρακτηρισμό της ως νόμιμης ή παράνομης. Ειδικά επί πενθημέρου, η πέραν των 45 και μέχρι τη συμπλήρωση των 48 ωρών απασχόληση θεωρείται ως επιτρεπτή νόμιμη υπερωρία (ως «ιδιότυπη νόμιμη υπερωρία κατά την Εφ.Θεσσ. 1038/1993 ΔΕΝ 1994, 289) και αμείβεται όπως ακριβώς και η πέραν των 48 ωρών νόμιμη υπερωρία, δε συμψηφίζεται όμως στα επιτρεπόμενα όρια υπερωριακής απασχόλησης. Η αμοιβή της νόμιμης υπερωριακής εργασίας καθορίζεται από το άρθρο 1 παρ. 1 του ν. 435/1976. Η αμοιβή κάθε ώρας νόμιμης υπερωριακής εργασίας ορίζεται ίση προς το καταβαλλόμενο ωρομισθίο αυξημένη τουλάχιστον κατά 25% για τις μέχρι 60 ώρες κατά 50% για τις από 61 μέχρι 120 ώρες και κατά 75% για τις ώρες από 121 και πέρα ετησίως. Η αμοιβή της

προσαύξησης αυτής υπολογίζεται με βάση το καταβαλλόμενο ωρομίσθιο (Εφ.Αθ. 1950/1995 ΕΕργΔ 55, Ι 646). Ως τέτοιο θεωρείται εκείνο που προκύπτει με βάση τις τακτικές αποδοχές που έχει δικαίωμα να πάρει ο εργαζόμενος κατά την ημέρα της υπερωριακής του απασχόλησης (Α.Π. 1482/1995 ΔΕΝ 52, 24, Α.Π. 1426/1983 ΔΕΝ 40, 1123). Για τις υπερωρίες που είναι παράνομες (δηλ. χωρίς την άδεια της αρμόδιας αρχής, την τήρηση του ειδικού βιβλίου υπερωριών και τις λοιπές προϋποθέσεις του ν.δ. 565/1970), ο μισθωτός που τις πραγματοποίησε δικαιούται (σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 2 του ν. 4351 1976) αφενός αποζημίωση με τις διατάξεις - αδικαιολόγητου πλουτισμού, που είναι ίση με το κατά περίπτωση προβλεπόμενο στο νόμο ωρομισθίου του, διότι ο εργοδότης εξοικονόμησε το ποσό αυτό, το οποίο αναγκαία και οπωσδήποτε θα το κατέβαλε σε άλλο μισθωτό με τα ίδια προσόντα για την ίδια εργασία και κατά το ποσό αυτό ωφελήθηκε χωρίς νόμιμη αιτία σε βάρος του (Ολ.Α.Π. 1180/1985 ΕΛΑΔνη 26, ΙΙ33, Εφ.Θεσσ. 1038/1993 ΕΕfJYΔ 55, 272) και αφετέρου και πρόσθετη αποζημίωση ίση με το 100% του καταβαλλόμενου ωρομισθίου του (Εφ.Αθ. 3175/1997 αδημ.). Από τις διατάξεις του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 1082/1980 του άρθρου 1 παρ. 2 της 19040/ 1981 υ.α. Οικονομικών και Εργασίας, του άρθρου 1 παρ. 1 και του άρθρου 2 του α.ν. 539/1945, του άρθρου 3 παρ. 16 του ν. 4504/1966 και του άρθρου μόνου του ν. 133/1975 (που κύρωσε την από 26.2.1975 ε.γ.σ.σ.ε.), συνάγεται ότι τα επιδόματα (δώρα) εορτών, άδεια, αποδοχές αδείας και επίδομα αδείας δικαιούνται όχι μόνο οι μισθωτοί οι απασχολούμενοι σε κάποιον εργοδότη με έγκυρη σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αλλά και όσοι προσφέρουν τις υπηρεσίες τους βάσει άκυρης σύμβασης εργασίας με απλή σχέση εργασίας. Τούτο συνάγεται από το περιεχόμενο όλων των πιο πάνω διατάξεων που σε κανένα σημείο δε θέτουν την ύπαρξη έγκυρης σύμβασης εργασίας ως προϋπόθεση για να δοθούν οι ανωτέρω παροχές προς τους εργαζομένους, αλλά και από το ότι, αντίθετα στις διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 1 του ν. 1082/1980 του άρθρου 1 παρ. 2 της 19040/1981 υ.α. Οικονομικών και Εργασίας, του άρθρου 1 παρ. 1 και του άρθρου 2 του α.ν. 539/1945, του άρθρου 3 παρ. 16 του ν. 4504/1966 γίνεται ρητά λόγος για σχέση εργασίας και εργασιακή σχέση. Συνεπώς και σε περίπτωση άκυρης σύμβασης εργασίας, ο εργαζόμενος δικαιούται ευθέως εκ του νόμου και όχι με βάση τις διατάξεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού τις αποδοχές και το επίδομα αδείας καθώς επίσης και τα επιδόματα (δώρα) εορτών (Α.Π. 389/1998 Ελλ- Δνη 39, 1573, Εφ.Αθ. 9823/1992 ό.π.). Από την κατάθεση του μάρτυρα που εξετάστηκε ενόρκως στο ακροατήριο του παρόντος δικαστηρίου και περιέχεται στα ταυτάριθμα με την παρούσα απόφαση πρακτικά και από τα έγγραφα που ο ενάγων προσκομίζει και επικαλείται αποδείχθηκαν κατά την κρίση του δικαστηρίου τα ακόλουθα - πραγματικά περιστατικά: Ο ενάγων προσλήφθηκε στις: 23.3.1998 από το δεύτερο εναγόμενο προκειμένου να εργασθεί στην πρώτη εναγομένη εταιρεία με την επωνυμία «Κ.Κ. ΑΕΒΕ» και συγκεκριμένα: στο εργοστάσιο ανακυκλούμενων υλικών της επιχείρησης ως πλύστης βυτιοφόρων και φορητών στερεών και υγρών απορριμμάτων και χημικών τουαλετών. Σύμφωνα και με τα συνομολογούμενα στο δικόγραφο της αγωγής εργοδότης του ενάγοντος ήταν η δεύτερη εναγομένη εταιρεία, στην οποία παρείχε τις υπηρεσίες του, ενώ ο δεύτερος εναγόμενος, αποδεικνύεται ότι ενεργούσε ως νόμιμος εκπρόσωπος της πρώτης εναγομένης (προσλάμβανε, έδινε εντολές και οδηγίες και απέλυε προσωπικό που ήταν απαραίτητο για τη λειτουργία της πρώτης εναγομένης). Ακόμη αποδείχθηκε ότι καθόλο το χρονικό διάστημα της εργασίας του στην πρώτη εναγομένη ο ενάγων απασχολήθηκε αμειβόμενος με 5000 δραχμές ημερησίως, επί έξι (6) ημέρες την εβδομάδα (Δευτέρα έως Σάββατο) με ωράριο από 08.00 π.μ. έως 18.00 μ.μ., δηλαδή 10 ώρες ημερησίως. Το χρονικό διάστημα από

23.3.1998 έως 13. 7.1998 ο ενάγων δεν έλαβε καμία αμοιβή για τις ώρες που εργάστηκε υπερωριακά. Ακόμη αποδείχθηκε ότι ο ενάγων με βάση την από 2.6.1997 σ.σ.ε «για τους όρους αμοιβής και εργασίας των ερτατοτ/τάπων βαφείων - καθαριστηρίων, πλυντηρίων Αθηνών – Πειραιώς - Προαστίων» (πράξη κατάθεσης Υπ. Εργασίας 52/11.6.1997) έπρεπε να λαμβάνει (από 1.1.1997) ημερομίσθιο 6.557 δραχμών, επίδομα ανθυγιεινής εργασίας σε ποσοστό 20%, όπως καθορίστηκε με τις αποφάσεις 18/1962 Δ.Δ.Δ.Δ. Αθηνών και 16/67 Δ.Δ.Δ.Δ. Αθηνών (πράξεις κατάθεσης στο Ειρηνοδικείο Αθηνών 15/22.1.1962 και 251 1.4.1967 , που κηρύχθηκε υποχρεωτική με την 51469/1967 απόφαση Υπ. Εργασίας. ΦΕΚ 376, 3.6.1967). Ο ενάγων, όμως, καθόλο το χρονικό διάστημα εργασίας του δεν έλαβε τις νόμιμες αποδοχές του, ούτε αμοιβή ή αποζημίωση για την απασχόλησή- του πέραν του νομίμου ωραρίου του και επομένως, για το πιο πάνω χρονικό διάστημα ο ενάγων δικαιούται με βάση τις διατάξεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού σύμφωνα με όσα αναπτύχθηκαν στη μείζονα σκέψη της παρούσας): Α) Για διαφορές αποδοχών: Ο ενάγων ελάμβανε ημερομίσθιο- 5.000 δραχμών, ενώ σύμφωνα με την πιο πάνω σ.σ.ε. έπρεπε να λαμβάνει ποσό 6.557 δραχμών, επομένως δικαιούται μηνιαίως τη διαφορά των $(6.557 - 5000 =) 1.557$ δραχμών και συγκεκριμένα ποσό $(1.557 \text{ δρχ.} \times 25 =)$ δραχμών μηνιαίως, ενώ το μήνα Μάρτιο 1998 δικαιούται ποσό $(1.557 \times 7 \text{ ημέρες εργασίας} =)$ δραχμών και τον Ιούλιο ποσό $(1.557 \times 11 \text{ ημέρες} = 17.127)$ δραχμών και συνολικά για όλο το χρονικό διάστημα εργασίας του δικαιούται ποσό $(10.899 + 38.925 + 38.925 + 38.925 + 17.127 =)$ 144.801 δραχμών, από τις οποίες ο ενάγων ζητεί την καταβολή 137.016 δραχμών Β) Για αμοιβή από το επίδομα ανθυγιεινής εργασίας ο ενάγων, σύμφωνα με όσα προαναπτύχθηκαν δικαιούται επίδομα ανθυγιεινής εργασίας, που ισούται με ποσοστό 20% επί του κατωτάτου νομίμου ημερομισθίου του, ήτοι ποσό $(6.577 \times 20\% =)$ 1.311 δραχμών ημερησίως και συγκεκριμένα ποσό $(1.311 \text{ δρχ.} \times 25 =)$ 32.775 δραχμών μηνιαίως, ενώ το μήνα Μάρτιο 1998 δικαιούται ποσό $(1.311 \times 7 \text{ ημέρες εργασίας} =)$ 9.177 δραχμών και το μήνα Ιούλιο ποσό $(1.311 \times 11 \text{ ημέρες} =)$ 14.421 δραχμών και συνολικά για όλο το χρονικό διάστημα εργασίας του δικαιούται ποσό $(9.177 + 32.775 + 32.775 + 14.421 =)$ δραχμών, από τις οποίες ο ενάγων ζητεί την καταβολή 115.368 δραχμών Γ) Για εργασία πέραν του νομίμου ωραρίου ο ενάγων δικαιούται τα εξής: όπως αποδείχθηκε ο ενάγων εργαζόταν επί δέκα (10) ώρες ημερησίως, δηλαδή , $(6 \text{ ημέρες} \times 10 \text{ ώρες} =)$ 60 ώρες την εβδομάδα, από τις οποίες οι 8 πρώτες ώρες αποτελούν υπερεργασία την εβδομάδα (πέραν των 40 ωρών και μέχρι τη συμπλήρωση των 48 ωρών, που είναι το όριο του νομίμου ωραρίου του για όσους απασχολούνται έξι ημέρες την εβδομάδα) ενώ οι λοιπές 12 ώρες την εβδομάδα $(60 - 48 = 12 \text{ ώρες πέραν του ωραρίου των 48 ωρών την εβδομάδα})$ αποτελούν παράνομη υπερωρία, διότι η εναγομένη εταιρεία δεν τηρούσε βιβλίο υπερωριών ούτε ελάμβανε σχετική άδεια από την αρμόδια Αρχή. Επομένως, για το πιο πάνω χρονικό διάστημα δικαιούται: 1) Για υπερεργασία.: λαμβανομένου υπόψη ότι το νόμιμο ημερομίσθιο του ήταν 6.557 δραχμές, ο ενάγων δικαιούται ποσό $[(6.557 \times 6/40 =) 984 \text{ δρχ.} \text{ ωρομίσθιο} + (984 \times 25\% =) 246 \text{ δρχ.}] = 1.230$ δραχμές ωρομίσθιο $\times 8 \text{ ώρες την εβδομάδα} = 9.840$ δραχμές $\times 15 \text{ εβδομάδες} = 147.600$ δραχμές, από τις οποίες ο ενάγων ζητεί την καταβολή 140.660 δραχμών. 2) Για πραγματοποιηθείσα παράνομη υπερωρία: Με δεδομένο ότι ο ενάγων υπάγεται στην πιο πάνω σ.σ.ε. ο ενάγων δικαιούται: α) αποζημίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού: $[(6.557 \text{ το κατώτατο νόμιμο ημερομίσθιο} \times 6/40 =) 984 \text{ δραχμές ωρομίσθιο} \times 12 \text{ ώρες την εβδομάδα} = 11.808 \text{ δραχμές} \times 15 \text{ εβδομάδες} = 177.120 \text{ δραχμές και} \beta)$ προσαύξηση επί καταβαλλομένου ωρομισθίου $[(5.000 \times 6/40 =) 750 \text{ δρχ.} \times 12 \text{ ώρες} \times 15 \text{ εβδομάδες} = 135.000 \text{ δραχμές}.$ Συνολικά δε ο ενάγων το ποσό $(177.120 +$

135.000 = 312.120 δραχμών Δ) Για αποδοχές αδείας και επίδομα αδείας, λαμβανομένου υπόψη ότι ο ενάγων εργάσθηκε χρονικό διάστημα μικρότερο του έτους και συγκεκριμένα 3,5 περίπου μήνες, δικαιούται: α) για αποζημίωση αδείας ποσό ίσο με 6 ημερομίσθια, ήτοι ποσό (6.557 X 6 =) 39.342 δραχμών και β) αποζημίωση επιδόματος αδείας ποσό ίσο με 6 ημερομίσθια, ήτοι ποσό 39.342 δραχμών και συνολικά από την αιτία αυτή ποσό (39.342 X 2 =) 78.684 δραχμών, από το οποίο ο ενάγων ζητεί, την καταβολή 58.175, δραχμών. Ε) Για δώρο Πάσχα, λαμβανομένου υπόψη ότι το χρονικό διάστημα από 1.1 έως 30.4 του έτους 1998 ο ενάγων εργάσθηκε συνολικά 120 ημέρες, ο ενάγων δικαιούται ποσό ίσο με ένα ημερομίσθιο για κάθε 8ήμερο χρονικό διάστημα διάρκειας της εργασιακής του σχέσης και συγκεκριμένα ποσό [6.557 δρχ. X (120 : 8 =) 15 =] 98.355 δραχμών, από το οποίο ο ενάγων ζητεί την καταβολή 19.670 δραχμών. ΣΤ) Για αποζημίωση λόγω καταγγελίας της εργασιακής σχέσης: ο ενάγων αποδείχθηκε ότι απολύθηκε από την εργασία του χωρίς να του καταβληθεί η νόμιμη αποζημίωση, η οποία οφείλεται ακόμη και επί ακύρου συμβάσεως εργασίας. Επομένως, δικαιούται από την αιτία αυτή (αφού εργάσθηκε πέραν των δυο μηνών και μέχρι ένα έτος) ποσό ίσο με πέντε (5) ημερομίσθια, ήτοι ποσό (6.557 X 5 =) 32.785 δραχμών Ζ) Για χρηματική ικανοποίηση ο ενάγων εκθέτει στο δικόγραφο της αγωγής ότι υπέστη ηθική βλάβη από την παράνομη και αντισυμβατική συμπεριφορά των εναγομένων για το λόγο ότι δεν έλαβε τις δεδουλευμένες αποδοχές του με αποτέλεσμα να του δημιουργηθεί αίσθημα ανασφάλειας, αβεβαιότητας και απελπισίας και ζητεί την καταβολή χρηματικής ικανοποίησης από την ηθική του βλάβη. Η μη καταβολή, όμως του οφειλομένου μισθού δεν αποτελεί αδικοπραξία, παρά το γεγονός ότι δεν είναι ποινικό αδίκημα (Εφ.Αθ. 3376/1987 ΕλλΔνη 34, 142), Επομένως δεν οφείλεται χρηματική ικανοποίηση από την αιτία. Περαιτέρω, ο ενάγων δεν εκθέτει άλλα πραγματικά περιστατικά από τα οποία να θεμελιώνεται νόμιμο δικαίωμα του για καταβολή χρηματικής ικανοποίησης: όπως άρνηση του εργοδότη να αποδεχθεί τις υπηρεσίες του, αφού ο ενάγων στην προκειμένη περίπτωση επέλεξε να θεωρήσει έγκυρη την καταγγελία της εργασιακής του σχέσης, ή παράνομη καταγγελία της εργασιακής σχέσης του ενάγοντος ή προσβολή της προσωπικότητας του εργαζομένου). Συνεπώς, το συγκεκριμένο κονδύλιο με βάση τα επικαλούμενα πραγματικά περιστατικά πρέπει ν' απορριφθεί ως νομικά αβάσιμο. Κατόπιν όλων αυτών η κρινομένη αγωγή που είναι βάσιμη στηριζόμενη στις αναφερόμενες στη μείζονα σκέψη της παρούσας διατάξεις των άρθρων 904 επ. 340, 345, 346 Α.Κ. 176, 907, 908 Κ.Πολ.Δ., πρέπει να απορριφθεί αναφορικά με το δεύτερο εναγόμενο και να γίνει δεκτή ως βάσιμη και στην ουσία της αναφορικά με την πρώτη εναγομένη και να υποχρεωθεί η τελευταία να καταβάλει στον ενάγοντα ποσό συνολικά 137.016 + 115.368 + 140.660 + 312.120 + 58.175 + 19.670 + 32.785 + =) 815.794 δραχμών, με το νόμιμο τόκο από την επίδοση της αγωγής, επειδή οι αξιώσεις του ενάγοντος πηγάζουν από τις διατάξεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού, σύμφωνα με όσα αναπτύχθηκαν στη μείζονα σκέψη της παρούσας και η εναγομένη οχλήθηκε με την επίδοση της αγωγής. Το αίτημα του ενάγοντος για κήρυξη της απόφασης προσωρινά εκτελεστής πρέπει να γίνει μερικά δεκτό κατά το ποσό των 500.000 δραχμών διότι το δικαστήριο κρίνει ότι η καθυστέρηση στην εκτέλεση θα επιφέρει σημαντική οικονομική ζημία του ενάγοντα Τέλος, τα δικαστικά έξοδα του ενάγοντος πρέπει να επιβληθούν κατά ένα μέρος σε βάρος της εναγομένης λόγω της μερικής νίκης και ήττας των διαδίκων (άρθρο 178 Κ.Πολ.Δ.), όπως ορίζεται ειδικότερα στο διατακτικό. (Α- απορρίπτει την αγωγή αναφορικά με το δεύτερο εναγόμενο. Δέχεται μερικά την αγωγή αναφορικά με την πρώτη εναγομένη. Υποχρεώνει την εναγομένη να καταβάλει στον ενάγοντα ποσό 815 .794 δραχμών με

το νόμιμο τόκο από την επίδοση της αγωγής. Κηρύσσει την απόφαση προσωρινά εκτελεστή, για το ποσό των 500.000 δραχμών).

Εφετείου Πατρών 940/ 1998

Πρόεδρος, ο Εφέτης, κ. Βασ. Νανόπουλος

Εισηγητής, ο Εφέτης, κ. Γεώργ. Λιόλιος

Δικηγόροι ο κ. Ευστ. Θεοδωρακόπουλος, η κυρία Μαρία Ιατροπούλου

Η έφεση της εναγομένης κατά της υπ' αριθμ. 206/1997 οριστικής αποφάσεως του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αιγίου, εκδοθείσης κατά την ειδική διαδικασία των εργατικών διαφορών (άρθρ. 663, 664-667 Κ.Πολ.Δ.) ασκήθηκε νομότυπα και εμπρόθεσμα. Πρέπει συνεπώς να γίνει τυπικά δεκτή και να ερευνηθεί περαιτέρω το βάσιμο των λόγων της.

Ο ενάγων και ήδη εφεσίβλητης με την από 28.2.1997 αγωγή του, ζήτησε να υποχρεωθεί η εναγομένη και ήδη εκκαλούσα εταιρεία να του καταβάλει το συνολικό ποσό των 4.866.499 δρχ. το οποίο αντιπροσωπεύει το σύνολο των αξιώσεών του που προέρχονται από τη μεταξύ τους σύμβαση, εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου ελύθη με καταγγελία από μέρος της εναγομένης και αφορά διαφορές αποδοχών, αποζημίωση λόγω καταγγελίας και μισθούς υπερημερίας. Επί της αγωγής αυτής. Συζητήσεως γενομένης αντιμωλία των διαδίκων, εξεδόθη η εκκαλουμένη απόφαση η οποία έκανε εν μέρει δεκτή την αγωγή ως ουσία βάσιμη κατά την κύρια της βάση (άρθρο 648 Α.Κ. επομ.) και υποχρέωσε την εναγομένη να καταβάλει στον ενάγοντα το ποσό των 3.892.173 δραχμών με το νόμιμο τόκο από της επιδόσεως της αγωγής, χωρίς να ερευνησει την επικουρική βάση της αγωγής, εκ του αδικαιολογήτου πλουτισμού, (άρθρο 904 Α.Κ). Κατά αυτής παραπονείται η εκκαλούσα, για εσφαλμένη εκτίμηση των αποδείξεων και κακή εφαρμογή του νόμου, ζητεί την εξαφάνισή και την απόρριψη της αγωγής

Κατά τις διατάξεις των άρθρων 13 παρ. 1 ν. 4310/1929, 2 παρ. 1 εδ. στ' α.ν. 36/1936, ν. 1975/1991 που αφορούν τη δημόσια τάξη, απαγορεύεται στους αλλοδαπούς ανεξαρτήτως της ηλικίας των, ν' αναλάβουν στην Ελλάδα κάθε εργασία αν δεν είναι εφοδιασμένοι προηγουμένως με έγγραφη ειδική άδεια, σύμφωνα με τις διατυπώσεις που ορίζει το υπουργείο Εργασίας για (την έκδοσή της, η δε σύμβαση που τυχόν (καταρτίζεται κατά παράβαση των διατάξεων αυτών, είναι κατά τα άρθρα 3, 174., 180 Α.Κ. άκυρη και θεωρείται ως μη γενομένη (Α.Π. 539/1979 ΝοΒ 27, 1587, Ε.Α., 2009/1986 ΕλλΔνη 27, 543, Ε.Α. 17471. 1990 ΕΕργΔ 51, 69, Ε.Α. 8682/1990 ΕλλΔνη 32, 604). Η ακυρότητα αυτής της συμβάσεως εργασίας του αλλοδαπού, που δεν έλαβε νόμιμη άδεια εργασίας, έχει ως συνέπεια, ότι αν αυτός εγείρει αγωγή, πρέπει να του αποδοθεί ωφέλεια την οποία ο εργοδότης από την εργασία του μισθωτού, που είναι το ποσό που θα πλήρωνε ο εργοδότης ως αντάλλαγμα της ίδιας εργασίας, το οποίο όμως δεν μπορεί να είναι μικρότερο από τον ελάχιστο νόμιμο μισθό που οφείλεται σε κάθε περίπτωση παρά την αντίθετη βούληση του εργοδότη και μισθωτού. (Α.Π. 168/1981 ΝοΒ 29, 1381), Εξ άλλου, από τις διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 2, 5 παρ. 3, 6 παρ. 1, 8 και 9 παρ. 1 ν. 3198/1955, άρθρο 6 ν. 5491/1977, την πράξη νομοθετικού περιεχομένου της 19.5. 1982 που τροποποίησε τα άρθρα 2, 4, 5 α.ν. 539/1945 όπως τώρα ισχύουν, σαφώς προκύπτει ότι και σε άιαιρη σύμβαση εργασίας, που υπάρχει απλή σχέση εργασίας, ο εργοδότης που αποφάσισε να σταματήσει να δέχεται τις υπηρεσίες του μισθωτού πρέπει να καταγγείλει τη σχέση αυτή της εργασίας σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 3 ν.

319811955 και να καταβάλλει την κατά το ν. 211211920 αποζημίωση, ανάλογα με τη χρονική διάρκεια της εργασιακής σχέσεως (Α.Π. 66/1971 ΝοΒ 19, 458). Από το συνδυασμό των παραπάνω διατάξεων προκύπτει ότι ο αλλοδαπός που εργάζεται στην Ελλάδα χωρίς έγγραφη άδεια του Υπουργείου Εργασίας, είναι άκυρη αυτή η σύμβαση της εργασίας του και υπάρχει μόνο απλή σχέση εργασίας με τον εργοδότη του. Σε περίπτωση που έχει αξιώσεις από δια- φορές μεταξύ του καταβαλλομένου από τον νόμιμο μισθό ή ημερομίσθιο ή αν εργάστηκε χωρίς να του καταβληθούν οι αποδοχές, έχει δικαίωμα ν' αξιώσει από τον εργοδότη σύμφωνα με τα άρθρα 904 επομ. Α.Κ. την ωφέλεια που ο τελευταίος κέρδισε από την παράνομη εργασία και έγινε αδικαιολόγητα πλουσιότερος σε βάρος της περιουσίας του μισθωτού (Ε.Α. 2009/1986 ΕλλΔνη 27, 543). Πρέπει δηλ. η αγωγή για τις αξιώσεις αυτές να έχει βάση στηριζόμενη στον αδικαιολόγητο πλουτισμό. Αν ο πλουτισμός προήλθε εξ αιτίας της ακυρότητας της συμβάσεως πρέπει για το ορισμένο της σχετικής αγωγής ν' αναφέρονται σ' αυτή τα περιστατικά που συνεπάγονται την ακυρότητα της εν λόγω συμβάσεως, άλλως είναι αυτή απορριπτέα λόγω της αοριστίας της (Ολ.Α.Π. 2/1987 ΝοΒ 36, 69, Α.Π. 449/1986 ΔΕΝ 43, 22, Α.Π. 1322/ 1996 ΕλλΔνη 38, 1044). Τέλος, ο εργαζόμενος και με απλή σχέση εργασίας_ δικαιούται αμεσως εκ του νόμου την αποζημίωση απολύσεως-(ΕΑ. 3675/1985 ΕλλΔνη 36. 735επ.).- Από τη διάταξη του άρθρου 535 παρ. 1 Κ.Πολ.Δ. προκύπτει ότι, μετά την παραδοχή λόγου εφέσεως ως βασίμου το δευτεροβάθμιο δικαστήριο εξαφανίζει την εκκαλουμένη απόφαση και αν η ουσία της υποθέσεως εξετάστηκε στον πρώτο βαθμό, διακρατεί αυτό την υπόθεση και τη δικάζει κατ' ουσία. Στην περίπτωση αυτή είναι αρμόδιο να ερευνήσει όλα τα πρωτοδίκως υποβληθέντα ζητήματα και συνεπώς αν κρίνεται αγωγή με περισσότερες βάσεις, το μεταβιβαστικό αποτέλεσμα δεν περιορίζεται μόνο στις διατάξεις της αποφάσεως που πλήττονται με την έφεση αλλ' επεκτείνεται και στις μη εξετασθείσες πρωτοδίκως βάσεις, διότι πλέον δεν δικάζεται η έφεση αλλ' η αγωγή. (Α.Π. 1721/1980 ΝοΒ 29, 1103, Α.Π. 439/1979 ΝοΒ 28, 1912, Α.Π. 1271/1983 ΕΕργΔ 1984, 509).

Έτσι, αν πρωτοδίκως έγινε δεκτή η αγωγή ως προς την κυρία βάση της μισθώσεως εργασίας (άρθρα 648, 653, 655 επόμ. Α.Κ.) και δεν ερευνήθηκε ως προς την ετέρα (επικουρική) βάση του αδικαιολογήτου πλουτισμού (άρθρο 904 Α.Κ.) το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, μετά την εξαφάνιση της αποφάσεως και την απόρριψη της αγωγής ως προς την πρώτη (κυρία) βάση της είναι υποχρεωμένο, αν κρατήσει την υπόθεση, να προβεί αυτεπαγγέλτως στην έρευνα της δευτέρας (επικουρικής) βάσεως. (Α.Π. 1940/1988 ΝοΒ 37, 1039, Α.Π. 1750/1987 ΝοΒ 36, 1634). Από τις καταθέσεις των μαρτύρων οι οποίοι εξετάσθηκαν ενόρκως ενώπιον του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου και οι οποίες περιέχονται στα ταυτόριθμα με την εκκαλουμένη απόφαση πρακτικά, τα έγγραφα που οι διάδικοι επικαλούνται και προσκομίζουν απεδείχθησαν τα ακόλουθα: Με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου που συνήφθη μεταξύ των διαδίκων στις 1.9.1991 η εναγομένη – εκκαλούσα Ανώνυμος Εταιρεία με την Επωνυμία «Μ.Α.Α.Ε.» προσέλαβε τον ενάγοντα Α.Φ. προκειμένου αυτός να προσφέρει τις υπηρεσίες του ως γεωπόνος στην επιχείρηση της που διατηρεί στο Αίγιο και στην έδρα της στο Νησί Τεμένης που αντικείμενο έχει την καλλιέργεια – κονσερβοποίηση μανιταριών και εφ' ης έχουν εφαρμογή οι διατάξεις της ασφαλίσεως του ΙΚΑ κατ' άρθρο 16 ν. 1469/1984, άρθρο μόνο του ν. 4362/1964 και δεν υπάγονται στην ασφάλιση του ΟΓΑ όπως αβάσιμα ισχυρίζεται η εκκαλούσα (Α.Π. 72/1975 ΕΕργΔ 34, 517, Υ Ε.Θ. 1127/1990 ΔΕΝ 47, 292). Την παραπάνω σύμβαση η εναγομένη κατήγγειλε στις 31.12.1991 και απέλυσε τον ενάγοντα. Την 1.11.1992 η εναγομένη με νέα όμοια σύμβαση επαναπροσέλαβε τον ενάγοντα και αυτός απασχολήθηκε έκτοτε στην επιχείρηση μέχρι 31.12.1996

οπότε και απελύθη με καταγγελία της εναγομένης. Ο ενάγων – εφεσίβλητος που είναι Έλληνας ομογενής εκ Βορείου Ηπείρου, πλην όμως Αλβανός υπήκοος, και συνεπώς αλλοδαπός, δεν είναι εφοδιασμένος με την έγγραφη ειδική άδεια εργασίας του Υπουργείου Εργασίας. Η άδεια αυτή χορηγείται για συγκεκριμένο επάγγελμα, ωρισμένο εργοδότη, τόπο και χρόνο απασχολήσεως. Η έλλειψη της αδείας αυτής έχει ως συνέπεια, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, να θεωρείται άκυρη, τόσο η σύμβαση όσο και η περί αμοιβής συμφωνία και να υπάρχει μόνον απλή σχέση εργασίας μεταξύ εργαζομένου και εργοδότης και τις αξιώσεις του κατά της εργοδότης δικαιούται να τις επιδιώξει με βάση τις αρχές του αδικαιολόγητου πλουτισμού (άρθρο 904 Α.Κ.) εκτός από την αξίωσή του για καταβολή της αποζημιώσεως λόγω καταγγελίας της συμβάσεως εργασίας την οποία δικαιούται ευθέως εκ του νόμου και όταν ακόμη υπάρχει άκυρη σύμβαση εργασίας. Λαμβανομένου δε υπ' όψιν ότι η ένδικη εργασιακή σχέση διήρκησε πλέον των τεσσάρων ετών, ο ενάγων δικαιούται ως αποζημίωση τους καταβαλλόμενους μισθούς τριών μηνών προσαυξανόμενοι κατά το 1/6 αυτών. Δεδομένου δε ότι ο μηνιαίος μισθός του ήταν 215.584 δρχ. η συνολική αποζημίωσή του ανέρχεται σε 754.544 δρχ. ($215.584 \times 3 \text{ μήνες} = 646.752 + 1/6 \text{ αυτού δηλ. } 107.792$). Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο με την εκκαλουμένη απόφασή του έκρινε εν μέρει νόμιμη την αγωγή κατά την κυρία της βάση χωρίς να ερευνήσει την επικουρική του αδικαιολόγητου πλουτισμού. Δέχτηκε δηλ. την ύπαρξη εγκύρου συμβάσεως εργασίας μεταξύ των διαδίκων, απέρριψε το κονδύλιο της καταβολής μισθών υπερημερίας και στη συνέχεια υποχρέωσε την εναγομένη να καταβάλλει στον ενάγοντα το ποσό των 3.892.173 δρχ. εκ των οποίων 3.137.629 δρχ. για διαφορές αποδοχών και 754.544 δρχ. για αποζημίωση λόγω καταγγελίας. Έτσι όμως αποφανθέν και σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, έσφαλλε και για το λόγο αυτό πρέπει αφού γίνει δεκτός ο σχετικός λόγος εφέσεως να εξαφανιστεί η υπόθεση και να εξεταστεί η επικουρική βάση της αγωγής εκ του αδικαιολογήτου πλουτισμού, όσον αφορά μόνο το κονδύλιο της διαφοράς αποδοχών, αφού την αποζημίωση λόγω καταγγελίας ο ενάγων τη δικαιούται ευθέως εκ του νόμου, όταν υπάρχει απλή σχέση εργασίας όπως εν προκειμένω. Η επικουρική βάση του αδικαιολογήτου πλουτισμού έχει κατά λέξη, όπως προκύπτει τι από το δικόγραφο της αγωγής, ως εξής: «ποσό το οποίο η εναγομένη μου οφείλει και κατά τις διατάξεις του αδικαιολογήτου πλουτισμού, δεδομένου ότι έγινε και είναι ακόμη και σήμερα πλουσιότερη αδικαιολόγητα γιατί απέφυγε ισόποση δαπάνη την οποία θα κατέβαλε μισθώνοντας τις υπηρεσίες άλλου ή άλλων μισθωτών». Δεν αναφέρεται όμως την αγωγή αυτή ότι η επικαλούμενη σύμβαση εργασίας είναι άκυρη, ούτε τα περιστατικά που συνεπάγονται την ακυρότητα και γι αυτό δεν μπορεί να θεμελιώσει την αξίωση του στη σύμβαση, αναγκαζόμενος να τη θεμελιώσει στον αδικαιολόγητο πλουτισμό, οι ελλείψεις δε αυτές καθιστούν το δικόγραφο της αγωγής απορριπτέο ως αόριστο. Μετά ταύτα πρέπει η αγωγή καθόσον αφορά το κονδύλιο της αποζημιώσεως λόγω καταγγελίας, ν' απορριφθεί ως προς το έτερο κονδύλιο της διαφοράς αποδοχών, καθώς επίσης ν' απορριφθεί ως αόριστη και ως προς την επικουρική της βάση του αδικαιολογήτου πλουτισμού. Τα δικαστικά έξοδα του ενάγοντος, αμφοτέρων των βαθμών δικαιοδοσίας βαρύνουν την εναγομένη, πρέπει όμως να επιβληθούν μειωμένα επιδίη η αγωγή έγινε εν μέρει δεκτή (άρθρ. 176 και 183 Κ.Πολ.Δ.). (Εξαφανίζει την υπ' αριθμ. 206/ 1997 οριστική απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αιγίου. Δικάζει επί της από 28.2.1997 αγωγής. Δέχεται αυτή εν μέρει. υποχρεώνει την εναγομένη να καταβάλλει στον ενάγοντα το ποσό των 754.544 δρχ. με το νόμιμο τόκο από της επιδόσεως της αγωγής μέχρις εξοφλήσεως).